
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
12 H
38/7

PROVERBIA SALOMO-
NIS.

Ecclesiastes.
Cantica Canticorum.
Liber sapientiæ.
Ecclesiasticus.

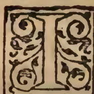
Cornelius Franciscus

LVGDVNI,
APVD THEOBALDVM
PAGANVM.

1 5 6 2

HIERONYMI
PRAEFATIO IN LIBROS SALOMONIS.

IVNGAT epiſtola, quos iungit ſacerdotium: imò charta non diuidat, quos CHRISTI nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, & Zachariam, Malachiam quoque poſcitis. ſcripſiſſem ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros, & librarios ſuſtẽtatis, vt vobis potiſſimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequẽs turba diuerſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit me vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati, & accepti, cui quã, præter vos, obnoxius ſim. Itaq; longa ægrotatiõe fractus, ne penitus hoc anno reticerẽ, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, MISLE, quod Hebræi Parabolas, vulgata autem editio, Prouerbia vocat: COHELETH, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: SIR HASIRIM, quod

PROVER-
BIORVM LI-
BER.

Hunc Hebræi מִשְׁלֵי *appellant.*

Commendatio sapientiæ, Illecebris peccatorum non acquiescendum, Sapientia cunctos ad se inuitat.

CAPVT I.

A
ARABOLAE Salomonis filij Dauid regis Israël: ad sciendam sapientiam, & disciplinam, ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinę, iustitiam, & iudicium & æquitatem: vt detur paruulis astutia, & adolescenti scientia, & intellectus. Audiens sapiens, sapientior erit: & intelligens gubernacula possidebit: animaduertet parabolam, & interpretationem, verba sapiētum, & ænigmata eorum. Timor Domini principium sapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

Fili mi,ſi te lactauerint peccatores, ne ac
quieſcas.Si dixerint , Veni nobiſcum, in- B
ſidiemur ſanguini,abſcondamus tendicu
las contra inſontem fruſtra:deglutiamus
eum ſicut infernus viuẽtem, & integrum
quaſi deſcendentẽ in lacum. Omnem pre
tioſam ſubſtantiam reperiemus, implebi
mus domos noſtras ſpoliis. ſortem mitte
b nobiſcum , marſupium vnum ſit omniũ
noſtrum.Fili mi,ne ambules cum eis,pro
hibe pedem tuum à ſemitis eorum.Pedes
enim illorum ad malum currunt, & feſti
nant vt effundant ſanguinem.Fruſtra au
tem iacitur rete ante oculos pẽnatorum.
Ipſi quoq; contra ſanguinem ſuum inſi-
diantur,& moliuntur fraudes contra ani-
mas ſuas. Sic ſemitæ omnis auari animas
poſſidentium rapiunt.Sapientia foris præ C
dicat,in plateis dat vocem ſuã , in capite
turbarum clamitat, in foribus portarum
vrbis profert verba ſua,dicens. Vſq;quo
paruuli diligitis infantiã,& ſtulti ea,quæ
ſibi ſunt noxia, cupiunt , & imprudentes
odibunt ſcientiam? Conuertimini ad cor
reptionem meam.En proferam vobis ſpi
ritum meum , & oſtendam vobis verba
b mea. Quia vocaui , & renuiſtis : extendi
c manum meam, & non fuit qui aſpiceret.
Deſpexiſtis omne cõſilium meum , & in-
crepati

crepationes meas neglexiſtis. Ego quoq;
in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo
cùm vobis id quod timebatis aduenerit.
D Cùm irruerit repẽtina calamitas, & inte-
ritus quaſi tempeſtas ingruerit: quando
venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia.
Tunc innocabunt me, & non exaudiam:
mane conſurgent, & non inueniẽt me: eò
quòd exoſam habuerint diſciplinã, & ti-
morem Domini non ſuſceperint, nec ac-
quieuerint conſilio meo, & detraxerint
vniuerſæ correptioni meæ. Comedent
igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſq; conſiliis ſa-
turabuntur. Auerſio paruulorum interfi-
ciet eos, & proſperitas ſtultorum perdet
illos. Qui autem me audierit, abſque ter-
rore requieſcet, & abundãtia perfruetur,
timore malorum ſublato.

*Amplectendam eſſe ſapientiam, & de-
clinandum à muliere adultera.*

CAPVT II.

A Fili mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, &
mandata mea abſconderis penes te:
vt audiat ſapiẽtiam auris tua, inclina cor
tuum ad cognoſcendam prudentiam. Si
enim ſapientiam inuocaueris, & inclina-
ueris cor tuum prudẽtiæ, ſi quæſieris eam
quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effodi-

ris illam, tunc intelliges timorẽ domini, & ſcientiam Dei inuenies: quia Dominus dat ſapientiam, & ex ore eius prudẽtia & ſcientia. Cuſtodiet rectorum ſalutem, & B
proteget gradientes ſimpliciter, ſeruans ſemitas iuſtitiæ, & vias ſanctorum cuſtodiens. Tunc intelliges iuſtitiam, & iudicium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam. Si intrauerit ſapientia cor tuum, & ſcientia animæ tuæ placuerit: cõſilium cuſtodiet te, & prudentia ſeruabit te, vt eruaris à via mala, & ab homine, qui peruerſa loquitur, qui relinquunt iter rectũ, C
& ambulant per vias tenebroſas, qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis, quorũ viæ peruerſæ ſunt, & infames greſſus eorum: vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quę mollit ſermones ſuos, & relinquit ducem pubertatis ſuæ, & pacti Dei ſui oblita eſt (inclinata eſt enim ad mortem domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius. omnes qui ingre- D
diuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ) vt ambules in via bona, & calles iuſtorum cuſtodias. Qui enim recti ſunt, habitabunt in terra, & ſimplices permanebũt in ea: impij verò de terra perdẽtur, & qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

Diuina præcepta obseruanda, &c.

CAPVT III.

A Filii mi, ne obliuiscaris legis meæ, & præcepta mea, cor tuum custodiat. longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. Misericordia, & veritas te non deserant. Circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui: & inuenies gratiam, & disciplinam bonam coram Deo, & hominibus. Habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiẽs apud temetipsum. Time Deum, & recede à malo: sanitas quippe erit vmbilico tuo, & irrigatio os-
B sium tuorum. Honora dominum de tua substãtia, & de primitiis omniũ frugum tuarũ da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redũdabũt. Disciplinã Domini fili mi ne abiicias, nec deficias cũ ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit: & quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui inuenit sapientiã, & qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius, negotiatione auri & argẽti: primi, & purissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus sapientia: & omnia quę desideran-

 tur,

tur, huic non valent comparari. Longitu
do dierũ in dextera eius, & in sinistra il-
lius, diuitiæ, & gloria. Viæ eius viæ pul-
chræ, & omnes semitæ illius pacificæ, li-
gnum vitæ est his, qui apprehenderint
eam: & qui tenuerint eã, beati. Dominus
sapiẽtia fundauit terram, stabiliuit cælos C
prudentia. Sapientia illius eruperunt a-
byssi, & nubes rore concrescunt. Fili mi,
ne effluant hæc ab oculis tuis. Custodi le
gem meam, atque consiliũ meum: & erit
vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.
Tũc ambulabis fiducialiter in via tua, &
pes tuus non impinget. Si dormieris, non
timebis: quiesces, & suauis erit somnus
tuus. Ne paueas repentino terrore, & ir-
ruentes tibi potentias impiorum. Domi-
nus enim erit in latere tuo, & custodiet
pedem tuum, ne capiaris. Noli prohibere
benefacere eũ qui potest: si vales, & ipse
benefac. Nec dicas amico tuo, vade, &
reuertere, & cras dabo tibi: cùm statim
possis dare. Ne moliaris amico tuo ma- D
lum, cùm ille in te habeat fiduciam. Non
contendas aduersus hominẽ frustra, cùm
ipse tibi nihil mali fecerit. Ne æmuleris
hominẽ iniustum, nec imiteris vias eius:
quia abominatio Domini est omnis illu
sor, & cũ simplicibus sermocinatio eius.
Egest

Egeſtas à Domino in domo impij: habit
cula autem iuſtorum benedicentur. Ipſ
deludet illuſores, & manſuetis dabit gra
tiam. Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtu
torum exultatio, ignominia.

Sapientiam, eiúſque fructum, & viam quærendam.

CAPVT IIII.

A AVdite filij diſciplinam patris, & at-
tendite, vt ſciatis prudentiam. Do-
num bonum tribuã vobis, legem meam
ne derelinquatis. nam & ego filius fui pa
tris mei, tenellus, & vnigenitus coram
matre mea: & docebat me, atq; dicebat:
Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi
præcepta mea, & viues. Poſſide ſapien-
tiam, poſſide prudentiam. Ne obliuiſca
ris, neque declines à verbis oris mei.
B Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige
eam, & conſeruabit te. Principium ſapiẽ-
tiæ, poſſide ſapientiam, & in omni poſ-
ſeſſione tua acquire prudentiam. arripe
illã, & exaltabit te: glorificaberis ab ea,
cùm eam fueris amplexatus. dabit capit
tuo augmenta gratiarum, & corona in
clyta proteget te. Audi fili mi, & ſuſcip
verba mea, vt multiplicentur tibi ann
vitæ. Viam ſapientiæ monſtraui tibi, &
dux

duxi te per ſemitas æquitatis: quas cùm C
ingreſſus fueris, non artabuntur greſſus
tui, & currẽs non habebis offendiculum.
Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cu-
ſtodi illam, quia illa eſt vita tua. Ne dele-
cteris in ſemitis impiorum, ne tibi pla-
ceat malorũ via: fuge ab ea, nec tranſeas
per illam, declina, & deſere eam: non
enim dormiunt, niſi cùm malefecerint:
& non rapitur ſomnus ab eis, niſi ſup-
plantauerint: comedunt panem impie-
tatis, & vinum iniquitatis bibunt. Iu-
ſtorum autem ſemita, quaſi lux ſplen-
dens, procedit, & creſcit vſque ad per-
fectam diem. Via impiorum tenebroſa:
neſciunt vbi corruant. Fili mi, auſculta
ſermones meos, & ad eloquia mea in-
clina aurem tuam ne recedant ab oculis
tuis, cuſtodi ea in medio cordis tui. vita
enim ſunt inuenientibus ea, & vniuerſæ
carni ſanitas. Omni cuſtodia ſerua cor D
tuum: quia ex ipſo vita procedit. Re-
moue à te os prauum, & detrahentia la-
bia ſint procul à te. Oculi tui recta vi-
deant, & palpebræ tuæ præcedant greſ-
ſus tuos. Dirige ſemitas pedibus tuis, &
omnes viæ tuæ ſtabilientur. Ne declines
ad dexteram, neque ad ſiniſtram: auerte
pedem tuum à malo: vias enim quæ à de-
xtris

xtris sunt, nouit Dominus: peruersæ verò
sunt, quæ à sinistris sunt. Ipse enim recto
faciet gressus tuos, itinera autem tua in
pace producet.

*Scortationem vitandam, propriis laboribus
viuendum, vxorem diligendam esse.*

CAPVT V.

A Filli mi, attende ad sapientiam meam,
& prudentiæ meæ inclina aurem
tuam: vt custodias cogitationes, & disci-
plinam labia tua conseruent. Ne inten-
deris fallaciæ mulieris. fauus enim distil
lans labia meretricis, & nitidius oleo gut
tur eius. Nouissima autem illius amara
quasi absynthium, & lingua eius acuta
quasi gladius biceps. Pedes eius descen-
dunt in mortem, & ad inferos gressus
eius penetrant. Per semitam vitæ non
ambulant, vagi sunt gressus eius, & inue-
B stigabiles. Nunc ergo fili mi audi me, &
ne recedas à verbis oris mei. Longè fac
ab ea viam tuam, & ne appropinques fo-
ribus domus eius. Ne des alienis hono-
rem tuũ, & annos tuos crudeli. Ne fortè
impleantur extranei viribus tuis, & labo
res tui sint in domo aliena: & gemas in
nouissimis, quando consumpseris carnes
tuas, & corpus tuum, & dicas: Cur de-
testar

testatus sum disciplinam,& increpationi
bus non acquieuit cor meum? Nec audi- C
ui vocem vocantium me, & magistris
non inclinaui aurem meam? Penè fui in
omni malo, in medio ecclesiæ, & synago-
gæ. Bibe aquam de cisterna tua,& fluenta
putei tui. Deriuentur fontes tui foras, &
in plateis aquas tuas diuide. Habeto eas
solus, nec sint alieni participes tui. Sit ve-
na tua benedicta, & lætare cum muliere D
adolescentiæ tuæ. Cerua charissima, &
gratissimus hinnulus. Vbera eius inebriēt
te omni tempore, & in amore eius dele-
ctare iugiter. Quare seduceris fili mi ab
aliena, & foueris in sinu alterius? Respicit
Dominus vias hominis, & omnes gressus
eius considerat. Iniquitates suæ capiunt
impium, & funibus peccatorum suorum
constringitur. Ipse morietur, quia non ha
buit disciplinam, & in multitudine stulti
tiæ suæ decipietur.

Excitatur piger, arguitur schismaticus, commendantur Dei præcepta, Prohibetur fornicatio.

CAPVT VI.

FIli mi, si spoponderis pro amico tuo, A
defixisti apud extraneum manum
tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & ca-
ptus propriis sermonibus. Fac ergo quod
dico

dico fili mi, & temetipſum libera, qui incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum: ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitēt palpebræ tuæ. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de manu aucupis. Vade ad formicam, ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam, quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & cōgregat in meſſe quod comedat. Vſquequo piger dormies? quando conſurges è ſomno
B tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus tuas vt dormias: & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te. Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tēpore iurgia ſeminat. huic extemplò veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit vltra medicinā. Sex ſunt quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius: oculos ſublimes, linguam
C mendacem, manus effūdētes innoxium ſanguinem, cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum

malum, proferentem mēdacia, teſtem fal lacem, & eũ qui ſeminat inter fratres diſcordias. Cōſerua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuę. Liga ea in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo. Cùm ambulaueris, gradiantur tecum, cùm dormieris, cuſtodiant te, & euigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ, vt cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. Non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius, pretium enim ſcorti, vix eſt vnius panis: mulier autem viri pretioſam animam ca pit. Nunquid poteſt homo abſcondere D ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant? aut ambulare ſuper prunas, vt non comburantur plantæ eius? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cùm tetigerit eam. Non grandis eſt culpa, cùm quis furatus fuerit. Furatur enim vt eſurientem impleat animam. Deprehenſus quoque, reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet, & liberabit ſe. Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam, perdet animam ſuam. Turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, &
oppro

opprobrium illius nõ delebitur:quia zelus,& furor viri non parcet in die vindictæ,nec acquiescet cuiusquam precibus: nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

Honorandus, & timendus Deus, eiúsque mandata seruanda: adulteræ illecebræ fugiendæ.

CAPVT VII.

A Fili mi,custodi sermones meos,& præcepta mea reconde tibi.Fili, honora Dominũ,& valebis: præter eum verò ne timueris alienum.Serua mãdata mea,& viues:& legem meam quasi pupillã oculi tui.Liga eã in digitis tuis,scribe illã in tabulis cordis tui. Dic sapientiæ, Soror mea es,& prudentiã voca amicam tuam. Vt custodiat te à muliere extranea,& ab
B aliena quę verba sua dulcia facit.De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi iuuenem, & video paruulos,considero vecordem iuuenem, qui transit per plateas iuxta angulum: & prope viã domus illius graditur in obscuro,aduesperascẽte die,in noctis tenebris,& caligine. Et ecce occurrit illi mulier in ornatu meretricio,pręparata ad decipiẽdas animas, garrula,& vaga,quietis impatiẽs,nec valens in domo cõsistere pedibus suis:nũc

foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians. Apprehensúmque deosculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: Victimas pro salute deuoui, hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, & reperi. Intexui funibus lectulum meum, & straui tapetibus pictis ex Aegypto: aspersi cubile meũ myrrha, & aloë, & cinnamomo. Veni, inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies: non est enim vir in domo sua, abiit via longissima. Sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunę reuersurus est in domum suam. Irretiuit eũ multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens, & ignorans: & nescit quòd ad vincula stultus trahatur donec transfigat sagitta iecur eius: velut si auis festinet ad laqueum, & nescit quòd de periculo animę illius agitur. Nunc ergo fili mi audi me, & attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis eius, multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Viæ inferi domus eius, penetrantes interiora mortis.

Diuinæ

Diuinæ sapientiæ commendatio.

CAPVT VIII.

A NVnquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam? In summis, excelsísque verticibus supra viã in medijs semitis stans, iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: O' viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum. Intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite, audite, quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea, vt recta prædicent. Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, neq; peruersum. recti sunt intelligentibus, & æqui inuenientibus scientiam. Accipite disciplinam meã, & non pecuniam: doctrinam magis quàm
B aurum eligite. Melior est enim sapientia cunctis opibus pretiosissimis: & omne desiderabile, ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio, & erudi tis intersum cogitationibus. Timor Domini odit malum: arrogantiam, & superbiã, & viam prauam, & os bilingue detestor. Meum est cõsilium, & æquitas. Mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me

decernunt. Per me Principes imperāt, &
potentes decernunt iustitiam. Ego dili-
gentes me, diligo: & qui manè vigilaue
rint ad me, inuenient me. Mecum sunt
diuitiæ, & gloria, opes supernæ, & iusti-
tia. Melior est fructus meus auro & lapi
de pretioso, & genimina mea argento
electo. In viis iustitiæ ambulabo, in me C
dio semitarum iudicij, vt ditem dili-
gentes me, & thesauros eorum repleam.
b Dominus possedit me in initio viarum
suarum, antequam quicquam faceret à
principio. Ab æterno ordinata sum, & ex
antiquis antequam terra fieret. Nondum
erāt abyssi, & ego iam concepta eram.
Necdum fontes aquarum eruperant, nec
dum montes graui mole constiterant.
Ante omnes colles ego parturiebar: ad-
huc terram nō fecerat, & flumina, & car-
dines orbis terræ. Quando præparabat
cælos, aderam: quando certa lege & gyro
vallabat abyssos. Quandò æthera firma-
bat sursum, & librabat fontes aquarū.
Quando circundabat mari terminum
suum, & legem ponebat aquis, ne trans-
irent fines suos. Quando appendebat fun D
damenta terræ, cum eo eram cuncta com
ponens. Et delectabat per singulos dies,
ludens coram eo omni tempore: ludens
in

in orbe terrarũ,& deliciæ meæ, esse cum filiis hominum. Nunc ergo filij audite me, Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abiicere eam. Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutẽ à Domino. Qui autem in me peccauerit, lædet animam suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.

Omnibus ad diuinam sapientiam confugiendum: Descriptio mulieris adulteræ.

CAPVT IX.

A SApientia ædificauit sibi domum, excîdit columnas septem. Immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mẽsam suam. Misit ancillas suas, vt vocarẽt ad arcẽ, & ad mœnia ciuitatis. Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipiẽtib⁹ locuta est: Venite, comedite panẽ meum,
B & bibite vinũ quod miscui vobis. Relinquite infantiã, & viuite, & ambulate per vias prudẽtię. Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit impiũ, sibi maculã generat. Noli arguere derisorẽ, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te. Da sapienti occasionẽ, & addetur

ei ſapiētia.Doce iuſtū,& feſtinabit accipere.Principium ſapientiæ timor Domini,& ſcientia ſanctorū prudētia. Per me C
enim multiplicabuntur dies tui,& adden tur tibi anni vitæ.Si ſapiēs fueris,tibimet ipſi eris:ſi autē illuſor,ſolus portabis malū.Mulier ſtulta,& clamoſa, plenáq; illecebris,& nihil omnino ſciens,ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo vrbis loco,vt vocet tranſeuntes per viam
& pergētes in itinere ſuo.Quis eſt paruu D
lus,declinet ad me.& vecordi locuta eſt, Aquę furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior.Et ignorauit quòd ibi ſint gigantes,& in profundis inferni conuiuæ eius. Qui enim applicabitur illi,deſcendet ad inferos: nam qui abſceſſerit ab ea,ſaluabitur.

His ſubſequentibus capitulis, per varias ſententias, quas parabolas, id eſt,diſsimilium cōparationes vocat, oppoſitis vitiis,ad virtutem ſubinde hortatur.

Sapiens patrem iucundat,meſsémque reponit.
Odium rixa,loquacitas verò peccatū parit.

CAPVT X.

PArabolæ Salomonis filij Dauid re- A
gis Ieruſalem. Filius ſapiens lætificat patrē:filius verò ſtultus mœſtitia eſt ma

tris

tris suæ. Nihil proderunt thesauri impietatis: iustitia verò liberabit à morte. Non affliget Dominus fame animam iusti: & insidias impiorum subuertet. Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat. Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aues volantes. Qui cõgregat in messe, filius sapiens est, qui autem stertit
B æstate, filius confusionis. Benedictio Domini super caput iusti: os autem impiorum operit iniquitas. Memoria iusti cum laudibus: & nomen impiorum putrescet. Sapiens corde præcepta suscipiet, stultus cæditur labiis. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem deprauat vias suas, manifestus erit. Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stultus labiis verberabitur. Vena vitæ; os iusti: os autem impiorum operit iniquitatem. Odium suscitat rixas: & vniuersa delicta operit charitas. In labiis sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius, qui indiget corde. Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti cõfusioni proximum est. Substãtia diuitis, vrbs fortitudinis eius: pauor pauperũ, egestas eorũ.
C Opus iusti ad vitam: fructus autem impij ad peccatum. Via vitæ custodienti di-

ſciplinam : qui autem increpationes re-
linquit, errat. Abſcondunt odium labia
mendacia:qui profert contumeliam ,in-
ſipiens eſt. In multiloquio non deerit
peccatũ:qui autem moderatur labia ſua,
prudentiſſimus eſt. Argentum electum
lingua iuſti : cor autem impiorum pro
nihilo. Labia iuſti erudiunt plurimos:
qui autem indocti ſunt,in cordis egeſta
te morientur. Benedictio Domini diui-
tes facit,nec ſociabitur ei afflictio. Qua- D
ſi per riſum ſtultus operatur ſcelus:ſapiẽ-
tia autem eſt viro prudentia. Quod ti-
met impius, veniet ſuper eum : deſide-
rium ſuum iuſtis dabitur. Quaſi tempe-
ſtas tranſiens non erit impius:iuſtus au-
tem quaſi fundamentum ſempiternum.
Sicut acetum dentibus, & fumus oculis,
ſic piger his qui miſerunt eum in via. Ti-
mor Domini apponet dies, & anni impio
rum breuiabuntur.Expectatio iuſtorum,
lætitia:ſpes autem impiorum peribit.For
titudo ſimplicis,via Domini:& pauor his
qui operantur malum. Iuſtus in ęternum
non commouebitur:impij autem non ha
bitabunt ſuper terram.Os iuſti parturiet
ſapientiam : & lingua prauorum peribit.
Labia iuſti conſiderant placita : & os im
piorum peruerſa.

Aequitas, simplicitas, iustitia, Deo grata: odiosa simulatio: iusti, & impij flagella.
CAPVT XI.
A STatêra dolosa abominatio est apud Dominum, & pondus æquum voluntas eius. Vbi fuerit superbia, ibi erit & cõtumelia: vbi autẽ est humilitas, ibi & sapiẽtia. Simplicitas iustorum diriget eos, & supplantatio peruersorum vastabit illos. Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iustitia autem liberabit à morte. Iustitia simplicis diriget viam eius: & in impietate sua corruet impius: Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis ca-
B pientur iniqui. Mortuo homine impio nulla erit vltrà spes, & expectatio solicitorum peribit. Iustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exaltabitur ciuitas: & in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas, & ore impiorum subuertetur. Qui despicit amicum
C suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autẽ fidelis est, celat amici cõmissum. Vbi nõ est gubernator, populus corruet: salus autẽ, vbi multa cõ

ſilia. Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autẽ cauet laqueos, ſecurus erit. Mulier gratioſa inueniet gloriam, & robuſti habebunt diuitias. Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui autẽ crudelis eſt, etiã propinquos abiicit. Impius facit opus inſtabile: ſeminãti autem iuſtitiam, merces fidelis. Clemẽtia præparat vitã: & ſectatio malorũ, mortẽ. Abominabile Domino cor prauum, & voluntas eius in his, qui ſimpliciter ambulant. Manus in manu non erit innocens malus: ſemen autem iuſtorũ ſaluabitur. Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra, & fatua. Deſiderium iuſtorum omne bonum eſt: D præſtolatio impiorum furor. Alij diuidũt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Anima quę benedicit, impĩguabitur: & qui inebriat, ipſe quoq; inebriabitur. Qui abſcõdit frumẽta, maledicetur in populis: benedictio autem ſuper caput vendentium. Bene cõſurgit diluculo, qui quærit bona: qui autẽ inueſtigator malorũ eſt, opprimetur ab eis. Qui confidit in diuitiis ſuis, corruet: iuſti autem quaſi virens folium germinabunt. Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit ventos: & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti. Fructus iuſti lignum vitæ, & qui

ſuſcipit

ſuſcipit animas, ſapiens eſt. Si iuſtus in terra recipit, quãtò magis impius, & peccator?

Laus erit diſcenti bono, bonæ'que nuptæ. Nec vnquam iuſto triſtitia. Fraude tamen vtens non eſt iuſtus.

CAPVT XII.

A QVi diligit diſciplinam, diligit ſcien- 1.
tiam: qui autẽ odit increpatio
nes, inſipiens eſt. Qui bonus eſt, hauriet ſibi gratiam à Domino: qui autẽ confidit in cogitationibus ſuis, impiè agit. Nõ roborabitur homo ex impietate: & radix iuſtorum non commouebitur. Mulier diligens, corona eſt viro ſuo: & putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res dignas gerit. Cogitationes iuſtorum, iudicia: & conſilia impiorum, fraudulenta. Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os iuſtorum liberabit eos. Verte impios, & non erunt: domus autem iuſtorũ permanebit.
B Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem vanus, & excors eſt, patebit contemptui. Me Ecc
lior eſt pauper, & ſufficiẽs ſibi, quàm glorioſus & indigens pane. Nouit iuſtus iumentorum ſuorum animas: viſcera autem impiorum crudelia. Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui au- Ecc
tem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt. Qui

ſuauis

ſuauis eſt in vini moderationib⁹, in ſuis
munitionibus relinquit contumeliã.De-
ſiderium impij monimentum eſt peſſi-
morum:radix autem iuſtorum proficiet.
Propter peccata labiorum ruina proxi-
mat malo:effugiet autem iuſtus de angu
ſtia.De fructu oris ſui vnuſquiſque reple C
bitur bonis,& iuxta opera manuum ſua-
rũ retribuetur ei.Via ſtulti recta in ocu-
lis eius:qui autem ſapiens eſt,audit cõſi-
lia. Fatuus ſtatim indicat,irã ſuam : qui
autem diſſimulat iniuriam , callidus eſt.
Qui quod nouit loquitur , iudex iuſtitiæ
eſt:qui autem mentitur,teſtis eſt fraudu
lentus.Eſt qui promittit, & quaſi gladio
pungitur conſcientiæ : lingua autem ſa-
pientum ſanitas eſt. Labium veritatis fir
mum erit in perpetuum: qui autẽ teſtis
eſt repentinus,concinnat linguam men-
dacij.Dolus in corde cogitantium mala:
qui autem pacis ineunt conſilia,ſequitur
eos gaudium. Non contriſtabit iuſtum,
quicquid ei acciderit:impij autem reple
buntur malo. Abominatio eſt Domino D
labia mẽdacia:qui autem fideliter agũt,
placent ei.Homo verſutus celat ſcientiã,
& cor inſipientium prouocat ſtultitiam.
Manus fortiũ dominabitur:quæ autẽ re-
miſſa eſt , tributis ſeruiet.Mœror in cor
de viri

de viri humiliabit illũ, & ſermone bono lætificabitur. Qui negligit damnum propter amicum, iuſtus eſt: iter autẽ impiorum decipiet eos. Non inueniet fraudulentus luctum, & ſubſtãtia hominis erit auri pretium. In ſemita iuſtitiæ, vita: iter autem deuium ducit ad mortem.

Cuſtodia oris, cuſtodia eſt animæ. Iurgia ſunt ſuperborum. Afflictiones ſperantium. Sapientia eorum, qui conuerſantur cum ſapientibus.

CAPVT XIII.

A Filius ſapiens, doctrina patris: qui autem illuſor eſt, non audit cùm arguitur. De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis: anima autem impiorũ iniqua. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animã ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala. Vult, & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur. Iuſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem peccatorum ſupplantat. Eſt quaſi diues, cùm nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cùm in multis diuitiis ſit.

C Redemptio animæ viri diuitiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet. Lux iuſtorum lętificat: lucerna au-

tem

tem impiorum extinguetur. Inter superbos semper iurgia sunt:qui autem agunt omnia cum consilio,reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur:quæ autē paulatim colligitur manu, multiplicabitur. Spes quæ differtur, affligit animam: C
lignū vitæ desdyerium veniens. Qui detrahit alicui rei,ipse se in futurū obligat: qui autem timet præceptum,in pace versabitur. Animæ dolosæ errant in pecatis: iusti autem misericordes sunt, & miserantur. Lex sapientis fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam:in itinere contemptorum vorago. Astutus omnia agit cum consilio:qui autem fatuus est,aperit stultitiam. Nuntius impij cadet in malum : legatus autē fidelis sanitas. Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam : qui autem acquiescit arguenti,glorificabitur. Desyderium si compleatur,delectat animam:detestantur stulti eos,qui fugiūt mala. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. Pec D
catores persequetur malum : & iustis retribuentur bona. Bonus reliquit hæredes, filios, & nepotes : & custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in noualibus patrum,& aliis congregantur
absque

absque iudicio. Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

Sapiens mulier struit ædes. Stulti os superbiæ virga, viam suam scit sapiens. Regis honor populus.

CAPVT XIIII.

A SApiens mulier ædificat domum suam, insipiens extructam quoque manibus destruet. Ambulās recto itinere, & timēs Dominum, despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientum custodiunt eos. Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis. Testis fidelis non mentietur: profert autem mendacium dolosus testis. Quærit derisor sapientiam, & non inuenit: doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum, & nescito labia prudentiæ. Sapiētia callidi, est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans. Stul-
B tus illudet peccatum, & inter iustos morabitur gratia. Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebi

delebitur:tabernacula iuftorũ germinabunt.Eft via quæ videtur homini iufta: nouiffima autem eius deducunt ad mortem. Rifus dolore mifcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.Viis fuis replebitur ftultus, & fuper eum erit vir bonus.Innocens credit omni verbo:aftutus confyderat greffus fuos.Filio dolofo nihil erit boni : feruo autem fapienti profperi erunt actus, & dirigetur via eius. Sapiens timet,& declinat à malo:ftultus tranfilit, & confidit. Impatiens operabitur ftultitiam : & vir verfutus odiofus eft.Poffidebunt paruuli ftultitiam, & expectabunt aftuti fcientiam. Iacebunt C
mali ante bonos:& impij ante portas iuftorum.Etiam proximo fuo pauper odiofus erit : amici verò diuitum multi. Qui defpicit proximum fuum,peccat:qui autem miferetur pauperis, beatus erit.Qui credit in Domino, mifericordiam diligit : errant qui operantur malum. Mifericordia, & veritas præparant bona. In omni opere bono erit abundantia : vbi autem verba funt plurima,ibi frequẽter egeftas. Corona fapientum, diuitiæ eorum:fatuitas ftultorum,imprudentia. Liberat animas teftis fidelis:& profert mẽdacia verfipellis. In timore Domini fiducia

D cia fortitudinis,& filiis eius erit spes. Timor Domini fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis:& in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est, multa gubernatur sapiētia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis: putredo ossium inuidia. Qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius: honorat autem eum, qui miseretur pauperis. In malitia sua repelletur impius: sperat autem iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet. Iustitia eleuat gentem: miseros autem facit populos peccatum. Acceptus est regi minister intelligens, iracundiam eius inutilis sustinebit.

Placat sermo bonus: contemplatur Deus omnes: Cor, mens, os iusti: pascitur hic oculis.

CAPVT XV.

A RESponsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientum ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Stul-

tus irridet disciplinam patris sui:qui au-
tem custodit increpationes,astutior fiet.
In abundãti iustitia virtus maxima est:
cogitationes autem impiorum eradica-
buntur. Domus iusti plurima fortitudo,
& in fructibus impij conturbatio. Labia
sapientum dissеminabunt scientiam:cor
C stultorum dissimile erit. Victimæ impio-
rum abominabiles Domino : vota iusto- B
rum placabilia. Abominatio est Domino
via impij:qui sequitur iustitiã, diligitur
ab eo. Doctrina mala deserentium viam
vitæ : qui increpationes odit, morietur.
Infernus & perditio coram Domino:
quantò magis corda filiorum hominum?
Non amat pestilens eum qui se corripit,
nec ad sapientes graditur. Cor gaudens
exhilarat faciẽ : in mœrore animi deiici-
tur spiritus. Cor sapientis quæret doctri-
nam: & os stultorum pascitur imperitia.
Omnes dies pauperis mali : secura mens
quasi iuge conuiuiũ.Melius est parũ cum
timore Domini,quàm thesauri magni,&
insatiabiles.Melius est vocari ad olera cũ
charitate, quàm ad vitulũ saginatũ cum
odio. Vir iracundus prouocat rixas: qui
patiẽs est,mitigat suscitatas.Iter pigrorũ C
quasi sepes spinarum:via iustorum absq;
offendiculo. Filius sapiẽs lætificat patrẽ:
& stult

& ſtultus homo deſpicit matrẽ ſuã. Stultitia gaudium ſtulto,& vir prudens dirigit greſſus ſuos. Diſſipantur cogitationes,vbi non eſt conſilium : vbi verò ſunt plures conſiliarij,confirmantur. Lætatur homo in ſententia oris ſui : & ſermo opportunus eſt optimus. Semita vitæ ſuper eruditum ,vt declinet de inferno nouiſſimo. Domum ſuperborũ demolietur Dominus : & firmos faciet terminos viduæ. Abominatio Domini cogitationes malæ. & purus ſermo pulcherrimus firmabitur
D ab eo. Conturbat domũ ſuã, qui ſectatur auaritiam:qui autem odit munera,viuet. Per miſericordiã & fidẽ purgantur peccata : per timorem autem Domini declinat omnis à malo.Mẽs iuſti meditabitur obedientiam , os impiorum redundat malis. Longè eſt Dominus ab impiis:& orationes iuſtorũ exaudiet. Lux oculorũ lætificat animam : fama bona impinguat oſſa. Auris quæ audit increpationes vitæ , in medio ſapiẽtũ cõmorabitur. Qui abiicit diſciplinã,deſpicit animã ſuam : qui autẽ acquieſcit increpationibus , poſſeſſor eſt cordis.Timor Domini diſciplina ſapientiæ:& gloriam præcedit humilitas.

Quando paras animam ,linguam Deus ipſe gubernat:Reges diuinant,eſt via viſa bona.

CAPVT XVI.

HOminis est animam præparare, & A
Domini gubernare linguā. Omnes
viæ hominū patent oculis eius: ſpirituum
ponderator eſt Dominus. Reuela Domi-
no opera tua, & dirigentur cogitationes
tuæ. Vniuerſa propter ſemetipſum opera
tus eſt Dominus, impium quoq; ad diem
malum. Abominatio Domini eſt omnis
arrogans: etiam ſi manus ad manum fue
rit, non erit innocens. Initium viæ bonę,
facere iuſtitiam: accepta eſt autem apud
Deū magis, quàm immolare hoſtias. Mi-
ſericordia, & veritate redimitur iniqui-
tas, & in timore Domini declinatur à ma
lo. Cum placuerint Domino vię hominis,
inimicos quoq; eius conuertet ad pacem.
Melius eſt parū cum iuſtitia, quàm mul- B
ti fructus cum iniquitate. Cor hominis
diſponit viam ſuam, ſed Domini eſt diri
gere greſſus eius. Diuinatio in labiis re-
gis, in iudicio nō errabit os eius. Pondus,
& ſtatêra iudicia Domini ſunt: & opera
eius omnes lapides ſeculi. Abominabiles
regi, qui agūt impiè: quoniam iuſtitia fir
matur ſolium. Voluntas regum labia iu-
ſta, qui recta loquitur, diligetur. Indigna
tio regis, nuntij mortis, & vir ſapiens pla-
cabit eū. In hilaritate vultus regis, vita:
& ele

& clementia eius quasi imber serotinus.
C Posside sapientiam, quia auro melior est:
& acquire prudentiam, quia pretiosior est
argento. Semita iustorum declinat mala:
custos animæ suæ seruat vitam suam. Cō
tritionem præcedit superbia, & ante rui-
nam exaltabitur spiritus. Melius est humi
liari cum mitibus, quàm diuidere spolia
cum superbis. Eruditus in verbo reperiet
bona: & qui sperat in Domino, beatus est.
Qui sapiens est corde, appellabitur pru-
dens: & qui dulcis eloquio, maiora repe-
riet. Fons vitæ eruditio possidentis: do-
ctrina stultorum, fatuitas. Cor sapientis
erudiet os eius, & labiis illius addet gra-
tiam. Fauus mellis composita verba, dul-
cedo animæ sanitas ossium. Est via quæ
videtur homini recta, & nouissima eius
D ducunt ad mortem. Anima laborantis la
borat sibi, quia compulit eum os suum.
Vir insipiens fodit malum, & in labiis
eius ignis ardescit. Homo peruersus susci-
tat lites, & verbosus separat principes.
Vir iniquus lactat amicum suum, & du-
cit eum per viam non bonam. Qui atto-
nitis oculis cogitat praua, mordens labia
sua, perficiet malum. Corona dignitatis
senectus, quæ in viis iustitiæ reperietur.
Melior est patiens viro forti: & qui do-

minatur animo suo, expugnatore vrbiũ. Sortes mittũtur in sinum, sed à Domino temperantur.

Buccella sicca melior, quàm victima iurgans: amici veri perpetuus amor.

CAPVT XVII.

MElior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis A
b cum iurgio. Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hæreditatem diuidet. Sicut igne probatur argentum, & aurum camino, ita corda probat Dominus. Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax obtẽperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperẽ, exprobrat factori eius: & qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Corona senum, filij filiorum: & gloria filiorum, patres eorum. Nõ decent stultum verba composita, nec princi 1
pem labium mentiens. Gemma gratissi- B
ma expectatio præstolantis: quocunq; seuertit, prudẽter intelligit. Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos. Plus proficit correctio apud prudẽtem, quàm centum plagæ apud stultum. Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fa-

tuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui
C reddit mala pro bonis, non recedet ma-
lum de domo eius. Qui dimittit aquam,
caput est iurgiorum: & antequàm patia-
tur cõtumeliam, iudicium deserit. Et qui
iustificat impium, & qui condemnat iu-
stum, abominabilis est vterq; apud Deũ.
Quid prodest stulto habere diuitias, cùm
sapientiam emere non possit? Qui altam
facit domum suam, quęrit ruinam: & qui
euitat discere, incidet in mala. Omni tẽ-
pore diligit, qui amicus est: & frater in
angustiis comprobatur. Stultus homo
plaudet manibus, cum spoponderit pro
amico suo. Qui meditatur discordias, di-
ligit rixas: & qui exaltat os suum, quæ-
D rit ruinam. Qui peruersi cordis est, non
inuenit bonum: & qui vertit linguam, in-
cidet in malũ. Natus est stultus in igno-
miniam suam, sed nec pater in fatuo læ-
tabitur. Animus gaudens ætatem flori-
dam facit: spiritus tristis exiccat ossa. Mu
nera de sinu impius accipit, vt peruertat
semitas iudicij. In facie prudentis lucet
sapientia: oculi stultorũ in finibus terræ.
Ira patris filius stultus, & dolor matris
quæ genuit eum. Non est bonum, damnũ
inferre iusto, nec percutere principem,
qui recta iudicat. Qui moderatur sermo-

nes suos, doctus, & prudens est: & pretiosi
c spiritus, vir eruditus. Stultus quoq; si ta-
cuerit, sapiens reputabitur: & si compres-
serit labia sua, intelligens.

Inquirit causam relicturus amicum. Iustus sui accusator. Lingua, vita, & mors. Mulier bona, bonum.

CAPVT XVIII.

OCcasiones quærit, qui, vult recedere A
ab amico, omni tempore erit expro
brabilis. Non recipit stultus verba pru-
dentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in
corde eius. Impius cùm in profundum
venerit peccatorum, contemnit: sed sequi
tur eum ignominia, & opprobrium. Aqua
profunda, verba ex ore viri: & torrens re-
dundans fons sapientiæ. Accipere perso-
nam impij in iudicio, non est bonum, vt
declines à veritate iudicij. Labia stulti mi
scent se rixis, & os eius iurgia prouocat:
Os stulti contritio eius, & labia ipsius rui B
na animę eius. Verba bilinguis, quasi sim
plicia: & ipsa preueniunt vsq; ad interio-
ra ventris. Pigrum deiicit timor: animæ
autem effœminatorum esuriēt. Qui mol-
lis, & dissolutus est in opere suo, frater est
sua opera dissipantis. Turris fortissima,
nomen Domini: ad ipsam currit iustus, &
exaltabitur. Substantia diuitis vrbs robo
ris,

ris eius,& quasi murus validus circũdans
eum. Antequàm cõteratur, exaltatur cor
hominis:& antequàm glorificetur,humi
C liatur. Qui prius respondet,quàm audiat,
stultum se esse demonstrat,& confusione
dignum. Spiritus viri sustentat imbecilli
tatem suam : spiritum verò ad irascẽdum
facilem quis poterit sustinere? Cor prudentis
possidebit scientiam , & auris sapientum
quærit doctrinam. Donum hominis
dilatat viam eius,& ante principes
spatiũ ei facit. Iustus prior est accusator
sui:venit amicus eius, & inuestigauit eũ.
Contradictiones comprimit sors,& inter
potentes quoq; diiudicat. Frater qui adiuuatur
à fratre,quasi ciuitas firma:& iu
D dicia quasi vectes vrbium. De fructu oris
viri replebitur venter eius, & genimina
labiorum ipsius saturabũt eum. Mors, &
vita in manibus linguæ:qui diligũt eam,
comedent fructus eius. Qui inuenit mulierem
bonam, inuenit bonũ , & hauriet
iucunditatem à Domino. Qui expellit
mulierem bonam,expellit bonũ : qui autem
tenet adulteram , stultus est , & insipiẽs.
Cum obsecrationibus loquetur pauper
:& diues affabitur rigidè. Vir amicabilis
ad societatem magis amicus erit,
quàm frater.

Pauper præstat fatuo locupleti. Testis falsus punietur, mendáxque peribit.

CAPVT XIX.

MElior eſt pauper, qui ambulat in A
ſimplicitate ſua, quam diues torquens labia ſua, & inſipiens. Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum: & qui feſtinus eſt pedibus, offendet. Stultitia hominis ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo. Diuitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi,
5 quos habuit, ſeparantur. Teſtis falſus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet. Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis: Fratres omnes pauperis oderũt eum, inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
Qui tantum verba ſectatur, nihil habe- B
bit: qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam: & cuſtos prudentiæ inueniet bona. Falſus teſtis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit. Non decent ſtultum deliciæ, nec ſeruum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noſcitur: & gloria eius eſt, iniqua prætergredi. Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius. Dolor patris, filius ſtultus: & tecta iugiter perſtillant

C ſtillantia, litigioſa mulier. Domus & diui
tiæ dantur à parentibus, à Domino au-
tem propriè vxor prudens. Pigredo im-
mittit ſoporem, & anima diſſoluta eſu-
riet. Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit
animam ſuam: qui autem negligit viam
ſuam, mortificabitur. Fœneratur Do-
mino, qui miſeretur pauperis: & viciſſi-
tudinem ſuam reddet ei. Erudi filium
tuum, ne deſperes: ad interfectionem au-
tem eius ne ponas animam tuam. Qui
enim impatiens eſt, ſuſtinebit damnũ: &
cùm rapuerit, aliud apponet. Audi conſi
lium, & ſuſcipe diſciplinam, vt ſis ſapiens
in nouiſſimis tuis. Multæ cogitationes in
corde viri: voluntas autem Domini in
æternum permanebit. Homo indigens
miſericors eſt: & melior eſt pauper, quàm
D vir mendax. Timor Domini ad vitam, &
in plenitudine commorabitur abſq; vi-
ſitatione peſſimi. Abſcondit piger ma-
num ſuã ſub aſcella, nec ad os ſuum appli
cat eam. Peſtilente flagellato ſtultus ſa-
pientior erit: ſi autem corripueris ſapien
tem, intelliget ſapientiam. Qui affligit
patrem, & fugit matrem, ignominioſus
erit, & infelix. Non ceſſes audire fili do-
ctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.
Teſtis iniquus deridet iudiciũ, & os im-
piorum

piorũ deuorat iniquitatem. Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutiẽtes ſtultorum corporibus.

Magna laude nitet, luxuriam, vinum, contentiones vitans: diſsipat intuitu Rex mala: pondo duplex.

CAPVT XX.

LVxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit ſapiens. Sicut rugitus leonis, ita & terror Regis: qui prouocat eum: peccat in animam ſuam. Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à cõtentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi. Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud. Multi homines miſericordes vocãtur: virum autem fidelẽ quis inueniet? Iuſtus qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet. Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omnẽ malum intuitu ſuo. Quis poteſt dicere, Mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato? Pondus & pondus, menſura & menſura, vtrunque abominabile eſt apud Deum. Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda, & recta ſint opera eius. Aurem audientem, & oculum videntem

tē Dominus fecit vtrunq;. Noli diligere
somnum, ne te egestas opprimat. Aperi
C oculos tuos, & saturare panibus. Malum
est, malū est, dicit omnis emptor: & cùm
recesserit, tunc gloriabitur. Est aurum, &
multitudo gemmarum: vas autem pre-
tiosum, labia scientiæ. Tolle vestimētum
eius, qui fideiussor extitit alieni, & pro
extraneis aufer pignus ab eo. Suauis est
hominis panis mendacij, & postea imple
bitur os eius calculo. Cogitationes consi-
liis roborantur, & gubernaculis tractan-
da sunt bella. Ei qui reuelat mysteria, &
ambulat fraudulēter, & dilatat labia sua,
ne cōmisceearis. Qui maledicit patri suo E.
& matri, extinguetur lumen eius in me- L.
diis tenebris. Hæreditas ad quam festina- M.
tur in principio, in nouissimo benedictio Su.
D ne carebit. Ne dicas, reddam malum: ex- R.
pecta Dominum, & liberabit te. Abomi- r.
natio est apud Deum pondus & pondus: r.
statêra dolosa non est bona. A Domino
diriguntur gressus viri. quis autem homi
num intelligere potest viam suam? Ruina
est homini deuorare sanctos, & pòst, vota
retractare. Dissipat impios Rex sapiens,
& incuruat super eos fornicem. Lucerna
Domini spiraculum hominis: quæ inue-
stigat omnia secreta vētris. Misericordia,
& ver

& veritas, custodiunt Regem, & roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & dignitas senum canities. Liuor vulneris absterget mala, & plagæ in secretioribus ventris.

Dominus corda apprehendit, illi misericordia, & iudicium placet. Aduersus illum nec vires, neq; prudentia valebit.

CAPVT XXI.

A

SIcut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: quocunque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus. Facere misericordiam & iudicium magis placet Domino, quàm victimæ. Exaltatio oculorũ, & dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autẽ piger in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mẽdacij, vanus, & excors est, & impingetur ad laqueos mortis. Rapinę impiorum detrahent eos, quia noluerũt facere iudicium. Peruersa via viri, aliena est à Deo: qui autem mun B

d dus est, rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi. Anima

d impij desiderat malum, non miserebitur proximo suo. Mulctato pestilente sapientior

tior erit paruulus:& si sectetur sapientẽ, sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impij, vt detrahat impios à malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit: & non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem
C maximam. Gaudium iusto est facere iudicium:& pauor operantibus iniquitatẽ. Vir,qui errauerit à via doctrinæ,in cœtu gigantium commorabitur. Qui diligit epulas,in egestate erit:qui amat vinũ, & pinguia,non ditabitur.Pro iusto dabitur impius, & pro recto iniquus. Melius est habitare in terra deserta,quàm cum muliere rixosa,& iracũda. Thesaurus desiderabilis,& oleũ in habitaculo iusti,& imprudẽs homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam,& misericordiã, inueniet vitam,& iustitiam,& gloriam. Ciuitatem fortium ascendit sapiens, destruxitq; ro-
D bur fiducia eius. Qui custodit os suum,& linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.Superbus & arrogãs, vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari.Tota die concupiscit, & desiderat: qui autem iustus est, tribuet, & non cessabit.

Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ of-
feruntur ex ſcelere: Teſtis mēdax peribit:
d vir obediens loquetur victoriam. Vir im
pius procaciter obfirmat vultum ſuum:
qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.
Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non
eſt conſilium contra Dominum. Equus
paratur ad diem belli: Dominus autem
ſalutem tribuit.

*Fama bona vincit diuitias. Sapientes au-
diendi. Patrum termini non tranſgrediendi.*

CAPVT XXII.

MElius eſt nomen bonum, quàm di- A
uitiæ multæ: ſuper argentum &
aurum, gratia bona. Diues, & pauper ob-
uiauerunt ſibi, vtriuſque operator eſt Do
minus. Callidus videt malum, & abſcon-
dit ſe: innocens pertranſiit, & afflictus
eſt damno. Finis modeſtiæ timor Domi-
ni, diuitiæ, & gloria, & vita. Arma, & gla-
dij in via peruerſi, cuſtos autem animæ
ſuæ longè recedit ab eis. Prouerbium eſt,
Adoleſcens iuxta viam, etiam cùm ſenue
rit, non recedet ab ea. Diues pauperibus
imperat: & qui accipit mutuum, ſeruus
eſt fœnerātis. Qui ſeminat iniquitatem,
metet mala, & virga iræ ſuæ conſumma- B
bitur. Qui pronus eſt ad miſericordiam,
benedicetur: de panibus enim ſuis dedit
paup

pauperi: victoriam & honorē acquiret, qui dat munera: anima autem aufert accipientium. Eiice derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabúntq; causę, & cō tumeliæ. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regē. Oculi Domini custodiunt scientiam: & supplantantur verba iniqui. Dicit piger, Leo est foris, in medio platearum, occidendus sum. Fouea profunda os alienæ: cui iratus est Dominus,
C incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam. Qui calumniatur pauperem, vt augeat diuitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit. Fili mi, inclina aurem tuā, & audi verba sapientum: appone autem cor ad doctrinam meam, quæ pulchra erit tibi cùm seruaueris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis: vt sit in Domino fiducia tua, vnde & ostendi eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus, & scientia, vt ostenderē tibi firmitatem, & eloquia veritatis re-
D spondere ex his illis, qui miserunt te. Non facias violētiā pauperi, quia pauper est: neq; conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus causam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius. Noli

esse amicus homini iracũdo, neq; ambules cũ viro furioso: ne forte discas semitas eius, & sumas scandalũ animæ tuę. Noli esse cũ his qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis. Si enim non habes vnde restituas, quid causę est, vt tollat operimentum de cubili tuo? Ne trãsgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo? coram Regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

In mensis principum obseruãda, Meretrix Puteus, Vinum, Venenum.

CAPVT XXIII.

QVando sederis vt comedas cum Principe, diligẽter attende quæ posita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in guture tuo: si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius in quo est panis mendacij. Noli laborare, vt diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum. Ne comedas cum homine inuido, & ne desideres cibos eius: quoniam in similitudinem arioli, & coniectoris æstimat quod ignorat. Comede & bibe dicet tibi: & mens eius non est tecum A

cum. Cibos quos comederas, euomes, &
B perdes pulchros sermones tuos. In auri-
bus insipientium ne loquaris: quia despi-
cient doctrinam eloquij tui. Ne attingas
paruulorum terminos, & agrum pupillo
rum ne introeas. Propinquus enim illo-
rum fortis est, & ipse iudicabit contra te
causam illorum. Ingrediatur ad doctri-
nam cor tuũ, & aures tuæ ad verba scien-
tię. Noli subtrahere à puero disciplinam: 5
si enim percusseris eum virga, non morie E
tur. Tu virga percuties eum: & animam
eius de inferno liberabis. Fili mi, si sapiẽs
fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor
meum: & exultabũt renes mei, cùm locu-
ta fuerint rectum labia tua. Non æmule-
tur cor tuum peccatores, sed in timore
Domini esto tota die, quia habebis spem
in nouissimo, & præstolatio tua non au-
feretur. Audi fili mi, & esto sapiens, & di
C rige in via animum tuum. Noli esse in
conuiuiis potatorum, nec in comessa
tionibus eorum, qui carnes ad vescen-
dum conferunt: quia vacãtes potibus, &
dantes symbola consumentur, & vestie-
tur panis dormitatio. Audi patrẽ tuum,
qui genuit te: & ne cõtemnas cùm senue-
rit mater tua. Veritatem eme, & noli ven
dere sapientiam, & doctrinam, & intelli-

gentiam, Exultat gaudio pater iusti, & qui sapientẽ genuit, lætabitur in eo. Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet qui genuit te. Præbe fili mi cor tuum mihi, & oculi tui vias meas custodiãt. Fouea enim profunda est meretrix, & puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi D latro: & quos incautos inuenerit, interficiet. Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffossio oculorum? Nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flauescit, cùm splenduerit in vitro color eius. Ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbũt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa. Et eris sicut dormiẽs in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo, & dices: Verberauerunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi quando euigilabo, & rursus vina reperiã?

Consortia malorum fuge. Consilia multa admitte. Iudicium seuerum exerce, & prosperabitur ager.

CAPVT XXIIII.

NE æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis: quia rapinas medi- A
tatur

tatur mens eorum, & fraudes labia eorũ loquuntur. Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur. In doctrina replebũtur cellaria, vniuersa substantia pretiosa, & pulcherrima. Vir sapiens fortis est, & vir doctus, robustus & validus: quia cum dispositione initur bellũ, & erit salus, vbi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia, in porta nõ aperiet os suũ. Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor. Si desperaueris lapsus in die angustiæ, im-
B minuetur fortitudo tua. Erue eos, qui du- Ps.
cuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. Si dixeris, Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem animæ tuæ nihil fallit, reddétque homini iuxta opera sua. Comede fili mi mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo: sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cùm inueneris, habebis in nouissimis spem, & spes tua non peribit. Ne insidieris, & quęras impietatẽ in domo iusti, neq; vastes requiẽ eius. Septies enim cadet iustus, & resurget: impij autẽ corruẽt in malũ. Cùm ceciderit inimic⁹ tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor

tuum:ne fortè videat dominus,& displi- C
ceat ei,& auferat ab eo irã suam. Ne con
tendas cum pessimis, nec æmuleris impios,quoniam nõ habent futurorũ spem mali, & lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum fili mi,& regem,& cum detractoribus non commiscearis. Quoniam repentè cõsurget perditio eorum: & ruinam vtriusq; quis nouit? hæc quoq; sapientibus, Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Qui dicũt impio, iustus es:maledicẽt eis populi, & detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum,laudabuntur, & super ipsos veniet benedictio. Labia deosculabitur,qui recta verba D
respondet. Prępara foris opus tuum,& diligenter exerce agrum tuum, & posteà ędifices domũ tuam. Ne sis tristis frustra contra proximum tuum,nec lactes quen
d quam labiis tuis. Ne dicas, Quomodo fecit mihi,sic faciam ei, & reddã vnicuiq; secundum opus suum, Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti:& ecce totum repleuerant vrticæ,& operuerant superficiem eius spinę,& maceria lapidum destructa erat:quod cùm vidissem,posui in corde meo,& extẽplò didici disciplinã. Vsquequo piger dormies? vsquequo de somno cõsurges? Parum in
quam

quam dormies, modicũ dormitabis, pauxillum manus conseres, vt quiescas, & veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir armatus.

Secreta celanda, promissa complenda, simulatio vitanda, nec scrutanda maiestas.

CAPVT XXV.

A HAE quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda. Gloria Dei est celare verbum: & gloria regum, inuestigare sermonem. Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento, & egrediatur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius. Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi, Ascende huc: quàm vt humilieris coram principe. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò, ne posteà emendare non possis, cùm dehonestaueris
B amicũ tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reueles: ne fortè insultet tibi cùm audierit, & exprobrare non cesset. Gratia, & amicitia liberant, quas tibi serua, ne exprobabilis fias. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbũ in tẽpore suo.

Inauris aurea, & margarita fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem. Sicut frigus niuis in die meſſis, ita legatus fidelis, ei qui miſerit eũ, animã ipſius requieſcere facit. Nubes, & ventus, & plu C
uiæ non ſequentes, vir glorioſus, & pro-
a miſſa non complens. Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam. Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi: ne fortè ſatiatus euomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando ſatiatus oderit te. Iaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium. Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ, & amittit pallium in die frigoris. Acetũ in nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo: Sicut tinea veſtimento, & vermis li-
d gno, ita triſtitia viri nocet cordi. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere. Prunas enim congre D
gabis ſuper caput eius, & Dominus reddet
b tibi. Ventus Aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentem. Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi. Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede,

pede,& vena corrupta, iustus cadens coram impio. Sicut qui mel multum comedit,non est ei bonum:sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Vt æstati nix non conuenit, ita nec gloria stulto. Stultis iuxta eorum stultitiam respondendum. Alteri fodiens foueam, incidet in eam.

CAPVT XXVI.

A QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in messe,sic indecens est stulto gloria. Nam sicut auis ad alta trāsuolās, & passer quò libet vadēs, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet.Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentum. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.Respōde stulto iuxta stultitiam suam,ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus,& iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum.

B Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij:ita qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina na-

ſcatur in manu temulenti.ſic parabola in ore ſtultorum.Iudicium determinat cauſas: & qui imponit ſtulto ſilentium,iras mitigat.Sicut canis qui reuertitur ad vomitum ſuũ,ſic imprudens qui iterat ſtultitiam ſuam. Vidiſti hominem ſapiẽtem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.Dicit piger. Leo eſt in via, & leæna in itineribus. Sicut oſtiũ vertitur in cardine ſuo,ita piger in lectulo ſuo. Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua,& laborat ſi ad os ſuum eas conuerterit. Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.Sicut qui apprehendit auribus canem,ſic qui tranſit impatiens,& commiſcetur rixæ alterius. Sicut noxius eſt,qui mittit ſagittas,& lanceas in mortem,ita vir qui fraudulẽter nocet amico ſuo,& cum fuerit deprehenſus,dicit, Ludens feci. Cum defecerint ligna,extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcunt. Sicut carbònes ad prunas, & ligna ad ignem: ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt ad intima cordis. Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile, ſic labia tumẽtia cum peſſimo corde ſociata. Labiis ſuis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit

rit dolos. Quãdo summiserit vocẽ suam, ne credideris ei: quoniã septem nequitiæ sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in concilio. Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas. Ecc. Ecc.

Crastini non sit gloria. Nec teipsum laudes. Agnoscas pecoris vultum.

CAPVT XXVII.

A NE glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies. Laudet te alienus, & nõ os tuum: extraneus, & non labia tua. Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Anima saturata calcauit fauum, & anima esuriens etiam amarũ pro dulci sumet. Sicut auis B transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. Vnguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici cõsiliis anima dulcoratur. Amicum tuum, & amicũ patris tui ne dimiseris: & Ecc. Iob.

eius. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuóſq; greges cõſidera. Nõ enim habebis iugiter poteſtatem, ſed corona tribuetur tibi in generatione & generatione. Aperta ſunt prata, & apparuerũt herbę virẽtes, & collecta ſunt fœna de montibus. Agni ſunt ad veſtimẽtum tuum, & hœdi ad agri pretium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

Iuſtus fiduciam leonis habet. Et beatus, Domini timorẽ. Impius verò princeps, vrſi famẽ.

CAPVT XXVIII.

A FVgit impius nemine perſequente, iuſtus autem quaſi leo confidens, abſq; terrore erit. Propter peccata terræ multi principes eius: & propter hominis ſapiẽtiam, & horum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit. Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehemẽti, in quo paratur fames. Qui derelinquũt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur cõtra eum. Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertũt omnia. Melior eſt pauper ambulãs in ſimplicitate ſua, quàm diues in prauis itineribus. Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt: qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum.

ſuum. Qui coaceruat diuitias vſuris, & fœnore liberali, in pauperes congregat eas. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iuſtos in via mala, in interitu ſuo corruet, & ſimplices poſſidebunt bona eius. Sapiens ſibi videtur vir diues: pauper autem prudens ſcrutabitur eũ. In exultatione iuſtorũ multa gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ hominum. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: qui verò mẽtis eſt duræ, corruet in malum. Leo rugiens, & vrſus c
eſuriẽs, principes impiũ ſuper populum pauperem. Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius. Hominem qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi vſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet. Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit: qui peruerſis graditur viis, concidet
b ſemel. Qui operatur terram ſuam, ſatia-
d bitur panibus: qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. Vir fidelis multũ laudabitur: qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. Qui cognoſcit in iudicio faciem, non bene facit: iſte & pro

buccella

D buccella panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari, & aliis inuidet, ignorat quòd egestas superueniet ei. Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguę blãdimenta decipit. Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est. Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui verò sperat in Domino, saluabitur. Qui cõfidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter ipse laudabitur. Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. Cùm surrexerint impij, abscondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur iusti.

Contemnens correptionem, interibit. Vulgus lætabitur iustorum multiplicatione, principatu verò impiorum gemet.

CAPUT XXIX.

A VIro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repẽtinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum lætabitur vulgus: cùm impij sumpserint principatum, gemet populus. Vir qui amat sapiẽtiam, B lætificat patrem suum: qui autem nutrit scortum, perdet substantiam. Rex iustus

test erudiri:quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit. Vidisti hominem velocem ad loquendum: stultitia magis
D speranda est, quàm illius correctio. Qui delicatè à pueritia sua nutrit seruũ suum, posteà sentiet eum contumacem. Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccata procliuior. Superbum sequitur humilitas:& humilẽ spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat, odit animam suam:adiurantem audit, & non iudicat. Qui timet hominem, citò corruet:qui sperat in Domino, subleuabitur. Multi requirunt faciem principis, & iudicium à Domino egreditur singulorum. Abominãtur iusti virum impium, & abominãtur impij eos qui in recta sunt via. Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

Iusta petenda duo. Insaturabilia, difficilia, grauia, minima, &c.

CAPVT XXX.

A VErba Congregantis filij Vomentis. Visio quã locutus est vir: cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait, Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & noui scientiam sanctorum. Quis ascendit in cælum, at-

deſcendit? Quis continuit ſpiritum in ma
nibus ſuis? Quis colligauit aquas quaſi
in veſtiméto? Quis ſuſcitauit omnes ter-
minos terræ? Quod nomen eſt eius, &
quod nomen filij eius, ſi noſti? Omnis ſer
mo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus
8 c in ſe. Ne addas quicquam verbis illius, &
arguaris, inueniaríſq; mendax. Duo ro- B
gaui te, ne deneges mihi antequam mo-
riar, Vanitatem, & verba mendacij longè
fac à me. Mendicitatem, & diuitias ne de
deris mihi: tribue tantùm victui meo ne-
ceſſaria: ne forte ſatiatus illiciar ad negā-
dum, & dicam, Quis eſt Dominus? aut ege
ſtáte compulſus furer, & periurem nomé
Dei mei. Ne accuſes ſeruum ad dominū
ſuum, ne forte maledicat tibi, & corruas.
Generatio quæ patri ſuo maledicit, &
quæ matri ſuæ non benedicit. Generatio
quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt
lota à ſordibus ſuis. Generatio cuius ex-
celſi ſunt oculi, & palpebræ eius in alta
ſurrectæ. Generatio quæ pro dentibus
gladios habet, & comedit molaribus ſuis,
vt comedát inopes de terra, & pauperes
ex hominibus. Sanguiſugæ duæ ſunt filię, C
dicentes, Affer affer. Tria ſunt inſaturabi
lia, & quartum quod nunquam dicit Suf-
ficit, Infernus, & os vuluæ, & terra, quæ
non

non satiatur aqua, ignis verò nunquàm
dicit, Sufficit. Oculum qui subsannat pa-
trem, & qui despicit partum matris suæ,
Suffodiant eum corui de torrentibus, &
comedant eum filiæ aquilæ. Tria sunt dif
ficilia mihi, & quartum penitus ignoro,
Viam aquilæ in cælo, viam colubri super
petram, viā nauis in medio mari, & viam
viri in adolescentia. Talis est via mulie-
ris adulteræ, quæ comedit, & tergens os
suum, dicit: Non sum operata malum. Per
tria mouetur terra, & quartū non potest
sustinere. Per seruū, cum regnauerit: per
stultum, cùm saturatus fuerit cibo: & per
odiosam mulierem, cùm in matrimonio
fuerit assumpta: & per ancillam, cùm fue
D rit hæres dominæ suæ. Quatuor sunt mi-
nima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapiē-
tibus: Formicæ, populus infirmus, qui
præparat in messe cibum suum: lepuscu-
lus, plebs inualida, qui collocat in petra
cubile suum: regem locusta non habet, &
egreditur vniuersa per turmas suas: stel-
lio manibus nititur, & moratur in ædi-
bus regis. Tria sunt, quæ bene gradiūtur,
& quartum quod incedit feliciter. leo for
tissimus bestiarum ad nullius pauebit oc
cursum: gallus succinctus lumbos suos:
& aries: nec est rex, qui resistat ei: & qui

ſtultus apparuerit, poſtquàm eleuatus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo impoſuiſſet manum. Qui autem fortiter premit vbera ad eliciẽdum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem: & qui prouocat iras, producit diſcordias.

A vino temperandum: Laus mulieris bonæ.

CAPVT XXXI.

VErba Lamuelis regis. Viſio qua erudiuit eum mater ſua. Quid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, quid dilecte votorum meorum? Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam, & vias tuas ad delendos reges. Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt, vbi regnat ebrietas. ne fortè bibãt, & obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis. Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo. Bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordentur amplius. Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt. Aperi os tuum, decerne quod iuſtum eſt, & vindica inopem, & pauperem. ALEPH. Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretiũ eius. BETH. Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit.

gebit. GIMEL. Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ suæ. DALETH. Quæsiuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum. HE. Facta est quasi nauis institoris delongè portans panem suum. VAV. De nocte surrexit, deditq; prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. ZAIN. Considerauit
C agrum, & emit eum, de fructu manuum suarū plantauit vineam. HETH. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachiū suum. TETH. Gustauit & vidit quoniā bona est negotiatio eius, nō extinguetur in nocte lucerna eius. IOD. Manum suam misit ad fortia: & digiti eius apprehenderunt fusum. CAPH. Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. LAMED. Non timebit domui suæ à frigorib⁹ niuis. omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. MEM. Stragulatā vestem fecit sibi, byssus, & purpura indumentum eius. NVN. Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum Senatoribus terræ. SAMECH. Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. AIN. Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. PHE. Os suum aperuit sapientię, & lex clemētię in lingua eius. ZADE.

Cõſiderauit ſemitas domus ſuę,& panem otioſa non comedit. COPH. Surrexerũt filij eius, & beatiſſimam prædicauerunt: vir eius,& laudauit eã. RES. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas. SIN. Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mulier timens Dominum ipſa laudabitur. THAV. Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius.

FINIS.

DIVI HIERONYMI IN ECCLESIASTEN PROLOGVS.

MEmini me ante hoc fermè quinquennium, cùm adhuc Romæ eſſem, & Eccleſiaſten ſanctæ Bleſillæ legerem, vt eàm ad contemptum mundi huius prouocarem, & omne quod in mundo cerneret, putaret eſſe pro nihilo, rogatùm ab ea, vt in morem Commentarioli obſcura quæque diſſererem, vt abſq; me poſſet intelligere quæ legebat. Itaque quòniam in procinctu noſtri operis ſubita morte ſubtracta eſt, & vbi non meruimus

mus ô Paula & Eustochium, talem vitæ nostræ habere consorté, tantóq; vulnere tunc percussus obmutui, & nunc in Bethlehem positus angustiore videlicet ciuitate, & illius memoriç, & vobis reddo, quod debeo. Hoc breuiter admonés, quòd nullius autoritatem secutus sum, sed de Hebræo transferens maximè Septuaginta interpretum consuetudini me coaptaui: in his duntaxat quæ non multùm ab Hebraicis discrepabant. Interdum Aquilæ quoque, & Symmachi, & Theodotionis recordatus sum: vt nec nouitate nimia lectoris studium deterrerem: nec rursum contra conscientiam meam, fonte veritatis omisso, opinionum riuulos consectarer.

ECCLESIASTES, HOC EST, CONCIONATOR.

Hebræis קֹהֶלֶת *dictus.*

Omnia esse vanitatem, quæ in hoc orbe fiunt.

CAPVT I.

ERBA Ecclesiastæ filij Dauid, regis Ierusalem. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo quo laborat sub Sole? Generatio præterit, & generatio aduenit, terra autem in æternum stat. Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur, ibique renascens, gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem. Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant. Cunctæ res difficiles: non potest eas homo expl

explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. Quid est, quod fuit? Ipsum quod futurũ est. Quid est, quod factum est? Ipsum quod faciendum est. Nihil sub Sole nouum, nec valet
C quisquã dicere, Ecce, hoc recens est. Iam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Non est priorum memoria: sed nec eorum quidẽ, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo. Ego Ecclesiastes fui rex Israël in Ierusalem, & proposui in animo meo quærere, & inuestigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub Sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, vt occuparentur in ea. Vidi cuncta quæ fiunt sub Sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Peruersi difficilè corriguntur, & stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in cor-
D de meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Ierusalem, & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici. Dediq; cor meum vt scirem prudentiam, atq; doctrinam, erroresq;, & stultitiam: & agnoui quòd in his quoque esset labor, & afflictio spiritus, eò quòd in multa sapientia, multa sit indignatio:

& qui addit scientiam, addit & dolorem

Delicias, ædificia, atque diuitias esse vana.

CAPVT II.

DIxi ego in corde meo, Vadam & af- A
fluam deliciis, & fruar bonis. Et vi-
di quòd hoc quoq; esset vanitas. Risum
reputaui errorem: & gaudio dixi, Quid
frustrà deciperis? Cogitaui in corde meo
abstrahere à vino carnem meam, vt ani-
mum meum transferrem ad sapientiam,
deuitarémq; stultitiam, donec viderem
quid esset vtile filiis hominum, quod fa-
cto opus est sub Sole numero dierũ vitæ
suæ. Magnificaui opera mea, & ædificaui
mihi domos, & plantaui vineas: feci hor-
tos, & pomaria, & cõseui ea cũcti generis
arboribus. Et extruxi mihi piscinas aqua-
rum, vt irrigarem syluam lignorum ger-
minantium. Possedi seruos, & ancillas,
multámque familiam habui: armenta
quoque & magnos ouium greges vltra
omnes, qui fuerunt ante me in Ierusalẽ. B
Coaceruaui mihi argentum, & aurum, &
substãtias regũ, & prouinciarũ. Feci mihi
cantores, & cantatrices, & delicias filiorũ
hominum: scyphos, & vrceolos in mini-
sterio ad vina fundenda. Et supergressus
sum opibus omnes, qui ante me fuerũt in
Ierusalem.

Ierusalem. Sapientia quoq; perseuerauit mecum. Et omnia, quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis: nec prohibui cor meũ quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his quæ præparaueram. Et hanc ratus sum partẽ meam, si vterer labore meo. Cúmq; me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fecerãt manus meæ, & ad labores, in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionẽ animi, & nihil permanere sub Sole. Transiui ad contemplandam sapientiam, erroréfq;, & stultitiã. (Quid est, inquam, homo, vt sequi possit regem factorem suum?) Et vidi quòd tantùm præcederet sapientia stultitiam, quantùm differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat. Et didici quòd vnus vtriusq; esset interitus. Et dixi in corde meo, Si vnus & stulti, & meus occasus erit: quid mihi prodest, quòd maiorem sapientiæ dedi operam? Locutúsq; cum mente mea, animaduerti quòd hoc quoque esset vanitas. Non enim erit memoria sapientis similiter vt stulti in perpetuum: & futura tempora obliuione cuncta pariter operiẽt. Moritur doctus similiter vt indoctus. Et idcirco tæduit me vitæ meæ videntem mala

vniuer

vniuersa esse sub Sole, & cuncta vanitatem, & afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub Sole studiosissimè laboraui, habiturus hæredem post me, quem ignoro vtrum sapiens, an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudaui, & solicitus fui. & est quicquam tam vanum? Vnde cessaui, renunciauítq; cor meum vltrà laborare sub Sole. Nam cùm D
alius laboret in sapientia, & doctrina, & solicitudine, homini otioso quæsita dimittit, & hoc quoq; vanitas, & magnum malum. Quid enim proderit homini de vniuerso labore suo, & afflictione spiritus, qua sub Sole cruciatus est? Cũcti dies eius doloribus, & ærumnis pleni sunt, nec per noctẽ mente requiescit. & hoc nónne vanitas est? Nónne melius est comedere, & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est. Quis ita vorabit, & delitiis affluet vt ego? Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiã: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, vt addat & cõgreget, & tradat ei, qui placuit Deo. Sed & hoc vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

Omnia

Omnia suo prouenire tempore, atque transire.

CAPVT III.

A OMnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa sub cælo. Tempus nascendi & tempus moriendi. Tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est. Tempus occidendi, & tempus sanandi. Tempus destruendi, & tempus ædificandi. Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangēdi, & tempus saltandi. Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus. Tempus acquirendi, & tempus perdendi. Tempus custodiendi, & tempus abiiciendi.
B Tempus scindendi, & tempus consuendi. Tempus tacendi, & tēpus loquendi. Tempus dilectionis, & tempus odij. Tempus belli, & tēpus pacis. Quid habet amplius homo de labore suo? Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, vt distendatur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo; & mundū tradidit disputationi eorum, vt nō inueniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio vsq; ad finem. Et cognoui quòd non esset melius; nisi lætari, & facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui comedit & bibit, & videt

bonum de labore ſuo, hoc donũ Dei eſt. C
Didici quòd omnia opera, quę fecit Deus,
perſeuerent in perpetuũ. Non poſſumus
eis quicquã addere, nec auferre, quæ fecit
Deus vt timeatur. Quod factũ eſt, ipſum
permanet. Quæ futura ſunt, iã fuerunt, &
Deus inſtaurat quod abiit. Vidi ſub Sole
in loco iudicij impietatem, & in loco iu-
ſtitiæ iniquitatem, & dixi in corde meo,
Iuſtum & impium iudicabit Dominus: &
tempus omnis rei tunc erit. Dixi in corde
meo de filiis hominum, vt probaret eos
Deus, & oſtẽderet ſimiles eſſe beſtiis. Id- D
circo vnus interitus eſt hominis & iumẽ
torum, & æqua vtriuſque conditio. ſicut
moritur homo, ſic & illa moriuntur. Simi
liter ſpirant omnia, & nihil habet homo
iumento amplius. Cuncta ſubiacent vani
tati: & omnia pergunt ad vnum locum.
De terra facta ſunt, & in terram pariter
reuertũtur. Quis nouit ſit ſi ſpiritus filio-
rum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus
iumentorum deſcendat deorſum? Et de-
prehendi nihil eſſe melius, quàm lætari
hominem in opere ſuo, & hanc eſſe par-
tem illius. Quis enim eum adducet, vt
poſt ſe futura cognoſcat?

Calumniæ innocentium. Labores hominum. Solitarij moleſtia.

CAP.

CAPVT IIII.

A Verti me ad alia, & vidi calumnias
quæ ſub Sole geruntur: & lacrymas
innocentium: & neminem cõſolatorem,
nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ cun-
ctorum auxilio deſtitutos. Et laudaui ma
gis mortuos, quàm viuentes: & felicio-
rem vtroq; iudicaui, qui necdum natus
eſt, nec vidit mala quæ ſub Sole fiũt. Rur
ſum contemplatus ſum omnes labores
hominum, & induſtrias animaduerti pa-
têre inuidiæ proximi; & in hoc ergo va-
B nitas, & cura ſuperflua eſt. Stultus compli
cat manus ſuas, & comedit carnes ſuas, di
cens: Melior eſt pugillus cum requie,
quàm plena vtraque manus cum labore,
& afflictione animi. Conſiderans reperi
& aliam vanitatem ſub Sole: vnus eſt, &
ſecundum non habet, non filium, non fra
trem, & tamen laborare nõ ceſſat, nec ſa-
C tiãtur oculi eius diuitiis, nec recogitat di
cens: Cui laboro, & fraudo animã meam
in bonis? & in hoc quoq; vanitas eſt, & af
flictio peſſima. Melius eſt ergo duos eſſe
ſimul, quàm vnum: habent enim emolu-
mentum ſocietatis ſuæ. Si vnus ceciderit,
ab altero fulcietur. Væ ſoli, quia cùm ce-
ciderit, non habet ſubleuantem ſe. Et ſi
dormierint duo, fouebũtur mutuò. Vnus
quo

quomodo calefiet? Et si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei. Funiculus triplex difficilè rumpitur. Melior est puer pauper, & sapiens, Rege sene & stulto, qui nescit præuidere in posterum. Quòd & de carcere, catenísque interdum D quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia cōsumatur. Vidi cunctos viuentes, qui ambulant sub Sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omniū qui fuerunt ante eū: & qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo: sed & hoc vanitas & afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua vt audias. Multò enim melior est obedientia, quàm stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

Non temerè apud Deum pronuntiandum: De egenorum oppreßione non mirandum, &c.

CAPVT V.

NE temerè quid loquaris, neque cor A tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequūtur somnia & in multis sermonibus inuenietur stultitia. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere.

dere. Diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta
promiſſio: ſed quodcunq; voueris, redde.
Multóque melius eſt non vouere, quàm
poſt votum promiſſa non reddere. Ne de
deris os tuum, vt peccare facias carnem
tuam neque dicas coram angelo. Non eſt
prouidentia: ne fortè iratus Dominus
contra ſermones tuos diſſipet cuncta ope
B ra manuum tuarum. Vbi multa ſunt ſo-
mnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermo-
nes innumeri. Tu verò Deum time. Si vi-
deris calumnias egenorum, & violēta iu-
dicia, & ſubuerti iuſtitiam in prouincia,
non mireris ſuper hoc negocio: quia ex-
celſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quo
que eminentiores ſunt alij, & inſuper vni
uerſæ terræ Rex imperat ſeruienti. Aua-
rus non implebitur pecunia: & qui amat
diuitias, fructum non capiet ex eis. & hoc
ergo vanitas. Vbi multæ ſunt opes, multi
& qui comedunt eas. Et quid prodeſt poſ
C ſeſſori, niſi quòd cernit diuitias oculis
ſuis? Dulcis eſt ſomnus operanti, ſiue pa-
rùm, ſiue multùm comedat: ſaturitas au-
tem diuitis non ſinit eum dormire. Eſt & Iob
alia infirmitas peſſima, quā vidi ſub So-
le: diuitiæ conſeruatæ in malum Domini
ſui. Pereunt enim in afflictione peſſima. Iob
Generauit filium, qui in ſumma egeſtate 1.7

f erit

erit. Sicut egressus est nudus de vtero matris suæ, sic reuertetur, & nihil auferet secũ de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo vênit sic reuertetur. Quid ergo prodest ei quòd laborauit in ventum? Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis, & in ærũna, atq; tristitia. Hoc itaque visum est mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laborauit ipse sub Sole numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius. Et omni homini cui dedit Deus diuitias, atque substãtiam, potestatémque ei tribuit vt comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donũ Dei. Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eò quòd Deus occupet delitiis cor eius. D

Auari diuitiis calamitas, &c.

CAPVT VI.

EST & aliud malum, quod vidi sub Sole, & quidem frequens apud homines, Vir cui dedit Deus diuitias, & substãtiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei potestaté Deus, vt comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. Hoc A

vanit

B vanitas,& miseria magna est. Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos,& plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis substantiæ suæ, sepulturáq; careat: de hoc ego pronũtio, quod melior illo sit abortiuus. Frustrà enim venit,& pergit ad tenebras,
C & obliuione delebitur nomẽ eius. Nõ vidit Solẽ, neq; cognouit distantiã boni,& mali: etiam si duobus millibus annis vixerit,& nõ fuerit perfruitus bonis: Nónne ad vnũ locũ properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur. Quid habet amplius sapiens à stulto? & quid pauper, nisi vt pergat illuc, vbi est vita? Melius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias. Sed & hoc vanitas est, & præsum-
D ptio spiritus. Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius: & scitur quòd homo sit,& non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima, multámque in disputando habẽtia vanitatem.

Viribus tuis maiora ne quæsieris, &c.

CAPVT VII.

A QVid necesse est homini maiora se quærere, cùm ignorat quid conducat sibi in vita sua numero dierũ peregri

nationis suę, & tempore quod velut vm
bra pręterit? Aut quis ei poterit indicare,
quid post eum futurum sub Sole sit? Me-
22 A lius est nomen bonum, quàm vnguenta
pretiosa, & dies mortis die natiuitatis.
Melius est ire ad domũ luctus, quàm ad
domum conuiuij. In illa enim finis cun-
ctorum admonetur hominum, & viuens
cogitat quid futurum sit. Melior est ira
risu: quia per tristitiã vultus corrigitur
animus delinquentis. Cor sapiẽtium vbi
tristitia est, & cor stultorum vbi lætitia.
Melius est à sapiente corripi, quàm stul-
torum adulatione decipi: quia sicut soni-
tus spinarum ardẽtium sub olla, sic risus
stulti. sed & hoc vanitas. Calumnia con
turbat sapientem, & perdet robur cordis
illi9. Melior est finis orationis, quã prin
cipium. Melior est patiens arrogante. Ne B
sis velox ad irascendum: quia ira in sinu
stulti requiescit. Ne dicas, Quid putas
causæ est, quòd priora tempora meliora
fuere, quàm nũc sunt? Stulta enim est hu-
iuscemodi interrogatio. Vtilior est sa-
pientia cum diuitiis, & magis prodest vi
dentibus Solem. Sicut enim protegit sa-
pientia, sic protegit pecunia. Hoc autem
plus habet eruditio, & sapientia, quòd vi-
tam tribuunt possessori suo. Considera
opera

opera Dei quòd nemo possit corrigere,
quem ille despexerit. In die bona fruere
bonis, & malá diem præcaue. Sicut enim
hanc, sic & illam fecit Deus, vt non inue-
niat homo cõtra eũ iustas querimonias.
c Hæc quoq; vidi in diebus vanitatis meæ.
Iustus perit in iustitia sua, & impius mul
to viuit tempore in malitia sua. Noli esse
iustus multùm: neq; plus sapias, quàm ne
cesse est, ne obstupescas. Ne impiè agas
multùm, & noli esse stultus, ne moriaris
in tẽpore non tuo. Bonũ est te sustentare
iustum, sed & ab illo ne subtrahas manũ
tuam, quia qui timet Deum, nihil negli-
git. Sapientia confortauit sapientem, su-
per decem Principes ciuitatis. Non est 3. R
enim homo iustus in terra, qui faciat bo 2.P
num, & non peccet. Sed & cunctis sermo- Pro
nibus, qui dicuntur, ne accommodes cor 1.Io
tuum: ne fortè audias seruum tuum male
dicentẽ tibi. Scit enim cõsciẽtia tua, quia
& tu crebrò maledixisti aliis. Cuncta
c tentaui in sapientia. Dixi, Sapiẽs efficiar:
& ipsa lõgius recessit à me, multò magis
quàm erat: & alta profunditas, quis inue-
niet eam? Lustraui vniuersa animo meo,
vt scirem, & considerarem, & quærerem
sapientiam, & rationem, & vt cognosce-
rem impietatem stulti, & errorẽ impru-

dętium:& inueni amariorem morte mu
lierem, quæ laqueus venatorum est, & sa
gena cor eius. Vincula sunt manus illius.
qui placet Deo, effugiet illam qui autem
peccator est, capietur ab illa. Ecce hoc in
ueni, dixit Ecclesiastes Vnum & alterum,
vt inuenirē rationem, quam adhuc quæ-
rit anima mea, & non inueni. Virum de
mille vnum reperi, mulierē ex omnibus
non inueni. Solūmodo hoc inueni, quòd
fecerit Deus hominem rectum:& ipse se
infinitis miscuerit quæstionibus. Quis ta
lis vt sapiens est? & quis cognouit solu-
tionem verbi?

Sapientis cognitio, os regis. Iusiurandum, præceptum obseruandum. In lætitia viuendum &c.

CAPVT VIII.

7 d SApiētia hominis lucet in vultu eius, A
& potētissimus faciem illius commu-
tabit. Ego os regis obseruo, & præcepta
iuramenti Dei. Ne festines recedere à fa
cie eius, neq; permaneas in opere malo:
quia omne quod voluerit faciet, & sermo
illius potestate plenus est :nec dicere ei
quisquam potest. Quare ita facis? Qui cu
stodit præceptum, non experietur quic-
quam mali. Tempus & respōsionem cor
sapientis intelligit. Omni enim negocio
tempus

tempus est, & opportunitas: & multa hominis afflictio: quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.
B Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque saluabit impietas impium. Omnia hæc consideraui, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt sub Sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos, qui etiam cùm adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum, sed & hoc vanitas est. Etenim quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore vllo filij hominum perpe-
C trant mala. Attamen peccator ex eo, quòd centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi vmbra transeant, qui non timent faciem Domini. Et est alia vanitas, quæ fit super terram. Sunt iusti, quibus mala proueniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impij, qui ita securi sunt, quasi iustorũ facta habeant sed & hoc vanissimum

iudico. Laudaui igitur lætitiã, quòd non
esset homini bonum sub Sole, nisi quòd D
comederet, & biberet; atque gauderet: &
hoc solum secum auferret de labore suo
omnibus diebus vitæ suæ, quos dedit ei
Deus sub Sole. Et apposui cor meũ vt scirem sapientiam, & intelligerem distẽtionem, quæ versatur in terra. Est homo, qui diebus, & noctibus somnũ non capit oculis. Et intellexi quòd omniũ operum Dei nullam possit homo inuenire rationem eorum quæ fiunt sub Sole, & quantò plus laborauerit ad quærendum, tantò minus inueniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. Omnia hæc tractaui in corde meo, vt curiosè intelligerem.

Nescit homo dignúsne sit, an indignus. Viuendum esse in hilaritate. Sapientiæ commendatio.

CAPVT IX.

SVnt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei. Et tamen nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum seruantur incerta, eò quòd vniuersa æquè eueniunt iusto, & impio: bono, & malo: mundo, & immundo: immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic & peccator: vt periurus, ita & ille qui verum deierat. A

Hoc

Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub
Sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt.
vnde & corda filiorum hominum im-
plentur malitia,& cõtemptu in vita sua,
B & post hæc ad inferos deducentur. Ne-
mo est qui semper viuat: & qui huius rei
habeat fiduciam. Melior est canis viuus
leone mortuo. viuentes enim sciunt se
esse morituros, mortui verò nihil noue-
runt amplius,nec habent vltra mercedẽ:
quia obliuioni tradita est memoria eo-
rum. Amor quoque, & odium, & inui-
diæ simul perierunt, nec habent partem
in hoc seculo, & in opere quod sub Sole
geritur. Vade ergo, & comede in lætitia
panem tuum, & bibe cum gaudio vinum
tuum:quia Deo placent opera tua. Omni
tempore sint vestimenta tua candida, &
C oleum de capite tuo non deficiat. Per-
fruere vita cum vxore quam diligis cun-
ctis diebus vitæ instabilitatis tuæ,qui da
ti sunt tibi sub Sole, omni tempore vani-
tatis tuæ:Hæc est enim pars in vita, & in
labore tuo, quo laboras sub Sole. Quod-
cunque facere potest manus tua, instan-
ter operare:quia nec opus, nec ratio, nec
sapientia, nec scientia erunt apud infe-
ros,quò tu properas. Verti me ad aliud,
& vidi sub Sole, nec velocium esse cur-

 sum,

ſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, ſed tempus caſúmque in omnibus. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur: ſic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis ex templò ſuperuenerit. Hãc quoque ſub Sole vidi ſapientiam, & probaui maximam: ciuitas parua, & pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus, & val- D
lauit eam, extruxítque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio. Inuentúſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberauit vrbem per ſapientiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem eſſe ſapientiam fortitudine. Quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba eius non ſunt audita? Verba ſapientium audiuntur in ſilentio plus, quàm clamor principis inter ſtul-
6 a tos. Melior eſt ſapientia, quàm arma bellica: & qui in vno peccauerit, multa bona perdet.

Sapientis & ſtulti differentia. Sub rege puero infelicitas: ſub rege nobili proſperitas.

CAP.

CAPVT X.

MVscæ morientes perdunt suauita-
A tem vnguenti. Pretiosior est auro
sapientia:paruáq; gloria,ad tempus stul-
titia.Cor sapientis in dextera eius, & cor
stulti in sinistra illi⁹. Sed & in via stultus
ambulans, cùm ipse insipiens sit, omnes
stultos æstimat.Si spiritus potestatem ha
bentis ascéderit super te, locum tuum ne
dimiseris:quia curatio faciet cessare pec-
B cata maxima. Est & malum quod vidi
sub Sole,quasi per errorem egrediés à fa-
cie principis:positum stultum in dignita
te sublimi,& diuites sedere deorsum. Vi-
di seruos in equis,& principes ambulan-
tes super terram, quasi seruos. Qui fodit
foueam, incidet in eam: & qui dissipat
sepem,mordebit eum coluber. Qui trãs-
C fert lapides, affligetur in eis: & qui scin-
dit ligna,vulnerabitur ab eis. Si retusum
fuerit ferrum, & hoc non vt prius, sed
hebetatum fuerit, multo labore exacue-
tur: & post industriam sequetur sapien-
tia.Si mordeat serpés in silentio, nihil eo
minus habet,qui occultè detrahit. Verba
oris sapientis gratia: & labia insipien-
tis præcipitabũt eum. Initium verborum
eius stultitia,& nouissimum oris illius er
ror pessimus. Stultus verba multiplicat.

Ignorat homo quid ante ſe fuerit:& quid
poſt ſe futurum ſit, quis ei poterit indica
re? Labor ſtultorum affliget eos, qui ne-
ſciunt in vrbem pergere. Væ tibi terra, cu
ius rex puer eſt, & cuius principes manè
comedunt. Beata terra, cuius rex nobilis D
eſt, & cuius principes veſcũtur in tempo-
re ſuo ad reficiẽdum, & non ad luxuriam.
In pigritiis humiliabitur contignatio, &
in infirmitate manuum perſtillabit do-
mus. In riſu faciunt panem & vinum, vt
epulentur bibentes: & pecuniæ obediunt
omnia. In cogitatione tua regi ne detra-
has, & in ſecreto cubiculi tui non maledi
xeris diuiti: quia & aues cæli portabunt
vocem tuam: & qui habent pennas, an-
nuntiabunt ſententiam.

Doctrinam ſeminandam, beneſaciendum à iuuentute.

CAPVT XI.

MItte panem tuum ſuper tranſeun- A
tes aquas: quia poſt tempora mul-
ta inuenies illum. Da partes ſeptem, nec-
non octo: quia ignoras quid futurum ſit
mali ſuper terram. Si repletæ fuerint nu-
bes, imbrem ſuper terram effundent. Si
ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad A-
quilonem, in quocunque loco ceciderit,
ibi erit. Qui obſeruat ventum, non ſemi-
nat:

nat:& qui conſiderat nubes, nunquàm
B metet. Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione cõpingantur oſſa in ventre prægnantis: ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium. Mane ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua: quia neſcis quid magis oriatur, hoc aut illud:& ſi vtrũque ſimul, melius erit.
C Dulce lumen,& delectabile eſt oculis videre Solẽ. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis,& dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita. Lætare ergo iuuenis in adoleſcentia tua: & in bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambu-
D la in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & ſcito quòd pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Aufer iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua. Adoleſcentia enim,& voluptas vana ſunt.

Cogitandus Deus à teneris annis.

CAPVT XII.

A MEmento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequàm veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent.

Antequàm tenebrescat Sol, & lumen, & stellæ, & luna, & reuertantur nubes post pluuiam: quando commouebuntur custodes domus, & nutabũt viri fortissimi, & otiosæ erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent vidẽtes per foramina; B
& claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris, & obsurdescent omnes filiæ carminis. Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via; florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis. Quoniã ibit homo in domũ æternitatis suę, & circumibunt in platea plangẽtes, antequàm rumpatur funiculus ar- C
genteus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria super fontem; & confringatur rota super cisternã, & reuertatur puluis in terram suam vnde erat, & spiritus redeat ad Deum qui dedit illum. Vanitas vanitatũ dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas. Cúmque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarrauit quæ fecerat: & inuestigans composuit parabolas multas. Quæsiuit verba vtilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate D
plenos. Verba sapientiũ, sicut stimuli: & quasi claui in altum defixi, quę per magistrorũ cõcilium data sunt à pastore vno.
His

His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequénsq; meditatio, carnis afflictio est. Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata eius obserua hoc est enim omnis homo. Cũcta que fiũt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum sit.

FINIS.

CANTICA
CANTICORVM
SALOMONIS.
Hebraicè שִׁיר הַשִּׁירִים

Hæc cantica, tota sunt mystica, Christi erga sponsam suam, ac rursum sponsæ erga Christum, incomprehensibilis amoris plenissima.

CAPVT I.

SCVLETVR me oscu- A
lo oris sui: quia meliora
sunt vbera tua vino, fra-
grantia vnguentis opti-
mis. Oleum effusum no-
men tuum, ideo adolescē-
tulæ dilexerunt te. Trahe me: post te
curremus in odorē vnguentorum tuorū.
Introduxit me rex in cellaria sua. Exul- B
tabimus, & lętabimur in te memores vbe
rum tuorum super vinum. Recti diligunt
te. Nigra sum, sed formosa filiæ Ierusalē,
sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salo
monis. Nolite me cōsyderare quòd fusca
sim, quia decolorauit me Sol: filij matris
meæ pugnauerūt cōtra me, posuerunt me C
custodē in vineis: vineam meam non cu
stodiui. Indica mihi, quem diligit anima
mea

mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodaliũ tuorum. Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis: collum tuum, sicut monilia. Mu-
D rænulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarũ. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAPVT II.

A EGo flos campi, & lilium conuallium. Sicut liliũ inter spinas, sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna syluarũ; sic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius quem desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordina-

uit in me charitatẽ. Fulcite me floribus,
ſtipate me mâlis, quia amore langueo.
Læua eius ſub capite meo, & dextera il-
lius amplexabitur me. Adiuro vos filiæ
Ieruſalem per capreas, ceruóſque campo B
rum, ne ſuſcitetis, neque euigilare facia-
tis dilectam, donec ipſa velit. Vox dile-
cti mei, ecce iſte venit ſaliens in monti-
bus, tranſiliẽs colles. Similis eſt dilectus
meus capreæ, hinnulóque ceruorum. En
ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpi-
ciens per feneſtras, proſpiciens per can-
cellos. En dilectus meus loquitur mihi. C
Surge: propera, amica mea, colũba mea,
formoſa mea, & veni: iam enim hyems
tranſiit, imber abiit, & receſſit: flores
apparuerunt in terra noſtra, tempus pu-
tationis aduenit. vox turturis audita eſt
in terra noſtra, ficus protulit groſſos
ſuos, vineæ florentes dederunt odorem
ſuum. Surge, propera amica mea, ſpecio- D
ſa mea, & veni. columba mea in forami-
nibus petræ, in cauerna maceriæ. Oſten-
de mihi faciem tuam, ſonet vox tua in
auribus meis. Vox enim tua dulcis, & fa-
cies tua decora. Capite nobis vulpes par-
uulas, quæ demoliuntur vineas. Nam vi-
nea noſtra floruit. Dilectus meus mihi, &
ego illi, qui paſcitur inter lilia, donec
aſpiret

aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Reuertere: ſimilis eſto dilecte mi capreæ, hinnulóque ceruorum ſuper montes Bethel.

CAPVT III.

A IN lectulo meo per noctes quæſiui quē diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni. Surgam, & circumibo ciuitatem: per vicos & plateas quęram quem diligit anima mea. quæſiui illum, & non in
B ueni. Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatē. Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Paululum cùm pertrāſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea. Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Adiuro vos filiæ Ieruſalē per capreas, ceruóſq; camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis
C dilectam, donec ipſa velit. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & turis, & vniuerſi pulueris pigmentarij? En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiūt ex fortiſſimis Iſraël, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuū propter timores no
D cturnos. Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani. Colūnas eius fecit argē-

teas, reclinatorium aureum, aſcẽſum purpureum: media, charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem. Egredimini & videte, filiæ Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

CAPVT IIII.

QVàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, abſque eo quod intrinſecus latet. Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad. Dentes tui, ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas. Sicut vita coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mâli punici, ita genæ tuæ, abſq; eo quod intrinſecus latet. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis. mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capræ gemelli, qui paſcuntur in liliis, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem turis. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni coronaberis de capite Ama-

A

B

na, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Quàm pulchræ sunt mãmæ tuæ soror mea sponsa! pulchriora sunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Fauus distillãs labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua: & odor vestimento
D rum tuorum, sicut odor turis. Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradisus mâlorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus & crocus fistula, & cinnamomum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis vnguẽtis. Fons hortorum: puteus aquarum viuentium quæ fluũt impetu de Libano. Surge aquilo, & veni auster, perfla hortũ meum, & fluent aromata eius.

CAPVT V.

A VEniat dilectus meus in hortũ suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi fauum meum cũ melle meo, & bibi vinum meũ cum lacte

meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi. Ego dormio, & cor meum vigilat:vox dilecti mei pulſantis. Aperi mihi ſoror mea, amica mea, colūba mea, immaculata mea:quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quo- B
modo inquinabo illos? Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, vt aperirem dilecto meo. Manus meæ ſtillauerunt myrrham, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima. Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo:at ille declinauerat, atque tranſierat. Anima mea liquefacta eſt vt dilectus locutus eſt:quæſiui, & non inueni illum:vocaui, & non reſpondit mihi. Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem. Percuſſerunt me, & vulnerauerunt me:tulerunt palliū meum mihi cuſtodes murorū. Adiuro vos filiæ C
Ieruſalem, ſi inueneritis dilectum meū, vt nuntietis ei quia amore langueo. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, quia ſic adiuraſti nos? Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Caput eius aurū optimū: comæ
eius,

eius, ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus. Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima. Genæ
D illius, ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis. Labia eius lilia diſtillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, diſtinctus ſapphyris. Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Species eius vt libani, electus vt cedri. Guttur illius ſuauiſſimum, & totus deſiderabilis. Talis eſt dilectus meus, & iſte eſt amicus meus filiæ Ieruſalem. Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? quò declinauit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?

CAPVT VI.

A Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia. Pulchra es amica mea; ſuauis & decora. ſicut Ieruſalem: terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Auerte
B oculos tuos à me, quia ipſi me auolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Dentes tui

ſicut greges ouium , quæ aſcenderunt de
lauacro omnes gemellis fœtibus, & ſteri
lis non eſt in eis. Sicut cortex mâli puni-
ci, ſic genæ tuæ abſq; occultis tuis. Sexa-
ginta ſunt reginæ, & octoginta concubi- C
næ , & adoleſcentularum non eſt nume-
b rus. Vna eſt columba mea, perfecta mea:
vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuę. Vi
derunt eam filiæ, & beatiſſimam prædi-
cauerunt: reginæ, & concubinæ, & lauda
uerunt eam. Quæ eſt iſta, quæ, progredi-
tur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt
Luna, electa vt Sol, terribilis vt caſtrorũ D
acies ordinata? Deſcendi in hortum nu-
cum, vt viderem poma conuallis, & inſpi
cerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent
mâla punica. Neſciui: anima mea contur
bauit me propter quadrigas Aminadab.
Reuertere, reuertere Sunamitis? reuerte
re, reuertere vt intueamur te.

CAPVT VII.

QVid videbis in Sunamite, niſi cho- A
ros caſtrorum? Quàm pulchri
ſunt greſſus tui in calceamẽtis, filia prin-
cipis! Iuncturæ fœminum tuorum, ſicut
monilia, quæ fabricata ſunt manu artifi-
cis. Vmbilicus tuus crater tornatilis nũ
quàm indigens poculis. Venter tuus ſicut
aceruus tritici, vallatus liliis. Duo vbera

tua, ſicut duo hinnuli gemelli capræ. Collum tuum ſicut turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum. Caput tuum vt Carmelus: & comæ capitis tui, ſicut purpura regis
C iuncta canalibus. Quàm pulchra es, & quàm decora chariſſima in deliciis! Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & vbera tua botris. Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehendã fructus eius: Et erũt vbera tua ſicut botri vineæ: & ordor oris tui ſicut odor malorum. Guttur tuum ſicut vinũ optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiiſq;, & dentibus illius ad rumi-
D nandum. Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Manè ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mâla punica: ibi dabo tibi vbera mea. Mandragoræ dederunt odorem. In portis noſtris omnia poma noua, & vetera dilecte mi, ſeruaui tibi.

CAPVT VIII.

A QVis mihi det te fratrem meum ſugẽtem vbera matris meæ, vt inueniã te ſolũ foris, & deoſculer te, & iam A

me nemo despiciat? Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum. Læua eius sub capite meo, & B dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filiæ Ierusalem, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectũ suum? Sub arbore malo suscitaui te. Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me, vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum: quia fortis est vt mors, dilectio: dura sicut infernus, æmulatio. C Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Soror nostra parua, & vbera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquẽda est? Si murus est, ędificemus super eum propugnacula argentea. Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. D Ego murus, & vbera mea sicut turris, ex-

quo

quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu eius mille argẽteos. Vinea mea corã me est mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus eius. Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac me audire vocem tuam. Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnulóq; ceruorum super mõtes aromatum.

FINIS.

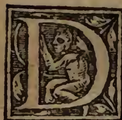
IN LIBRVM SAPIENTIÆ Prologus.

Liber Sapientiæ, apud Hebræos nusquam est. Unde & ipse stylus Græcam magis eloquentiam redolet. Hunc Iudæi Philonis esse affirmant. Qui proinde Sapientia nominatur, quia in eo Christi aduentus, qui est sapientia patris, & possessio eius, euidenter exprimitur.

LIBER SAPIENTIAE.

Iudex iustitiam arripe, bene senti, Spiritus sanctus disciplinæ fictum effugiet.

CAPVT I.

a ILIGITE iustitiam, qui A
iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidē habent in illum. peruersæ enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in maleuolam animam non introibit sapiētia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disci- B
c plinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitation

tationibus,quæ ſunt ſine intellectu,& cor
ripietur à ſuperueniente iniquitate. Beni
gnus eſt enim ſpiritus ſapientiæ,& nõ li-
berahit maledicum à labiis ſuis: quoniã
renũ illius teſtis eſt Deus, & cordis illius
ſcrutator eſt verus,& linguę eius auditor.
Quoniam ſpiritus Domini repleuit or-
bem terrarum: & hoc quod continet o-
mnia,ſcientiam habet vocis.Propter hoc
qui loquitur iniqua, nõ poteſt latêre,nec
C præteriet illum corripiens iudicium. In
cogitationibus enim impij interrogatio
erit: ſermonum autem illius auditio ad
Deum veniet,ad correptionem iniquita-
tum illius. Quoniam auris zeli audit o-
mnia,& tumultus murmurationum non
abſconditur. Cuſtodite ergo vos à mur-
muratione,quæ nihil prodeſt, & à detra-
ctione parcite linguæ:quoniã ſermo ob-
ſcurus in vacuum nõ ibit:os autem quod
mentitur,occîdit animam.Nolite zelare
mortem in errore vitæ veſtræ:neq; acqui
ratis perditionem in operibus manuum
D veſtrarum. Quoniam Deus mortem non
fecit,nec lætatur in perditione viuorum.
Creauit enim,vt eſſent omnia, & ſanabi-
les fecit nationes orbis terrarum: & non
eſt in illis medicamentũ exterminij, nec
inferorum regnũ in terra. Iuſtitia enim

perp

perpetua est,& immortalis: iniustitia autem, mortis est acquisitio. Impij autem manibus,& verbis accersierunt illam : & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam : quoniam morte digni sunt, qui sunt ex parte illius.

Impiorum cogitationes, Iudæorum aduersus Christum consilium.

CAPVT II.

DIxerunt enim impij cogitātes apud se non rectè : Exiguum, & cū tædio est tempus vitæ nostræ,& non est refrigerium in fine hominis,& non est qui agnitus sit reuersus ab inferis : quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tāquam si non fuerimus : quoniam fumus, & flatus est in naribus nostris:& sermo, scintillæ ad commouendum cor nostrum quia extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis,& sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radiis Solis,& à calore, illius aggrauata. Et nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus,& nemo memoriam habebit operum nostrorum. Vmbræ enim transitus est tempus nostrum,& non est reuersio finis nostri : quoniam consignata

gnata est,&nemo reuertitur.Venite ergo
& fruamur bonis quæ sũt,& vtamur crea 7
tura tanquam in iuuẽtute celeriter. Vino
pretioso, & vnguentis nos impleamus, &
non prætereat nos flos temporis. Corone
mus nos rosis,antequam marcescant:nul
lum pratum sit,quod non pertranseat lu-
xuria nostra.Nemo vestrum exors sit lu-
xuriæ nostræ:vbique relinquamus signa
lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra , &
hæc est sors nostra.Opprimamus paupe-
rem iustum,& non parcamus viduæ, nec
veterani reuereamur canos multi tempo
c ris.Sit autem fortitudo nostra,lex iniusti [illegible]
tiæ.quod enim infirmum est,inutile inue
nitur.Circumueniamus ergo iustũ , quo-
niam inutilis est nobis ,& contrarius est
operibus nostris,&improperat nobis pec
cata legis,&diffamat in nos peccata disci
plinæ nostræ. Promittit se scientiam Dei
habere,& filium Dei se nominat. Factus
est nobis in traductionem cogitationum
nostrarum. Grauis est nobis etiam ad vi-
dendum,quoniam dissimilis est aliis vita
illius, & immutatæ sunt viæ eius. Tan-
quam nugaces æstimati sumus ab illo,&
abstinet se à viis nostris tanquam ab im-
munditiis,&præfert nouissima iustorũ,&
gloriatur patrem se habere Deum. Videa
mus

mus ergo si sermones illius veri sint, &
tentemus quæ vētura sunt illi, & sciemus
quæ erunt nouissima illius. Si enim est ve D
rus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit
illum de manu contrariorum. Contume-
lia, & tormēto interrogemus eum, vt scia
mus reuerentiā eius, & probemus patien
tiam illius. Morte turpissima condemne-
mus eum, erit enim ei respectus ex sermo
nibus illius. Hæc cogitauerunt, & erraue
runt: excęcauit enim illos malitia eorum.
Et nescierunt sacramēta Dei, neq; merce
dem sperauerunt iustitiæ, nec iudicaue-
runt honorem animarū sanctarum. Quo
niam Deus creauit hominem inextermi
nabilem, & ad imaginem similitudinis
suę fecit illum. Inuidia autē diaboli mors
introiuit in orbem terrarum: imitantur
autem illum, qui sunt ex parte illius.

*Iusti in Dei manibus, velut aurum pro-
bantur, & fulgent: optima sors datur his.*

CAPVT III.

IVstorum autem animæ in manu Dei A
sunt, & non tanget illos tormentum
mortis. Visi sunt oculis insipientium mo-
ri: & æstimata est afflictio, exitus illo-
rum. Et ab itinere iusto abierunt in exter
minium, & quod à nobis est iter extermi
nij: illi autem sunt in pace. Et si corā ho-
minib

minibus tormenta passi sunt, spes illorũ
immortalitate plena est. Et in paucis ve-
xati, in multis bene disponentur: quoniã
Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos
B se. Tanquam aurum in fornace probauit
illos, & quasi holocausti hostiam accepit
illos, & in tẽpore erit respectus illorum.
Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in
arundineto discurrent. Iudicabunt natio M
nes, & dominabũtur populis, & regnabit
Dominus illorũ in perpetuum. Qui con-
fidunt in illo, intelligent veritatem, & fi-
deles in dilectione acquiescent illi: quo-
niam donũ & pax est electis eius. Impij
autem secundum quæ cogitauerunt, cor-
reptionẽ habebunt: qui neglexerunt iu-
C stum, & à Domino recesserunt. Sapientiã
enim, & disciplinã qui abiicit, infelix est
& vacua est spes illorum, & labores sine
fructu, & inutilia opera eorum. Mulieres
eorum insensatæ sunt, & nequissimi filij
illorum. Maledicta creatura eorum: quo
niam felix est sterilis, & incoinquinata,
quæ nesciuit torũ in delicto, habebit fru-
ctum in respectione animarũ sanctarum:
& spado qui non operatus est per manus
suas iniquitatem, nec cogitauit aduersus
D Deũ nequissima. Dabitur enim illi fidei
donum electum, & sors in templo Dei ac

ceptiſſima. Bonorum enim laborum glorioſus eſt fructus, & quæ non concidit radix ſapientiæ. Filij auté adulterorum in conſummatione erunt, & ab iniquo toro ſemen exterminabitur. Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & ſine honore erit nouiſſima ſenectus illorum. Et ſi celerius defuncti fuerint, non habebunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniquæ, diræ ſunt conſummationis.

Caſta generatio fidelium, necatus iuſtus ſaluatur, Senecta placens Deo.

CAPVT IIII.

A O Quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate! immortalis eſt enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota eſt, & apud homines. Cùm præſens eſt, imitãtur illam: & deſiderãt eam cùm ſe eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens. Multigena autẽ impiorum multitudo non erit vtilis, & adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec ſtabile firmamentum collocabũt. Et ſi in ramis in tempore germinauerint infirmiter poſita, à vento commouebuntur, & à nimietate ventorũ era- B

dicab.

dicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim omnes filij, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ aduersus parētes in interrogatione sua. Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neq; annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis: & ætas senectutis, vita immaculata. Placens Deo factus dilectus, & viuens in
C ter peccatores trāslatus est. Raptus est, ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstātia concupiscentiæ transuertit sensum sine malitia. Cōsummatus in breui expleuit tēpora multa. Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponētes in præcordiis talia, quoniam gratia Dei, & misericordia in sanctos eius, & respectus in electos illius. Condemnat au
D tem iustus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis, & non intelligēt quid cogitauerit de

illo Deus, & quare munierit illum Domi nus. Videbunt enim, & contemnent eum. illos autem Dominus irridebit, & erunt post hæc decidentes sine honore, & in cõtumeliá inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commouebit illos à fundamentis, & vsq; ad supremum desolabuntur. Et erũt gementes: & memoria illorum periet. Veniẽt in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducẽt illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

Constãtia iustorum, Trepidatio impiorum, Arma iustitiæ.

CAPVT V.

TVnc stabũt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerũt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatę salutis, gementes præ angustia spiritus, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, dicentes. Hi sunt quos habuim⁹ aliquãdo in derisum, & in similitudinẽ improperij. Nos insensati vitam illorũ æstimabamus insaniá, & finem illorũ sine honore: ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos, sors illorũ est. Ergo errauimus à via A

veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol inteligentiæ non est ortus nobis.
B bis.Lassati sumus in via iniquitatis,& perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuncius præcurrens: & tanquam nauis, quæ pertrãsit fluctuantem aquam: cuius, cùm præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinę illius in fluctibus: aut tanquam auis, quæ transuolat in aëre, cuius nullũ inuenitur argumentum itineris illius, sed tantùm sonitus alarum verberans leuem ventum: & scindẽs per vim itineris aërem, commotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris illius. Aut tanquam sagitta
C emissa in locum destinatum, diuisus aër continuò in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius: sic & nos nati continuò desinimus esse, & virtutis quidem nullũ signum valuimus ostendere, in malignitate autẽ nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt: quoniã spes impij tanquã lanugo est, quę à vẽto tollitur: & tanquã spuma gracilis quæ à procella dispergitur: & tãquam fu

mus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum. Ideo accipient regnũ decoris, & diadema speciei de manu Domini, quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos. Et accipiet armaturã zelus illius, & armabit creaturã ad vltionẽ inimicorũ. Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum cõtra insensatos. Ibunt directè emissiones fulgurum, & tanquam à bene curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insiliẽt. Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, & excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas euertet sedes potentium. D

Monentur Iudices, vt cogitent à Domino se iudicandos, & puniendos: & vt amplectantur sapientiam. quid sit sapientia.

CAP.

CAPVT VI.

A MElior eſt ſapientia quàm vires, & vir prudens, quàm fortis. Audite ergo reges, & intelligite, diſcite iudices finium terræ. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur: quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legẽ iuſtitiæ, neq; ſecundum voluntatem Dei ambulaſtis. Horrẽdè, & citò apparebit vobis: quoniã iudicium duriſſimum in his qui præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta
B patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, qui eſt omniũ dominator, nec verebitur magnitudinem cuiuſquam: quoniam puſillum, & magnũ ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autẽ fortior inſtat cruciatio. Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, vt diſcatis ſapientiam, & non excidatis. Qui enim cuſtodierint iuſtitiã, iuſtè iudicabũtur: & qui didicerint iuſta, inuenient quid reſpondeant. Cõcupiſcite ergo ſermones meos, & diligite illos, &

habebitis disciplinã. Clara est, & quę nũquam marcescit sapientia, & facilè videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his, qui quærũt illam. Pręoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostẽdat. C
Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illam, citò securus erit. Quoniã dignos se, ipsa circumit quęrens, & in viis suis ostendet se illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis. Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscẽtia. Cura ergo disciplinæ, dilectio est: & dilectio custodia legum illius est. Custoditio autem legum, consummatio incorruptionis est: incorruptio autem, facit esse proximum Deo. Cõcupiscentia itaq; sapientiæ deducet ad regnũ perpetuum.
Si ergo delectamini sedibus, & sceptris ô D
reges populi, diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis. diligite lumen sapiẽtiæ omnes, qui præestis populis. Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit, referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo verita-

tem:neque quidem cum inuidia tabescẽte iter habebo:quoniam talis homo non erit particeps sapiẽtiæ. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum:& rex sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos,& proderit vobis.

Hortans alios ad disciplinam, exemplum de se capere iubet,& cætera.

CAPVT VII.

A SVm quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreno illius,qui prior factus est,& in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine,ex semine hominis, & delectamento somni conueniente. Et ego natus accepi communem aërem,& in similiter factam decidi terram: & primam vocem similem omnibus emisi plorans. In inuolumentis nutritus sum, & curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initiũ. Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Propter hoc optaui,& datus est mihi sensus:& inuoca
B ui, & venit in me spiritus sapientiæ: & præposui illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse dixi in cõparatione illius,

Nec comparaui illi lapidem pretiosum:
c quoniam omne aurum in comparatione
illius arena est exigua, & tanquam lutũ
æstimabitur argentũ in conspectu illius.
Super salutem, & speciem dilexi illam, &
proposui pro luce habere illã: quoniam
b inextinguibile est lumen illius. Venerũt B
autẽ mihi omnia bona pariter cum illa,
& innumerabilis honestas per manus il-
lius, & lætatus sum in omnibus: quoniam
antecedebat me ista sapientia, & ignora-
bam quoniam horum omniũ mater est.
Quam sine fictione didici, & sine inuidia
communico, & honestatem illius nõ ab-
scondo. Infinitus enim thesaurus est ho-
minibus: quo qui vsi sunt, participes facti
sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ do-
na commendati. Mihi autem dedit Deus
dicere ex sententia, & præsumere digna
horum, quæ mihi dantur: quoniã ipse &
sapientiæ dux est, & sapientium emenda-
tor. In manus enim illius & nos, & ser-
mones nostri, & omnis sapientia, & ope- C
rum scientiæ disciplina. Ipse enim dedit
mihi horum, quæ sunt scientiam verã, vt
sciam dispositionem orbis terrarum, &
virtutes elemẽtorum, initium, & cõsum-
mationẽ, & medietatẽ temporũ, vicissitu-
dinũ permutationes, & consummationes
tempo

temporũ,morum mutationes,& diuisiones temporum,anni cursus, & stellarum dispositiones,naturas animalium, & iras bestiarum,vim vẽtorum, & cogitationes hominum,differentias virgultorũ,& virtutes radicum,& quæcunque sunt obscõsa,& improuisa didici.Omnium enim artifex docuit me sapientia.Est enim in illa spiritus intelligentiæ,sanctus,multiplex, vnicus,subtilis,disertus,mobilis,incoinquinatus,certus,suauis, amãs bonũ,acutus,qui nihil vetat benefacere,humanus, benignus,stabilis, certus, securus, omnẽ habens virtutẽ,omnia prospiciens,& qui capiat omnes spiritus:intelligibilis,mun
D dus, subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapiẽtia:attingit autẽ vbiq; propter suã munditiam. Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quędam est claritatis omnipotentis Dei syncera:& ideo nihil inquinatum in eam incurrit. Can- *Heb*
dor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis,& imago bonitatis illius. Et cùm sit vna,omnia potest: & in se permanens omnia innouat, & per nationes in animas sanctas se trãsfert:amicos Dei, & prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapiẽtia inhabitat,Est enim hęc
spec

ſpecioſior Sole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata inuenitur prior. Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non vincit malitia.

Hic finem tangit ſapientia, quam mihi ſponſam quæſiui, per quam quicquid amo, dabitur.

CAPVT VIII.

ATtingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Hanc amaui, & exquiſiui eam à iuuentute mea, & quæſiui in ſponſam mihi eam aſſumere, & amator factus ſum formæ illius. Generoſitatem illius glorificat, contubernium habẽs Dei: ſed & omnium dominus dilexit illam. Doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et ſi diuitiæ appetuntur in vita: quid ſapientia locupletius, quæ operatur omnia? Si autem ſenſus operatur: quis horum quæ ſunt magis quàm illa, eſt artifex? Et ſi iuſtitiã quis diligit: labores huius magnas habent virtutes. Sobrietatem enim, & ſapiẽtiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus. Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorũ: ſigna & mõſtra ſcit

anteq

antequam fiant,& euentus temporum, & feculorum.Propofui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum :fciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædij mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas,
C & honorem apud feniores iuuenis:& acutus inueniar in iudicio, & in confpectu potentium admirabilis ero,& facies principum mirabuntur me.Tacentem me fuftinebunt,& loquentem me refpicient,& fermocinâte me plura, manus ori fuo im ponent.Præterea habebo per hãc,immortalitatem:& memoriam ęternam his,qui poft me futuri funt, relinquã. Difponam populos:& nationes mihi erunt fubditæ. Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus,& in bello fortis.Intrans in domum meam, conquiefcam cum illa. Non enim habet amaritudinem conuerfatio illius, nec tædium cõuictus illius, fed lætitiam, & gaudium.
D Hæc cogitãs apud me,& commemorans in corde meo,quoniam immortalitas eft in cognatione fapientiæ, & in amicitia illius delectatio bona,& in operibus manuũ illius honeftas fine defectione, & in certamine loquelę illius fapientia,& præclaritas in communicatione fermonum ipfius:

ipsius:circumibam quærens,vt mihi illā assumerem.Puer autem erā ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Et cùm essem magis bonus,veni ad corpus incoinquinatum. Et vt sciui quoniam aliter non possem esse continens,nisi Deus det, & hoc ipsum erat summa sapientia, scire cuius esset hoc donum,adij Dominum,& deprecatus sum illum,& dixi ex totis præcordijs meis.

Sapientiam tuam è cælo mihi tribue, sine illa enim nescit homo voluntatem Domini.

CAPVT IX.

DEus patrum meorum, & Domine A
misericordiæ,qui fecisti omnia verbo tuo, & sapientia tua constituisti hominem,vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta est, vt disponat orbem terrarum in æquitate, & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet: dā mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis.quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ B
sb homo infirmus & exigui temporis,& mi-
al. nor ad intellectum iudicij, & legum. Et si quis erit consummatus inter filios ho-
sb minum,si ab illo abfuerit sapiētia tua, in nihilum

nihilum computabitur. Tu elegi-
sti me regem populo tuo, & iudicem fi-
liorum tuorum, & filiarum: & dixisti
me ædificare templum in monte sancto
tuo, & in ciuitate habitationis tuæ alta-
re, similitudinem tabernaculi sancti tui,
quod præparasti ab initio: & tecum sa-
pientia tua, quæ nouit opera tua, quæ &
affuit tunc, cum orbem terrarum face-
res, & sciebas quid esset placitum oculis
tuis, & quid directum in præceptis tuis.
C Mitte illam de cælis sanctis tuis, & a
sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, &
mecum laboret, ut sciam quid acceptum
sit apud te. Scit enim illa omnia, & intel-
ligit, & deducet me in operibus meis so-
briè, & custodiet me in sua potentia. Et
erunt accepta opera mea, & disponam po-
pulum tuum iustè, & ero dignus sedium pa-
tris mei. Quis enim hominum poterit
scire consilium Dei? aut quis poterit cogi-
tare quid velit Deus? Cogitationes enim
mortalium timidæ, & incertæ prouiden-
tiæ nostræ. Corpus enim quod corrum-
D pitur, aggrauat animam, & terrena inha-
bitatio deprimit sensum multa cogitan-
tem. Et difficile æstimamus quæ in terra
sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus
cum labore. Quæ autem in cælis sunt

ceptiſſima. Bonorum enim laborum glorioſus eſt fructus, & quæ non concidit radix ſapientiæ. Filij autẽ adulterorum in conſummatione erunt, & ab iniquo toro ſemen exterminabitur. Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & ſine honore erit nouiſſima ſenectus illorum. Et ſi celerius defuncti fuerint, non habebunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniquæ, diræ ſunt conſummationis.

Caſta generatio fidelium, necatus iuſtus ſaluatur, Senecta placens Deo.

CAPVT IIII.

A O Quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate! immortalis eſt enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota eſt, & apud homines. Cùm præſens eſt, imitãtur illam: & deſiderãt eam cùm ſe eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens. Multigena autẽ impiorum multitudo non erit vtilis, & adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec ſtabile firmamentum collocabũt. Et ſi in ramis in tempore germinauerint infirmiter poſita, à vento commouebuntur, & à nimietate ventorũ eradicab- B

dicabuntur. Confringentur enim rami inconſummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim omnes filij, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parẽtes in interrogatione ſua. Iuſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neq; annorum numero computata. Cani autem ſunt ſenſus hominis: & ætas ſenectutis, vita immaculata. Placens Deo factus dilectus, & viuens in
C ter peccatores tráſlatus eſt. Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectũ eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat bona, & inconſtãtia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine malitia. Cõſummatus in breui expleuit tẽpora multa. Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponẽtes in præcordiis talia; quoniam gratia Dei, & miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius. Condemnat au
D tem iuſtus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius conſummata longam vitam iniuſti. Videbunt enim finem ſapientis, & non intelligẽt quid cogitauerit de

illo Deus, & quare munierit illum Domi nus. Videbunt enim, & contemnent eum. illos autem Dominus irridebit, & erunt post hæc decidentes sine honore, & in cõtumeliã inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commouebit illos à fundamentis, & vsq; ad supremum desolabuntur. Et erũt gementes: & memoria illorum periet. Veniẽt in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducẽt illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

Constãtia iustorum, Trepidatio impiorum, Arma iustitiæ.

CAPVT V.

A TVnc stabũt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerũt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatę salutis, gementes præ angustia spiritus, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, dicentes. Hi sunt quos habuim⁹ aliquãdo in derisum, & in similitudinẽ improperij. Nos insensati vitam illorũ æstimabamus insaniã, & finem illorũ sine honore: ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos, sors illorũ est. Ergo errauimus à via

verit

veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol inteligentiæ non est ortus nobis.
B bis.Lassati sumus in via iniquitatis,& perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus.Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuncius præcurrens: & tanquam nauis, quæ pertrāsit fluctuantem aquam:cuius, cùm præterierit,non est vestigium inuenire,neque semitam carinę illius in fluctibus:aut tanquam auis,quæ transuolat in aëre, cuius nullū inuenitur argumentum itineris illius,sed tantùm sonitus alarum verberans leuem ventum: & scindēs per vim itineris aërem,commotis alis transuolauit,& post hoc nullum signum inuenitur itineris illius. Aut tanquam sagitta
C emissa in locum destinatum, diuisus aër continuò in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius: sic & nos nati continuò desinimus esse, & virtutis quidem nullū signum valuimus ostendere, in malignitate autē nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt: quoniā spes impij tanquā lanugo est,quę à vēto tollitur:& tanquā spuma gracilis, quæ à procella dispergitur:& tāquam fu

mus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum. Ideo accipient regnũ decoris, & diadema speciei de manu Domini, quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos. Et accipiet armaturã zelus illius, & armabit creaturã ad vltionẽ inimicorũ. Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum cõtra insensatos. Ibunt directè emissiones fulgurum, & tanquam à bene curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insiliẽt. Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, & excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas euertet sedes potentium. D

Monentur Iudices, vt cogitent à Domino se iudicandos, & puniendos: & vt amplectantur sapientiam. quid sit sapientia.

CAP.

CAPVT VI.

A MElior est sapientia quàm vires, & vir prudens, quàm fortis. Audite ergo reges, & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legẽ iustitiæ, neq; secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrẽdè, & citò apparebit vobis: quoniã iudicium durissimum in his qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta

B patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, qui est omniũ dominator, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum, & magnũ ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autẽ fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis. Qui enim custodierint iustitiã, iustè iudicabũtur: & qui didicerint iusta, inuenient quid respondeant. Cõcupiscite ergo sermones meos, & diligite illos, &

habebitis disciplinã. Clara est, & quę nũquam marcescit sapientia, & facilè videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his, qui quærũt illam. Pręoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostẽdat. C
Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illam, citò securus erit. Quoniã dignos se, ipsa circumit quęrens, & in viis suis ostendet se illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis. Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscẽtia. Cura ergo disciplinæ, dilectio est: & dilectio custodia legum illius est. Custoditio autem legum, consummatio incorruptionis est: incorruptio autem, facit esse proximum Deo. Cõcupiscentia itaq; sapientiæ deducet ad regnũ perpetuum. Si ergo delectamini sedibus, & sceptris ô D
reges populi, diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis. diligite lumen sapiẽtiæ omnes, qui præestis populis. Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit, referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo verita-
tem

tem: neque quidem cum inuidia tabescẽte iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapiẽtiæ. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

Hortans alios ad disciplinam, exemplum de se capere iubet, & cætera.

CAPVT VII.

A SVm quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreno illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conueniente. Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram: & primam vocem similem omnibus emisi plorans. In inuolumentis nutritus sum, & curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initiũ. Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Propter hoc optaui, & datus est mihi sensus: & inuoca
B ui, & venit in me spiritus sapientiæ: & præposui illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse dixi in cõparatione illius,

Nec comparaui illi lapidem pretioſum:
8 c qnoniam omne aurum in comparatione
illius arena eſt exigua, & tanquam lutũ
æſtimabitur argentũ in conſpectu illius.
Super ſalutem, & ſpeciem dilexi illam, &
propoſui pro luce habere illã: quoniam
3 b inextinguibile eſt lumen illius. Venerũt B
autẽ mihi omnia bona pariter cum illa,
& innumerabilis honeſtas per manus illius,
& lætatus ſum in omnibus: quoniam
antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam
quoniam horum omniũ mater eſt.
Quam ſine fictione didici, & ſine inuidia
communico, & honeſtatem illius nõ abſcondo.
Infinitus enim theſaurus eſt hominibus:
quo qui vſi ſunt, participes facti
ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona
commendati. Mihi autem dedit Deus
dicere ex ſententia, & præſumere digna
horum, quæ mihi dantur: quoniã ipſe &
ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator.
In manus enim illius & nos, & ſermones
noſtri, & omnis ſapientia, & operum
ſcientiæ diſciplina. Ipſe enim dedit C
mihi horum, quæ ſunt ſcientiam verã, vt
ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, &
virtutes elemẽtorum, initium, & cõſummationẽ,
& medietatẽ temporũ, viciſſitudinũ
permutationes, & conſummationes
tempo

temporũ,morum mutationes,& diuisiones temporum,anni cursus, & stellarum dispositiones,naturas animalium, & iras bestiarum,vim vẽtorum, & cogitationes hominum,differentias virgultorũ,& virtutes radicum,& quæcunque sunt obscõsa, & improuisa didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ,sanctus,multiplex, vnicus,subtilis,disertus,mobilis,incoinquinatus,certus,suauis, amãs bonũ,acutus,qui nihil vetat benefacere,humanus, benignus,stabilis, certus, securus, omnẽ habens virtutẽ,omnia prospiciens,& qui capiat omnes spiritus:intelligibilis,mun
D dus, subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapiẽtia:attingit autẽ vbiq; propter suã munditiam. Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quędam est claritatis omnipotentis Dei syncera:& ideo nihil inquinatum in eam incurrit. Can- *Heb.1*
dor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis,& imago bonitatis illius. Et cùm sit vna,omnia potest: & in se permanens omnia innouat, & per nationes in animas sanctas se trãsfert:amicos Dei, & prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapiẽtia inhabitat. Est enim hęc

spec

ſpecioſior Sole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata inuenitur prior. Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non vincit malitia.

Hic finem tangit ſapientia, quam mihi ſponſam quæſiui, per quam quicquid amo, dabitur.

CAPVT VIII.

ATtingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Hanc amaui, & exquiſiui eam à iuuentute mea, & quæſiui in ſponſam mihi eam aſſumere, & amator factus ſum formæ illius. Generoſitatem illius glorificat, contubernium habẽs Dei: ſed & omnium dominus dilexit illam. Doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et ſi diuitiæ appetuntur in vita: quid ſapientia locupletius, quæ operatur omnia? Si autem ſenſus operatur: quis horum quæ ſunt magis quàm illa, eſt artifex? Et ſi iuſtitiã quis diligit: labores huius magnas habent virtutes. Sobrietatem enim, & ſapiẽtiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus. Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorũ: ſigna & mõſtra ſcit A B

anteq

antequam fiant,& euentus temporum, & ſeculorum. Propoſui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum :ſciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædij mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas,
C & honorem apud ſeniores iuuenis:& acutus inueniar in iudicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero,& facies principum mirabuntur me. Tacentem me ſuſtinebunt,& loquentem me reſpicient,& ſermocinãte me plura, manus ori ſuo imponent. Præterea habebo per hãc, immortalitatem:& memoriam ęternam his, qui poſt me futuri ſunt, relinquã. Diſponam populos:& nationes mihi erunt ſubditæ. Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus,& in bello fortis. Intrans in domum meam, conquieſcam cum illa. Non enim habet amaritudinem conuerſatio illius, nec tædium cõuictus illius, ſed lætitiam, & gaudium.
D Hæc cogitãs apud me,& commemorans in corde meo, quoniam immortalitas eſt in cognatione ſapientiæ, & in amicitia illius delectatio bona,& in operibus manuũ illius honeſtas ſine defectione, & in certamine loquelę illius ſapientia,& præclaritas in communicatione ſermonum
ipſius:

ipsius:circumibam quærens,vt mihi illã assumerem.Puer autem erã ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Et cùm essem magis bonus,veni ad corpus incoinquinatum. Et vt sciui quoniam aliter non possem esse continens,nisi Deus det, & hoc ipsum erat summa sapientia, scire cuius esset hoc donum,adij Dominum,& deprecatus sum illum,& dixi ex totis præcordijs meis.

Sapientiam tuam è cælo mihi tribue, sine illa enim nescit homo voluntatem Domini.

CAPVT IX.

DEus patrum meorum, & Domine A misericordiæ,qui fecisti omnia verbo tuo, & sapientia tua constituisti hominem,vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta est, vt disponat orbem terrarum in æquitate, & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet: dã mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis.quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ B
homo infirmus & exigui temporis,& minor ad intellectum iudicij, & legum. Et si quis erit consummatus inter filios hominum,si ab illo absfuerit sapiẽtia tua, in nihilum

nihilum computabitur. Tu autem elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum: & dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio: & tecum sapientia tua, quæ nouit opera tua, quæ & Pro affuit tunc, cùm orbem terrarum faceres, & sciebas quid esset placitum oculis Ioa. tuis, & quid directum in præceptis tuis.

C Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iustè, & ero dignus sediũ patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitatitiones enim Isa. mortalium timidæ, & incertè prouiden- Ro. tiæ nostræ. Corpus enim quod corrum- I.Co

D pitur, aggrauat animam: & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile æstimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt,

quis

quis inuestigabit? Sēsum autem tuū quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris Spiritum sanctum tuum de Altissimis: & si correctæ sint semitæ eorum, qui sunt in terris, & quæ tibi placent, didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt, quicunque placuerunt tibi Domine à principio.

Ea saluat, deducit, bonáque tribuit omnia iustis.

CAPVT X.

HAec illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cùm solus esset creatus, custodiuit, eduxit illum à delicto suo. Et eduxit illum de limo terræ, & dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac recessit iniustus in ira sua, per iram homicidij fraternitatis deperiit. Propter quod cū aqua deleret terram, sanauit iterum sapientia, per contēptibile lignum iustum gubernās. Hæc & in consensu superbiæ, cùm se nationes extulissent, sciuit iustum, & conseruauit sine querela Deo, & in filiis misericordiā fortem custodiuit. Hæc, iustum à pereuntibus impiis liberauit fugientem, descendente igne in Pentapolim: quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus

fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim prætereuntes non tantùm in hoc lapsi sunt, vt ignorarent bona: sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, vt in his quæ peccauerunt, nec latêre potuissent. Sapientia autem hos qui se obseruant, à doloribus liberauit. Hæc autem profugum iræ fratris iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. In fraude circumuenientium illum affuit illi; & honestum fecit illum. Custodiuit illum ab inimicis, & à seductoribus tutauit illum: & certamen forte dedit illi, vt vinceret, & sciret quoniā omnium potentior est sapientia. Hæc venditū iustum nō dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eū: descenditq; cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illū, & dedit illi claritatē æternam. Hæc, populum iustum, & semen sine querela liberauit à nationibus, quæ illum opprimebant. Intrauit in animā serui Dei, & stetit contra

Gen | Gen | C | D | Ex | Ex | Ex

reges horrendos in portentis,& signis. Et
7 b reddidit iustis mercedem laborum suo-
rum, & deduxit illos in via mirabili: &
fuit illis in velamento diei & in luce stel
larum per noctem, & transtulit illos per
mare rubrũ,& transuexit illos per aquam
15 a nimiam. Inimicos autem illorum demer
sit in mare, & ab altitudine inferorum e-
duxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia im
piorum, & decantauerunt Domine no-
men sanctum tuum, & victricem manũ
tuam laudauerunt pariter. Quoniam sa-
pientia aperuit os mutorum, & linguas
infantium fecit disertas.

Lex datur, vt per quæ peccas, torquearis eisdem. Mensurat, numerat, ponderat, parcit, amat.

CAPVT XI.

16 a DIrexit opera eorum in manibus pro A
17 c phetæ sancti. Iter fecerunt per deser-
20 b ta, quæ non habitabantur: & in locis de-
sertis fixerunt casas. Steterunt contra ho-
stes, & de inimicis se vindicauerunt. Sitie
runt, & inuocauerunt te, & data est il-
lis aqua de petra Altissima, & requies sitis
de lapide duro. Per quæ enim pœnas pas-
si sunt inimici illorum, à defectione po-
tus sui: in eis, cùm abundarent filij Israël,
lætati sunt. Per hæc, cùm illis deessent,

bene

bene cum illis actum est. Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum
B sanguinem dedisti iniustis. Qui cùm minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperatè: ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & aduersarios illorum necares. Cùm enim tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati impij tormenta paterentur. Hos quidem tanquàm pater monẽs probasti: illos autem tanquàm durus rex interrogans condemnasti. Absentes enim, & præsentes similiter torquebãtur. Duplex enim illos acceperat tędium, & gemitus cum memoria præteritorum. Cùm enim audirent per sua tormenta bene secũ agi, cõmemorati sunt Dominum admirantes in finem exitus. Quem enim in expositione praua proiectum deriserunt, in finem euentus mirati sunt. Non
C similiter iustis faciẽs, pro cogitationibus autẽ insensatis iniquitates illorũ. Quòd quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam: vt scirent quia per quem peccat quis, per hæc & torquetur. Non enim

impoſſibilis erat omnipotens manus tuá, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuiſa, immittere illis multitudinem vrſorum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas, aut ignotas beſtias, aut vaporem igneum ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis ſcintillas emittentes: quarũ non ſolùm læſura poterat illos exterminare, ſed & aſpectus per timorem occídere. Sed & ſine his D
vno ſpiritu poterãt occîdi perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis, & diſpergi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia in menſura & numero, & põdere diſpoſuiſti. Multum enim valere tibi ſoli ſupererat ſemper: & virtuti brachij tui quis reſiſtet? Quoniá tanquàm momentum ſtatêre, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tanquàm gutta roris antelucani, quì deſcendit in terram. Sed miſereris omnium, quia omnia potes: & diſſimulas peccata hominũ propter pœnitentiam. Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti: nec énim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti. Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? aut quod à te vocatum non eſſet, conſeruaretur? Parcis autem omnibus: quoniam tua ſunt domine, qui amas animas.

Mitis,

Mitis, & bonus domini spiritus, cui nullus dicit, cur faciat. Potest enim solus omnia.

CAPVT XII.

A O Quàm bonus, & suauis est Domine spiritus tuus in omnibus! Ideóq; eos qui exerrant partibus, corripis: & de quibus peccant admones, & alloqueris, vt relicta malitia, credant in te Domine. Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti, quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia iniusta, & filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & deuoratores sanguinis, & autores parentes animarum inauxiliatarũ perdere voluisti à medio sacramento tuo per manus parẽtum nostrorum, vt dignam perciperent peregrinationẽ puerorũ Dei, quæ tibi omniũ charior est terra. Sed & his tanquàm hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, vt illos paulatim ex-
B terminarent. Non quia impotens eras in bello subiicere impios iustis, aut bestiis sæuis, aut verbo duro simul exterminare: sed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequã est natio eorum, & naturalis malitia ipsorũ, & quoniã non poterat mutari cogitatio

illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio, nec timens aliquem: veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi, Quid feciſti? aut quis ſtabit contra iudiciũ tuum? aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, ſi perierint nationes, quas tu feciſti? Nec enim eſt alius Deus quàm tu, cui cura eſt de omnibus, vt oſtendas quoniam non
b iniuſtè iudicas iudicium. Neque rex, ne c
que tyrannus in conſpectu tuo inquirent de his, quos perdidiſti. Cùm ergo ſis iuſtus, iuſtè omnia diſponis: ipſum quoque, qui non debet puniri, condemnas, & exterum æſtimas à tua virtute. Virtus enim tua, iuſtitiæ initium eſt: & ob hoc quòd omniũ dominus es, omnibus te parcere facis. Virtutem enim oſtendis tu, qui non crederis eſſe in virtute conſummatus, & horum qui te neſciunt, audaciam traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia diſponis nos. Subeſt enim tibi cùm volueris, poſſe. Docuiſti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iuſtum eſſe, & humanum, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam iudicans das locum in peccatis pœnitentię. Si
enim

enim inimicos seruorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, & liberasti, dans tempus & locum per quæ possent mutari à malitia: cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta & conuentiones dedisti bonarum promissio-
D num? Cùm ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, vt bonitatem tuam cogitemus iudicantes: & cùm de bonis iudicatur, speremus misericordiam tuam. Vnde & illis, qui in vita sua insensatè & iniustè vixerunt, per hæc quæ coluerunt, dedisti summa torméta. Etenim in erroris via diutius errauerunt, Deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt superuacua, infantium insensatorum more viuentes. Propter hoc tanquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis increpationis non sunt correcti, dignum Dei iudicium experti sunt. In his enim, quę patiebantur, molestè ferebant, in quibus patiétes indignabantur, per hęc quos putabant Deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnouerunt: propter quod & finis condemnationis eorum veniet super illos.

illorum eſt, qui appellauerũt Deos opera manuum hominum, aurum, & argẽtum,
C artis inuentionem, & ſimilitudines animalium, aut lapidem inutilẽ opus manus antiquę. Aut ſi quis artifex faber de ſylua lignum rectum ſecuerit, & huius doctè eradat omnem corticem, & arte ſua vſus diligenter fabricet vas vtile in conuerſationem vitæ, reliquiis autẽ huius operis ad præparationem eſcæ abutatur: & reliquum horum quod ad nullum vſum facit lignum curuũ, & verticibus plenum ſculpat diligenter per vacuitatẽ ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet illud imagini hominis, aut alicui ex animalibus illud cõparet, perliniens
D rubrica, & rubicundũ faciens fuco colorẽ illius, & omnem maculã, quæ in illo eſt, perliniens: & faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro, ne fortè cadat proſpiciens illi, ſciens quoniam nõ poteſt adiuuare ſe. Imago enim eſt, & opus eſt illi adiutorium. Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubeſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt: & pro ſanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adiutorium inutilem inuocat: & pro

itinere petit ab eo qui ambulare non potest:& de acquirendo,& de operando, & de omnium rerum euentu petit ab eo,qui in omnibus est inutilis.

De idolatriæ origine,& effectu.

CAPVT XIIII.

ITerum alius nauigare cogitans, & per A feros fluctus iter facere incipiens,ligno portante se,fragilius lignum inuocat. Illud enim cupiditas acquirendi excogitauit,& artifex sapiētia fabricauit sua. Tua autem Pater prouidentia ab initio cūcta gubernat: quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam,ostendens quoniam potens es ex omnibus sanare, etiam si sine rate aliquis adeat mare. Sed vt non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas,& trāseuntes mare per ratem liberati sunt,Sed & ab initio cum perirēt superbi gigātes,spes orbis terrarū ad ratē confugiens,remisit seculo semen natiuitatis, quæ manu tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum,per quod fit iustitia.Per manus autem quod fit idolū, maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidē operatus est:illud autem cū esset fragile, Deus cognominatus est.

Simil

B Similiter autem odio ſunt Deo impius,& impietas eius. Etenim quod factum eſt, cum illo qui fecit, tormẽta patietur. Propter hoc & in idôlis nationum non erit reſpectus: quoniá creaturę Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animis hominum,& in muſcipulá pedibus inſipientium. Initium enim fornicationis, eſt exquiſitio idolorum,&adinuentio illorum, corruptio vitæ eſt. Neque enim erant ab initio, neq; erunt in perpetuũ. Superuacuitas enim hominũ, hæc adinuenit in orbẽ terrarum:& ideo breuis illorum finis eſt inuentus. Acerbo enim luctu dolẽs pater citò ſibi rapti filij fecit imaginem:& illũ qui tunc quaſi homo mortuus fuerat, nũc tanquam Deum colere cœpit, & conſtituit inter ſeruos ſuos ſacra, & ſacrificia. Deinde interueniente tempore, conualeſcente iniqua cõſuetudine, hic error tanquam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum

C imperio colebãtur figmẽta. Et hos, quos in palàm homines honorare non poterant, propter hoc quòd lõgè eſſent è longinquo figura eorum allata, euidentem imaginem Regis, quem honorare volebant, fecerunt: vt illũ, qui aberat, tãquàm præſentem colerẽt ſua ſolicitudine. Pro-

qui ignorabant, artificis eximia diligentia. Ille enim volens plus placere illi qui se assumpsit, elaborauit arte sua, vt similitudiné in melius figuraret. Multitudo autem hominum adducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc Deum existimauerunt. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio, quoniam aut affectui, aut Regibus deseruientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis imposuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viuentes inscientię bello, tot & tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habẽtes: neq; vitam, neque nuptias mundas iam custodiunt, sed & alius alium per inuidiam occîdit, aut adulterans contristat: & omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum, & fictio, corruptio, & infidelitas, turbatio & periurium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarũ inquinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ, & impudicitiæ. Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium, & finis. Aut enim dum lætantur, insaniunt: D E

aut

aut certè vaticinãtur falſa,aut viuunt iniuſtè,aut peierant citò. Dum enim confidunt in idolis,quæ ſine anima ſunt, malè iurantes noceri ſe non ſperant. Vtraque ergo illis euenient dignè:quoniam malè ſenſerunt de Deo,attendentes idôlis,& iurauerunt iniuſtè in dolo contemnentes iuſtitiam.Non enim iurãtium eſt virtus, ſed peccantium pœna perambulat ſemper iniuſtorum præuaricationem.

Item in idolatras.

CAPVT XV.

A TV autem Deus noſter ſuauis,& verus es,patiens, & in miſericordia diſponens omnia.Etenim ſi peccauerimus, tui ſumus, ſcientes magnitudinẽ tuã:& ſi nõ peccauerimus,ſcimus quoniã apud te ſumus computati. Noſſe enim te, conſummata iuſtitia eſt:& ſcire iuſtitiã,& virtutem tuam,radix eſt immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio,nec vmbra picturę labor ſine fructu,& effigies ſculpta per varios colores, cuius aſpectus inſenſato dat concupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſine anima. Malorum amatores digni ſunt morte.Qui ſpem habent in talibus,& qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colũt. Sed & figulus mol- Ro.
lem

lem terram premens laboriosè fingit ad vſus noſtros vnumquodque vas,& de eodem luto fingit quæ munda ſunt in vſum vaſa , & ſimiliter quæ his ſunt contraria. Horum autem vaſorum quis ſit vſus , iudex eſt figulus. Et cum labore vano Deũ fingit de eodem luto : ille qui paulò antè de terra factus fuerat,& poſt puſillũ redu cit ſe vnde acceptus eſt, repetitus animæ debitum quam habebat. Sed cura eſt illi, non quia laboraturus eſt , nec quoniam breuis illi vita eſt, ſed concertatur aurifi cibus,& argentariis : ſed & ærarios imitatur,& gloriam præfert,quoniam res ſuperuacuas fingit. Cinis eſt enim cor eius, C & terra ſuperuacua ſpes illius,& luto vilior vita eius : quoniam ignorauit qui ſe finxit,& qui inſpirauit illi animam , quæ operatur,& qui inſufflauit ei ſpiritum vi talem. Sed & æſtimauerunt luſum eſſe vi tam noſtram , & conuerſationem vitæ compoſitam ad lucrum , & oportere vndecunque etiam ex malo acquirere. Hic enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere , qui ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia fingit. Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animę ſuperbi ſunt, inimici populi tui,& imperantes illi:quo niam omnia idôla nationum Deos æſtimauc

manerunt, quibus neq; oculorũ visus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neq; aures ad audiendum,
D neque digiti manuum ad tractãdum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere. Cùm enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit: quia ipse quidem vixit cùm esset mortalis, illi autem nunquam. Sed & animalia miserrima colunt. Insensata enim comparata his, illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem eius.

Percussos sanat, non herba, sed verbo, data vita, angelicíque cibi.

CAPVT XVI.

A Propter hæc, & his similia passi sunt dignè tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui nouum saporem, escam parans eis ortygometram: vt illi quidẽ concupiscentes escam propter ea, quæ illis osten

ostensa, & missa sunt, etiam à necessaria
concupiscentia auerterētur. Hi autem in
breui inopes facti, nouam gustauerunt
escam. Oportebat enim illis sine excusa-
tione quidem superuenire interitum ex-
ercentibus tyrannidem: his autē tantùm
ostendere, quemadmodū inimici eorum
1 b exterminabātur. Etenim cùm illis super
uenit sæua bestiarū ira, morsibus peruer
sorum colubrorum exterminabātur. Sed
non in perpetuum tua ira permansit, sed
ad correptionem in breui turbati sunt, si-
gnum habentes salutis ad commemora-
tionem mandati legis tuæ. Qui enim con B
uersus est, non per hoc quod videbat sa-
nabatur, sed per te omnium saluatorem.
10 a In hoc autem ostendisti inimicis tuis,
f quia tu es, qui liberas ab omni malo. Illos
9 b enim locustarum, & muscarum occide-
runt morsus, & non est inuenta sanitas
animæ illorum: quia digni erāt ab huius-
modi exterminari. Filios autem tuos, nec
draconū nec venenatorū vicerunt dentes.
Misericordia enim tua aduenies sanabat
illos. In memoria enim sermonum tuo-
rum exterminabantur, & velociter sana-
bantur, nec in altam incidentes obliuio-
nem, non possent tuo vti adiutorio. Et-
enim neque herba, neq; malagma sanauit
eos,

eos, ſed tuus Domine ſermo, qui ſanat omnia. Tu es enim Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis. Homo autem occîdit quidem per malitiam animam ſuam, & cùm exierit ſpiritus, nõ reuertetur, nec reuocabit animam, quæ recepta eſt. ſed tuam manũ effugere impoſſibile
c eſt. Negantes enim te noſſe impij, per fortitudinem brachij tui flagellati ſunt: nouis aquis, & grãdinibus, & pluuijs perſecutionem paſſi, & per ignem cõſumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat. Vindex eſt enim orbis iuſtorum. Quodam enim tempore manſuetabatur ignis, ne comburerẽtur quæ ad impios miſſa erant animalia: ſed vt ipſi videntes, ſcirent quoniam Dei iudicio patiuntur perſecutionem. Et quodam tempore in aqua ſupra virtutẽ ignis exardeſcebat vndiq;, vt iniquam terræ nationem exterminaret. Pro quibus angelorum eſca nutriuiſti populum tuum, & paratum panẽ de cælo præſtitiſti, illis ſine labore, omne delectamẽtum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatẽ. Subſtantiã enim tuã, & dulcedinẽ tuam quam in filios habes, oſtẽdebas: & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati. Ad

c quod quiſq; volebat conuertebatur. Nix D
autem, & glacies ſuſtinebant vim ignis,
& non tabeſcebant: vt ſcirent quoniam
fructus inimicorum exterminabat ignis
ardens in grandine, & pluuia coruſcans.
Hoc autem iterum, vt nutrientur iuſti,
ignis etiam ſuæ virtutis oblitus eſt. Crea
tura enim tibi factori deſeruiens, exarde
ſcit in tormentum aduerſus iniuſtos, &
lenior fit ad benefaciendum pro his qui
in te confidunt. Propter hoc & tunc in
omnia trãsfigurata omnium nutrici gra-
tiæ tuæ deſeruiebant ad voluntatem eo-
rum, qui à te deſiderati ſunt: vt ſcirent fi-
lij tui, quos dilexiſti Domine, quoniam
non natiuitatis fructus paſcunt homines,
ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint,
conſeruat. Quod enim ab igne non po-
terat exterminari, ſtatim ab exiguo ra-
dio Solis calefactum tabeſcebat: vt no-
tum omnibus eſſet quoniam oportet
præuenire Solem ad benedictionẽ tuam,
& ad ortum lucis te adorare. Ingrati
enim ſpes tanquam hybernalis glacies
tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua ſu-
peruacua.

Iudicia Dei magna, quibus mirabilibus pœnis affligit impios.

CAP.

CAPVT XVII.

A MAgna ſunt enim iudicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indiſciplinatæ animæ errauerunt. Dum enim perſuaſum habent ini qui, poſſe dominari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitiui perpetuæ prouidentię iacuerunt. Et dum putant ſe E
latêre in obſcuris peccatis: tenebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt, pauẽtes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati. Neque enim quæ continebat illos ſpelunca ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcendẽs perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes, pauorem illis præſtabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore percuſſi illius,
B quæ non videbatur faciei: æſtimabãt deteriora eſſe, quæ videbantur: & magicæ E
artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ G
gloria correptio cum contumelia. Illi enim, qui promittebant timores, & perturbationes expellere ſe ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore lan-

gnebant. Nam etſi nihil illos ex mõſtris perturbabat: tranſitu animalium, & ſerpentium ſibilatione commoti, tremebundi peribant, & aërem, quem nulla ratione quis effugere poſſet, negantes ſe videre. Frequẽter enim præoccupant peſſima, redarguente conſcientia. Cùm enim ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnata. Semper enim præſumit ſæua per- C
turbata cõſcientia. Nihil enim eſt timor, niſi præſumptionis adiutorium, proditio cogitationis auxiliorũ. Et dum ab intro minor eſt expectatio, maiorem computat ſententiam eius cauſæ, de qua tormentum pręſtat. Illi autem, qui impotentem verè noctẽ, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſuperuenientem eundem ſomnũ dormientes, aliquando mõſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebãt traductione. Subitaneus enim illis, & inſperatus timor ſuperuenerat. Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus. Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet: ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem. Vna enim catena tenebrarũ omnes erant colligati. Siue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborũ ramos auium ſonus

ſuauis, aut vis aquę decurrentis nimiùm, aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium, animaliū curſus inuiſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore. Omnis enim orbis terrarū limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

Sanctis maxima lux erat, & curſum peragrante nocte, tuus ſermo ſedibus exiliit.

CAPVT XVIII.

A SAnctis autē tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem inimici audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te: & qui antè læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant tibi: & vt eſſet differētia, te Deum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & Solem ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti. Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant

filiòs tuos,per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſeculo dari. Cùm cogitarēt, iuſtorum occídere infantes:& vno expoſito filio, ſed liberato in traductionem illorum, multitudinem filiorum abſtuliſti,& pariter illos perdidiſti in aqua B
valida. Illa enim nox antè cognita eſt à patribus noſtris: vt verè ſciētes quibus iuramentis crediderunt, animæquiores eſſent. Suſcepta eſt autem à populo tuò ſanitas quidem iuſtorum, iniuſtorū autem exterminatio. Sicut enim læſiſti aduerſarios noſtros: ſic & nos prouocans magnificaſti. Abſconsè enim ſacrificabant iuſti pueri bonorum:& iuſtitię legem in concordia diſpoſuerunt, ſimiliter & bona, & mala recepturos iuſtos, patrum iam decantātes laudes. Reſonabat autem inconueniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorū infantium. Simili autem pœna ſeruus cum Domino afflictus eſt,& popularis homo regi ſimilia paſſus. Similiter ergo omnes vno no- C
mine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliēdum viui ſufficiebant: quoniam vno momento quæ erat præclarior natio illorū, exterminata eſt. De omnibus enim non credentes propter beneficia, tunc cùm primum fuit

exterminium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei ſe eſſe. Cùm enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus Domine, exiliẽs de cælo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminij terram proſiliuit, gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte, & vſque ad cælum attingebat ſtans in terra. Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbauerunt illos, & timores ſuperuenerunt inſperati. Et alius alibi proiectus ſemiuiuus, propter quã moriebatur cauſam demonſtrabat mortis. Viſiones enim quæ illos turbauerunt, hæc præmonebant, ne inſcij quare mala patiebãtur, perirent. Tetigit autem tunc & iuſtos tentatio mortis, & cõmotio in eremo facta eſt multitudinis:
D ſed non diu permanſit ira tua. Properans enim homo ſine querela deprecari pro populo, proferens ſeruitutis ſuæ ſcutum orationem, & per incẽſum deprecationẽ allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtẽdẽs quoniã tuus eſt famulus. Vicit autẽ turbas, nõ in virtute corporis, nec armatura potẽtiæ, ſed verbo illũ, qui ſe vexabat, ſubiecit, iuramenta parẽ-

tum & testamentum commemorãs. Cùm enim iam aceruatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, & amputauit impetum, & diuisit illam, quæ ad vi-
d uos ducebat viã. In veste enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarũ, & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta, & magnificentia tua in diademate capite illius scripta erat. His autem cessit, qui exterminabat, & hæc extimuit. Erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

Impios noua mors cruciabit, pios verò exaltabit Dominus.

CAPVT XIX.

IMpiis autem vsque in nouissimum sine misericordia ira superuenit. Præsciebat enim & futura illorum: quoniã cùm ipsi permisissent, vt se educerent, & cum magna solicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentiæ actus. Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumẽta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem insciентiæ: & quos rogantes proiecerãt, hos tãquam fugitiuos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finẽ digna necessitas: & horum quę acciderãt, commemorationem amittebant, vt quę A

decerant tormẽtis, replerct punitio, & populus quidem tuus mirabiliter trãſiret,
B illi autem nouam mortem inuenirent. Omnis enim creatura ad ſuum genus ab initio refigurabatur, deſeruiens tuis præceptis, vt pueri tui cuſtodierentur illæſi. Nam nubes caſtra illorum obumbrãbat, & ex aqua, quę antè erat terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimẽto, & campus germinans de profundo nimio, per quem omnis natio tranſiuit, quę tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia, & mõſtra. Tanquam enim equi depa uerunt eſcam, & tanquam agni exultauerunt magnificantes te Domine, qui liberaſti illos. Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodũ pro natione animalium produxit terra muſcas, & pro piſci-
C bus eructauit fluuius multitudinem ranarum. Nouiſſimè autem viderunt nouam creaturam auium, cùm adducti concupiſcentia poſtulauerunt eſcas epulationis. In allocutione enim deſiderij aſcendit illis de mari ortygometra, & vexationes peccatoribus ſuperuenerunt, nõ ſine illis quæ antè facta erant, argumẽtis per vim fulminum. Iuſtè enim patiebãtur ſecundum ſuas nequitias. Etenim deteſtabilio

rem inhoſpitalitatem inſtituerunt. alij
quidem ignotos nō recipiebant aduenas,
alij autem bonos hoſpites in ſeruitutem
redigebant. Et nō ſolùm hæc, ſed & alius
quidem reſpectus illorum erat: quoniam
19 c inuiti recipiebant extraneos. Qui autem
cum lætitia receperunt hos, qui eiſdē vſi
erant inſtitutis, ſæuiſſimis afflixerunt do
loribus. Percuſſi ſunt autē cæcitate: ſicut
illi in foribus iuſti cùm ſubitaneis coo-
perti eſſent tenebris. Vnuſquiſq; tranſitū D
oſtij ſui quærebat. In ſe enim elemēta dū
conuertuntur, ſicut in organo qualitatis
ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum
cuſtodiūt. Vnde æſtimari ex ipſo viſu cer
to poteſt. Agreſtia enim in aquatica con-
uertebantur: & quæcunq; erant natantia,
19 c in terrā tranſibant. Ignis in aqua valebat
ſupra ſuam virtutem, & aqua extinguētis
naturæ obliuiſcebatur. Flammæ econtra-
riò, corruptibilium animalium nō vexa-
uerunt carnes coambulātium, nec diſſol-
uebant illam quæ facilè diſſoluebatur,
ſicut glacies bonam eſcam. In omnibus
enim magnificaſti populū tuum Domine
& honoraſti, & non deſpexiſti in omni
tempore, & in omni loco aſſiſtens eis.

FINIS.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH PRAEFATIO.

VLTORVM nobis, & magnorum per legem, & prophetas, alióſque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſraël doctrinæ, & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & diſcentes, & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus poſtquam ſe amplius dedit ad diligētiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti fieri, magis magíſq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaq; venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniā habere in illis, in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ, & deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt & verba Hebraica quando fuerint trāſlata ad alteram linguam.

Non

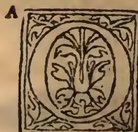
Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteráque aliorum librorum non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & tricesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquàm perueni in Aegyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum, & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam, & laborem interpretãdi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis, qui volunt animum intendere, & discere, quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

FINIS.

ECCLESIA-
STICVS IESV
FILII SIRACH.

A Domino est sapientia: illius initium, timor Domini.

CAPVT I.

A
MNIS sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante æuum. Arena maris, & pluuiæ guttas, & dies seculi quis dinumerauit? Altititudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abissi quis dimensus est? Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inuestigauit? Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo. Fons sapiẽtiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Radix sapiẽtię cui reuelata est: & astutias illius quis agnouit? Disciplina sapientiæ cui reuelata est, & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
B Vnus est Altissimus creator omnium, omnipotens, & rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans

minans Deus. Ipſe creauit illam in Spiri- B
tu ſancto, & vidit, & dinumerauit, & men
ſus eſt. Et effudit illam ſuper omnia ope-
ra ſua, & ſuper omnem carnem ſecundũ
datum ſuum, & præbuit illam diligenti-
bus ſe. Timor Domini, gloria, & gloria-
tio, & lætitia, & corona exultationis. Ti-
mor Domini delectabit cor, & dabit læ-
titiam, & gaudium in longitudinem die-
rum. Timenti Dominum bene erit in ex
tremis, & in die defunctionis ſuæ bene-
dicetur. Dilectio Dei, honorabilis ſapiẽ-
tia. Quibus autem apparuerit in viſu, di-
.1 a ligunt eam in viſione, & in agnitione ma
c gnalium ſuorum. Initium ſapientiæ, ti-
10 d mor Domini, & cum fidelibus in vulua
cõcreatus eſt, & cum electis fœminis gra
ditur, & cum iuſtis & fidelibus agnoſci-
tur. Timor Domini ſcientiæ religioſitas.
Religioſitas cuſtodiet, & iuſtificabit cor: C
iucunditatem, atque gaudium dabit. Ti-
menti Dominum bene erit, & in diebus
conſolationis illius benedicetur. Plenitu
do ſapientiæ eſt timere Deum, & pleni-
tudo à fructibus illius. Omnẽ domũ illius
implebit à generationib⁹, & receptacula
à theſauris illius. Corona ſapiẽtiæ, timor
Domini, replens pacem, & ſalutis fru-
ctum: & vidit, & dinumerauit eã, vtraq;
autem

autem ſunt dona Dei. Scientiam, & intellectum prudentiæ ſapientia compartietur:& gloriam tenentium ſe, exaltat. Radix ſapientiæ eſt timere Dominum:& rami illius longæui. In theſauri ſapientiæ intellectus, & ſcientiæ religioſitas: execratio autem peccatoribus ſapientia. Timor Domini expellit peccatum. Nam qui ſine timore eſt, nō poterit iuſtificari: iracundia enim animoſitatis illius, ſub-
D uerſio illius eſt. Vſq; in tempus ſuſtinebit patiens, & poſteà redditio iucunditatis. Bonus ſenſus vſque in tempus abſcondet verba illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum illius. In theſauris ſapiētiæ, ſignificatio diſciplinæ: execratio autem peccatori cultura Dei. Fili concupiſcens ſapientiam, conſerua iuſtitiam, & Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim, & diſciplina timor Domini:& quod beneplacitum eſt illi, fides, & manſuetudo, & adimplebit theſauros illius. Contumax non ſis, & incredibilis timori Dei: & ne acceſſeris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, & non ſcandalizeris in labiis tuis. Attende in illis: ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & reuelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagôgæ

elidat te quoniam acceſſiſti malignè ad Dominum,& cor tuum plenum eſt dolo, & fallacia.

Seruus Dei ſit patiens laborum, timeat Dominum. Væ malefacientibus. Timoris effectus.

CAPVT. II

FIli accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia,& in timore, & præpara animam tuam ad tentationē. Deprime cor tuum,& ſuſtine:& inclina aurem tuam,& ſuſcipe verba intellectus,& ne feſtines in tempus obductionis. Suſtine ſuſtentationes Dei: coniungere Deo, & ſuſtine, vt creſcat in nouiſſimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore, ſuſtine, & in humilitate tua patientiā habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Crede Deo, & recuperabit te:& dirige viam tuam, & ſpera in illum. Serua timorē illius, & in illo veteraſce. Metuentes Dominum ſuſtinete miſericordiam eius:& non deflectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis Dominum, credite illi:& non euacuabitur merces veſtrà. Qui timetis Dominum, ſperate in illum: & in oblectationem veniet vobis meſericordia. Qui timetis A B

Dominum diligite illum, & illuminabuntur corda veſtra. Reſpicite filij nationes hominum, & ſcitote quia nullus ſperauit in Domino, & confuſus eſt. Quis enim permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt? aut quis inuocauit eum, & deſpexit illum? Quoniã pius, & miſericors eſt Deus, & remittit in die tribulationis peccata: & protector eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate. Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Væ diſſolutis corde, qui non credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo. Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerũt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. Et quid facietis, cum inſpicere cœperit Dominus? Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & qui diligũt illum, conſeruabunt vias illius. Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita ſunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipſius. Qui timent Dominũ, pręparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas. Qui timẽt dominũ, cuſtodiunt mãdata eius, & patiẽtiã habe

in manus Domini,& nõ in manus hominum. secundũ enim magnitudinẽ ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

Patrem audi,& venerare : sísq; humilis, sapiens corde, sobriè tamen.

CAPVT III.

A
FIlij sapientiæ ecclesia iustorum,& natio illorũ obedientia, & dilectio. Iudicium patris audite filij : & sic facite, vt salui sitis. Deus enim honorauit patrem in filiis, & iudicium matris exquirens, firmauit in filios. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum, iucundabitur in filiis,& in die orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum [illegible]a viuet longiore : & qui obedit patri [illegible]rigerabit matrem. Qui timet Dominum, honorat parẽtes, & quasi
20 c dominis seruiet his,qui se genuerunt.* In
.5 b opere, & sermone,& omni patientia ho- B
15 a nora patrem tuum : vt superueniat tibi
r.7 b benedictio à Deo, & benedictio illius in
e.6 a nouissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum : maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorie-

ris

ris in contumelia patris tui:non enim est tibi gloria,sed confusio.Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filij pater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu, veniam da:& ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in obliuione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, & in iustitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui, & sicut in sereno glacies, soluentur peccata tua. Quàm malæ famæ
c est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. Fili,in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligêris.Quanto magnus es,humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Altiora te ne quæsieris, Pr
& fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim

ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi.
Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorum,& in vanitate detinuit ſenſus illorũ.
Cor durũ habebit malè in nouiſſimo: & qui amat periculum, in illo peribit. Cor D ingrediens duas vias,nõ habebit ſucceſſus,& prauum cor in illis ſcãdalizabitur.
Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adiiciet ad peccandum.Synagogæ ſuperborũm non erit ſanitas: frutex enim peccati eradicabitur in illis,& non intelligetur.Cor ſapientis intelligetur in ſapientia,& auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapiẽtiam.Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis,& in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit. Ignẽ ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna
4 C reſiſtit peccatis: & Deus proſpector eſt eius,qui reddit gratiam, meminit in poſterum, & in tempore caſus ſui inueniet firmamentum.

Opera miſericordiæ fac,malúmque conſitere,& protege iuſtitiam.

CAPVT IIII.

FIli,eleemoſynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne tranſuertas à paupere. Animam eſuriẽtem ne deſpexe- A
4 b ris,& non exaſperes pauperem in onopia ſua.

sua. Cor inopis nè afflixeris, & non pro-
trahas datum angustianti. Rogationem
contribulati ne abiicias:& nō auertas fa-
ciem tuam ab egeno.Ab inope ne auertas
oculos tuos propter iram,& nō relinquas
quærentibus tibi retro maledicere. Male
dicentis enim tibi in amaritudine animę
exaudietur deprecatio illius. exaudiet au
tem eum,qui fecit illum. Congregationi
pauperum affabilē tè facito , & presbyte-
ro humilia animā tuam, & magnato hu-
milia caput tuum. Declina pauperi sine
tristitia aurem tuam , & redde debitum
tuum:& responde illi pacificè in mansue
b tudine.Libera eum qui iniuriam patitur,
de manu superbi , & non acidè feras in
anima tua.In iudicando esto pupillis mi
sericors vt pater , & pro viro matri illo-
rum : & eris tu velut filius Altissimi obe-
diens,& miserebitur tui magis quàm ma
ter. Sapientia filiis suis vitam inspirat, &
suscipit exquirentes se,& pręibit in via iu
stitiæ, & qui illam diligit , diligit vitam
& qui vigilauerint ad illam,complectentur
tur placorem eius.Qui tenuerint illā,vitā
hæreditabunt:& quò introibit,benedicet
Deus.Qui seruiunt ei,obsequentes erunt
sancto : & eos qui diligunt illam , diligit
Deus.Qui audit illam,iudicabit gētes. &

qui intuetur illam, permanebit confidẽs. Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erũt in confirmatione creaturæ illorum: quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum. Timorem & metum, & c probationem inducet super illum, & cruciabit illũ in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum, & denudabit abscondita sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam, & intellectum iustitiæ. Si autem oberrauerit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici sui. Fili, conserua tempus, & deuita à malo. Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, & gratiam. Ne accipias faciem aduersus faciem tuam, nec aduersus animam tuam mendacium. Ne reuerearis proximum tuum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in D decôre suo. In lingua enim sapientia dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firmamentum in operibus iustitiæ. Non contradicas verbo veritatis vllo modo, & de mẽdacio ineruditionis

ditionis tuæ confundére. Non confundaris confiteri peccata tua: & ne subiicias te omni homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictũ fluuij. Pro iustitia agonizare pro anima tua, & vsq; ad mortẽ certa pro iustitia, & De⁹ expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis, & remissus in operibus tuis. Noli esse sicut Leo in domo tua, euertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

Iniquis ne fidas diuitiis, sed vindictam Dei time. Conuerti studeas, esse susurro caue.

CAPVT V.

A NOli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris, Est mihi sufficiens vita. Nihil enim proderit in tempore vindictæ, & obductionis. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui: & ne dixeris, Quomodo potui? aut quis me subiiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens red
B ditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adiicias peccatum super

peccatum. Et ne dicas, Miseratio Domini
10 a magna est, multitudinis peccatorũ meo-
rum miserebitur. Misericordia enim, &
ira ab illo citò proximant, & in peccato-
res respicit ira illius. Non tardes cõuerti
ad Dominum, & ne differas de die in
diem. subitò enim veniet ira illius, & in
11 a tempore vindictæ disperdet te. Noli an- C
xius esse in diuitiis iniustis. non enim pro
derunt tibi in die obductionis & vindi-
ctæ. Non ventiles te in omnem ventũ, &
non eas in omnem viam. sic enim omnis
peccator probatur ĩ duplici lingua. Esto
firmus in via Domini, & in veritate sen-
sus tui & scientia, & prosequatur te ver-
bum pacis & iustitiæ. Esto mansuetus ad
audiendum verbum Dei, vt intelligas: &
cum sapientia profer responsum verum.
Si est tibi intellectus, responde proximo: D
sin autem, sit manus tua super os tuum,
ne capiaris in verbo indisciplinato, & cõ
fundaris. Honor, & gloria in sermone
sensati: lingua verò imprudentis subuer-
sio est ipsius. Non appelleris susurro in
vita tua, & lingua tua ne capiaris, & con-
fundaris. Super furem enim est confusio,
& pœnitentia, & deuoratio pessima su-
per bilinguem: susurratori autem odium,
& inimicitia, & contumelia. Iustifica pu-
sillum

ſillum,& magnum ſimiliter.

Si non ſuperbis,conſeruas, & paras amicos.
Sapientiæ ab ineunte ætate operam dato.

CAPVT VI.

NOli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim, & contumeliam malus hæreditabit,& omnis peccator inuidus,& bilinguis. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus:ne fortè elidatur virtus tua per ſtultitiam,& folia tua comedat,& fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam diſperdet qui ſe habet,& in gaudium inimicis dat illum,& deducet in ſortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos:& lingua gratioſa in bono homine abūdat. Multi pacifici ſint tibi,& conſiliarius ſit tibi vnus de mille. Si poſſides amicum,in tentatione poſſide eum, & ne facilè credas ei teipſum. Eſt enim amicus ſecundum tempus ſuum,&
B non permanebit in die tribulationis. Et eſt amicus, qui conuertitur ad inimicitiam:& eſt amicus, qui odium, & rixam, & conuitia denudabit. Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis.Amicus ſi permanſerit fixus,

erit tibi quasi coæqualis,& in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliauerit se contra te,& à facie tua abscōderit se,vnanimem habebis amicitiā bonam. Ab inimicis tuis separare,& ab amicis tuis attē de. Amicus fidelis,protectio fortis:qui autem inuenit illum,inuenit thesaurū. Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis: & qui metuunt Dominum,inuenient illum. Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam:quoniā secundum illum erit amicus illius. Fili,à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsq; ad canos inuenies sapientiam. Quasi is qui arat,& qui seminat, accede ad eam,& sustine bonos fructus illius. In opere enim ipsius exiguum laborabis,& citò edes de generationibus illius. Quàm aspera est nimiùm sapientia indoctis hominibus,& non permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur proiicere illam. Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est eius, & non est multis manifesta. Quibus autē cognita est,permanet vsq; ad conspectum Dei. Audi fili, & accipe consilium intellectus,

& ne

& ne abiicias consilium meum. Iniice pe
dem tuum in compedes illius, & in tor-
ques illius collum tuum. Subiice hume-
rum tuum,& porta illam, & ne acedieris
vinculis eius. In omni animo tuo accede
ad illam:& in omni virtute tua conserua
vias eius. Inuestiga illam, & manifestabi
tur tibi, & continens factus ne derelin-
quas eam. In nouissimis enim inuenies re
quiem in ea, & conuertetur tibi in oble-
ctationem. Et erunt tibi compedes eius
in protectionem fortitudinis,& bases vir
tutis, & torques illius in stolam gloriæ.
D Decor enim vitæ est in illa, & vincula il-
lius alligatura salutaris. Stola gloriæ in-
dues eam, & coronam gratulationis su-
perpones tibi. Fili, si attenderis mihi, di-
sces eã:& si accõmodaueris animũ tuum,
sapiens eris. Si inclinaueris aurem tuam,
excipies doctrinam:& si dilexeris audire,
sapiens eris. In multitudine presbytero-
rum prudentium sta, & sapientiæ illorũ
ex corde cõiungere, vt omnem narratio-
nẽ Dei possis audire, & prouerbia laudis
non effugiant à te. Et si videris sensatum,
euigila ad eum,& gradus ostiorum illius
exterat pes tuus. Cogitatũ tuum habe in
præceptis Dei, & in mandatis illius ma-
ximè assiduus esto:& ipse dabit tibi cor,
& con

& concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

Fuge malum, iuſtificationem tui ipſius, mendacia. Liberos colloca. Deum honora, & memorare nouiſsima.

CAPVT VII.

NOli facere mala, & nõ te apprehen- A
dent. Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te. Fili, nõ ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, & nõ metes ea in ſeptuplũ. Noli quærere ab homine ducatum, neq; à Rege cathedram honoris. Non te iuſtifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipſe eſt: & penes Regem noli velle videri ſapiens. Noli quærere fieri Iudex, niſi valeas virtute irrũpere iniquitates: ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalũ in agilitate tua. Non pecces in multitudinẽ ciuitatis, nec te immittas in populum, neq; alliges duplicia peccata: nec enim in vno eris immunis. Noli eſſe puſillanimis in animo tuo. Exorare, & facere eleemoſynam ne deſpicias. Nec dicas: In multitudine munerum meorũ reſpiciet Deus, & offerente me Deo Altiſſimo, mu B
nera mea ſuſcipiet. Non irrideas hominẽ in amaritudine animę: eſt enim qui humiliat, & exaltat, circunſpector Deus. Noli amare mẽdacium, aduerſus fratrem tuũ:

neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mandaciũ:assiduitas enim illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum,& nõ iteres verbũ in oratione tua. Non oderis laboriosa opera,& rusticationem creatã ab Altissimo.Non te reputes in multitudi ne indisciplinatorum.Memento iræ,quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum:quoniã vindicta carnis impij, ignis,& vermis. Noli præuaricari in ami cum pecuniam differẽtem, neq; fratrem charissimum auro spreueris. Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortit⁹ es in timore Domini:gratia enim
c verecũdiæ illius super aurum. Non lædas seruum in veritate operantem,neq; mercenarium dantem animam suam.Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non de fraudes illum libertate, neq; inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt, attende illis:& si sunt vtilia, perseuerent apud te.Filij tibi sunt, erudi illos,& curua eos à pueritia eorũ. Filiæ tibi sunt serua corpus illarũ,& non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.Trade filiã,& grande opus feceris, & homini sensato dá illam. Mulier si est tibi secũdum animam tuam,non proijcias illam:& odibili, non

credas te. In toto corde tuo honora patrẽ tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris. Memento quoniam niſi per illos natus nõ fuiſſes: & retribue illis, quomo-
b do & illi tibi. In tota anima tua time Do-
a minum, & ſacerdotes illius ſanctifica. In D
omni virtute tua dilige eũ qui te fecit: & miniſtros eius non derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica ſacerdotes, & propurga te cum brachiis.
a Da illis partem, ſicut mandatum eſt tibi, primitiarum, & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum, & ſacrificium ſanctificationis offeres Domino, & initia ſanctorum: & pauperi porrige manum tuã, vt perficiatur propitiatio, & benedictio tua. Gratia dati in conſpectu omnis vi-
d uentis, & mortuo non prohibeas gratiam. Non deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula. Non te pigeat viſitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

Non litiges cum potente, diuite, & loquace. A ſenibus diſce, nec omnibus tua conſilia crede.

CAP.

CAPVT VIII.

A NOn litiges cum homine potente, ne
forte incidas in manus illius. Non
contendas cum viro locuplete, ne forte
ecõtrà conſtituat litem tibi. multos enim
perdidit aurum, & argentum, & vſque ad
cor Regum extẽdit, & conuertit. Non li
tiges cum homine linguato, & nõ ſtrues
in ignem illius ligna. Non cõmunices ho
mini indocto, ne mala de progenie tua
loquatur. Ne deſpicias hominẽ auerten-
B tem ſe à peccato, neq; improperes ei. Me-
mẽto quoniam omnes in corruptione ſu-
mus. Ne ſpernas hominem in ſua ſenectu
te: etenim ex nobis ſeneſcunt. Noli de
mortuo inimico tuo gaudere: ſciens quo-
niam omnes morimur, & in gaudium vo
lumus venire. Ne deſpicias narrationem
presbyterorum ſapientium, & in prouer-
biis eorum conuerſare. Ab ipſis enim di-
ſces ſapientiam, & doctrinam intellectus,
& ſeruire magnatis ſine querela. Non te
prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim
C didicerunt à patribus ſuis: quoniam ab
ipſis diſces intellectum, & in tempore ne
ceſſitatis dare reſponſum. Non incendas
carbones peccatorum arguens eos, & ne
incendaris flamma ignis peccatorũ illo-
rum. Ne contra faciem ſtes cõtumelioſi,

ne

ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo. Noli fœnerari homini fortiori te: quòd ſi fœneraueris, quaſi perditum habe. Non ſpõdeas ſuper virtutem tuam: quòd ſi ſpoſponderis, quaſi reſtituens cogita. Non iudices contra Iudicem: quoniam ſecũdum quod iuſtum eſt, iudicat. Cum audace nõ eas in via, ne fortè grauet mala ſua in te: D
ipſe enim ſecundum volũtatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peries. Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum: quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & vbi non eſt adiutorium, elidet te. Cum fatuis conſilium non habeas, non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent. Coram extraneo non facias conſilium: neſcis enim quid pariet. Non omni homini cor tuũ manifeſtes: ne fortè inferat tibi gratiam falſam, & conuitietur.

Mulieri noli te credere. Et ne deſerito veterem amicum. Conuiuas habeto iuſtos viros.

CAPVT IX.

NOn zeles mulierẽ ſinus tui, ne oſten- A
dat ſuper te malitiam doctrinæ nequam. Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua, & confundaris. Ne reſpicias mulierem multiuol

tiuolam : ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius. Virginem ne conspicias: ne fortè scãdalizeris in decôre illius. Ne des fornicariis animam tuã in vllo: ne perdas te, &
B hęreditatem tuam. Noli circunspicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius. Auerte faciẽ tuam à muliere compta; & ne circunspicias speciem alienam: propter speciẽ mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via ab omnibus prætereuntibus cõculcabitur. Speciẽ mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere non sedeas omnino, nec accumbas cũ ea super cubitum: & non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illã, &
C sanguine tuo labaris in perditionem. Ne derelinquas amicum antiquum: nouus enim non erit similis illi. Vinum nouum, amicus nouus: veterascet: & cum suauitate bibes illud. Non zeles gloriam, & opes peccatoris. Non enim scis, quæ futura sit illius subuersio. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam vsque ad in-

ſeros non placebit impius. Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi,& nõ ſuſpicaberis timorem mortis, & ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid cõmittere,ne fortè auferat vitam tuã.Commu- D
nionem mortis ſcito : quoniam in medio laqueorum ingredieris, & ſuper dolentium arma ambulabis. Secundum virtutem tuam caue te à proximo tuo, & cum ſapientibus,& prudentibus tracta.Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio,& in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei,& omnis enarratio tua in pręceptis Altiſſimi.In manu artificum opera laudabuntur,& princeps populi in ſapiẽtia ſermonis ſui, in ſenſu verò ſeniorum verbum.Terribilis eſt in ciuitate ſua homo linguoſus:& temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

De ſapiente Iudice: Auaritia, Superbia, Modeſtia,& Gloria.

CAPVT X.

IVdex ſapiens iudicabit populum ſuum, A
& principatus ſenſati ſtabilis erit. Secundum Iudicem populi, ſic & miniſtri eius:& qualis rector eſt ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Rex inſipiens perdet populum ſuum:& ciuitates inhabitabuntur

tur per ſenſum prudentium. In manu Dei poteſtas terræ: & execrabilis omnis iniquitas gentiũ, & vtilē rectorē ſuſcitabit in tempus ſuper illam. In manu Dei poteſtas hominis, & ſuper faciē Scribæ imponet honorem ſuum. Omnis iniuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus iniuriæ. Odibilis corā Deo eſt, & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis iniquitas gentiũ. Regnum à gente in gentem transfertur propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos.
B Auaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbis terra, & cinis? Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. Omnis potētatus, breuis vita. Langor prolixior grauat medicũ. Breuē lāgorem præcidit medicus. Sic & Rex hodie eſt, & cras morietur. Cùm enim morietur homo hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes. Initiũ ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo: quoniā ab eo qui fecit illũ, receſſit cor eius. quoniam initium omnis peccati eſt ſuperbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & ſubuertet eum in finem: Propterea exhonorauit Dominus conuentus malorum, & deſtruxit eos vſq; in

finem. Sedes ducum superborum destru- C
xit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Ra
dices gẽtium superbarum arefecit Deus,
& plantauit humiles ex ipsis gentibus.
Terras gentium euertit Dominus, & per
didit eas vsq; ad fundamentum. Arefecit
Deus ex ipsis, & disperdidit eos, & cessa-
re fecit memorã eorum à terra. Memo-
riam superborum perdidit Deus, & reli-
quit memoriam humilium sensu. Nõ est
creata hominibus superbia, neque iracũ-
dia nationi mulierum. Semen hominum
honorabitur hoc, quod timet Deum: se-
men autẽ hoc exhonorabitur, quòd præ-
terit mãdata Domini. In medio fratrum
rector illorum in honore: & qui timent
Dominum, erunt in oculis illius. Gloria
diuitum, honoratorum, & pauperum ti-
mor Dei est: non despicere hominem iu-
stum pauperem, & non magnificare vi-
rum peccatorem diuitem. Magnus est Iu
dex, & potens est in honore: & non est
a maior illo, qui timet Deum. Seruo sensato D
liberi seruient: & vir prudens & discipli-
natus non murmurabit correptus, & in
scius non honorabitur. Noli extollere te
in faciendo opere tuo, & noli cunctari in
b tempore angustiæ. Melior est qui opera-
tur, & abũdat in omnibus, quàm qui glo-
 riatur

riatur, & eget pane. Fili mi, in manſuetudine ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecundum meritum ſuum. Peccantem in animam ſuam quis iuſtificabit? & quis honorificabit exhonorãtem animã ſuam? Pauper gloriatur per diſciplinam & timorem ſuum: & eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam ſuam. Qui autem gloriatur in paupertate, quãtò magis in ſubſtantia? Et qui gloriatur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

Sapientia eſt quæ exaltat, quæ rectè conſiderat, rectè iudicat. Omnia à Domino, qui humilem exaltat, ſuperbúmque deprimit.

CAPVT XI.

A SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum conſidere illum faciet. Non laudes virum in Io
ſpecie ſua, neq; ſpernas hominem in viſu ſuo. Breuis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius. In veſtitu ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, & inuiſa opera illius. Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portauit diadema. Multi potẽtes oppreſ-

manus alterorum. Priusquã interroges,
8.c ne vituperes quenquam: & cùm interrogaueris, corripe iustè. Priusquam audias,
ne respõdeas verbum, & in medio sermonum ne adiicias loqui. De ea re, quæ te nõ
molestat, ne certaueris: & in iudicio peccantium ne cõsistas. Fili ne in multis sint
actus tui: & si diues fueris, non eris immunis à delicto. Si enim secutus fueris, non B
apprehendes: & non effugies, si præcurreris. Est homo laborans, & festiuans, & dolens impius, & tãntò magis non abundabit. Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eũ ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius: & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt Deum. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas, à Deo sont. Sapientia, & disciplina, & scientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum. Error, & tenebrę peccatoribus cõcerata sunt: qui autem exultant in malis, consenescunt in malo. Datio Dei permanet iustis, & profectus illius successus habebit in æ-
12 c ternum. Est qui locupletatur partè agen- C
do, & hæc est pars mercedis illius in eo quod dicit, Inueni requiem mihi, & nunc
manduc

manducabo de bonis meis ſolus, & neſcit quòd tempus prætereat illum, & mors appropinquet, & relinquet omnia aliis, & morietur. Sta in teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veteraſce. Ne manſeris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo. Facile eſt enim in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem. Benedictio Dei in mercedem iuſti feſtinat, & in honore veloci proceſſus illius fructificat. Ne dicas, Quid eſt mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas, Sufficiens mihi ſum: & quid ex hoc peſſimabor? In die bonorum ne immemor ſis malorum, & in die malorum ne immemor ſis bonorum:
D quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas. Malitia horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ. & in fine hominis denudatio operum illius. Ante mortẽ ne laudes hominem quenquam, quoniam in filiis ſuis agnoſcitur vir. Non omnem hominem inducas in domum tuã. multæ enim ſunt inſidiæ doloſi. Sicut enim eructant præcordia fœtentiũ, & ſicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector

videns caſum proximi ſui. Bona enim in mala conuertens inſidiatur, & in electis imponet maculam. A' ſcintilla enim vna augetur ignis, & ab vno doloſo augetur ſanguis: homo verò peccator ſanguini inſidiatur. Attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala: ne forte inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenã, & ſubuertet te in turbine, & abalienabit te à viis propriis.

Iuſtis bene fac, caue inimicos.

CAPVT XII.

SI bene feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa. Bene fac iuſto, & inuenies retributionem magnam: & ſi non ab ipſo, certè à Domino. Non eſt enim ei bene, qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſynas non dãti: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus. Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem: & impiis, & peccatoribus reddet vindictã, cuſtodiẽs eos in diem vindictæ. Da bono, & non receperis peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio. Prohibe panes illi dare, ne in ipſis potentior te ſit. Nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, quæcunque feceris illi: quoniam &

A

B

Altiſſi

Altiſſimus odio habet peccatores,& impiis reddet vindictam. Nõ agnoſcetur in bonis amicus,& nõ abſcondetur in malis inimicus.In bonis viri,inimici illius : in triſtitia,& in malitia illius,amicus agni-
C tus eſt. Non credas inimico tuo in æternum. ſicut enim æramentum æruginat nequitia illi᷒.Et ſi humiliatus vadat curuus,adiice animum tuũ,& cuſtodit te ab illo.Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam,ne cõuerſus ſtet in loco tuo:ne fortè conuerſus in locum tuum,inquirat cathedram tuam,& in nouiſſimo cognoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris. Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropiant beſtiis? ſic & qui comitatur cum viro iniquo, & ob-
D uolutus eſt in peccatis eius. Vna hora tecum permanebit : ſi autem declinaueris,nõ ſupportabit te.In labiis ſuis indulcat inimicus,& in corde ſuo incidiatur,vt ſubuertat te in foueam. In oculis ſuis lacrymatur inimicus : & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine. & ſi incur-

tum suum.

Societas cum similibus, non diuitibus, & superbis ineunda.

CAPVT XIII.

A
QVi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicauerit superbo, induet superbiam. Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? Quando enim se colliserint, confringetur. Diues iniustè egit, & fremet, pauper autem læsus tacebit. Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelinquet te. Si habes, cõuiuet tecum, & euacuabit te, & ipse nõ dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi omnia bona, & dicet, Quid opus est tibi? Et cõfundet te in cibis suis, donec te B
exinaniat bis & ter: & in nouissimo deridebit te. postea videns derelinquet te & caput suũ mouebit ad te. Humiliare Deo, & expecta manus eius. Attende, ne seductus in stultitia humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiã seducaris. Aduocatus à potẽtiore discede: ex hoc enim magis te aduocabit. Ne improbus sis, ne impinguaris: & ne longè sis ab eo, ne eas in obliuionem

Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius. ex multa enim loquela tentabit te,& subridés inter rogabit te de abscõditis tuis.Immitis ani
C mus illius conseruabit verba tua: & non parcet de malitia,& de vinculis. Caue tibi,& attẽde diligenter auditui tuo: quoniam cum subuersione tua ambulas. Audiẽs verò verba illa,quasi in somnis vide: & vigilabis.Omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi:sic & omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars bona diuiti ad pauperem? Venatio leonis onagar in eremo: sic & pascua diuitum, sunt pauperes. Et
D sicut abominatio est superbo humilitas: sic execratio diuitis pauper. Diues commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem cùm ceciderit,expelletur & à notis.Diuiti decepto multi recuperatores:locutus est superba, & iustificauerũt illum.Humilis deceptus est,insuper & arguitur:locutus est sensatè, & non est datus ei locus. Diues locutus est, & omnes

tacuerunt,

tacuerunt,& verbum illius vſq; ad nubes perducent. Pauper locutus eſt, & dicunt, Quis eſt hic?Et ſi offenderit, ſubuertent illum.Bona eſt ſubſtantia,cui nō eſt peccatum in conſcientia,& nequiſſima paupertas in ore impij. Cor hominis immutat faciē illius,ſiue in bona, ſiue in mala. Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore.

Beatus qui non labitur,ſed conſtans manet in operibus iuſtitiæ. Auarus nihil rectè facit.Omnis caro fœnum.

CAPVT XIIII.

Beatus vir, qui non eſt lapſus verbo A
ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti.Felix,qui non habuit animi ſui triſtitiam,& non excidit à ſpe ſua. Viro cupido, & tenaci, ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad quid aurum? Qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, aliis congregat,& in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?& non iucundabitur in bonis ſuis. Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius,& hæc redditio eſt malitię illius:& ſi bene fecerit ignoranter, & non volens
C facit,& in nouiſſimo manifeſtat malitiā ſuam.Nequam eſt oculus liuidi, & auer-

ſens

tẽs faciem ſuã,& deſpiciẽs animã ſuam.
B Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniqui
tatis:non ſatiabitur, donec conſumat are
faciens animam ſuam. Oculus malus ad
mala:& non ſatiabitur pane indigens, &
in triſtitia erit ſuper mẽſam ſuam. Fili, ſi
habes, benefac tecum, & Deo dignas obla
tiones offer. Memor eſto quoniam mors
non tardat, & teſtamentum inferorum
quia demonſtratum eſt tibi, teſtamẽtum
enim huius mundi morte morietur. Ante
mortem benefac amico tuo, & ſecundum
vires tuas exporrigens da pauperi. Non
defrauderis à die bono, & particula bonę
C diei non te prætereat. Nónne aliis relin-
ques dolores, & labores tuos? In diuiſio-
ne ſortis da, & accipe, & iuſtifica animam
tuã. Ante obitũ tuũ operare iuſtitiã, quo-
niã nõ eſt apud inferos inuenire cibum.
Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, &
ſicut folium fructificãs in arbore viridi.
Alia generãtur & alia deiiciuntur: ſic ge-
neratio carnis & ſanguinis, alia finitur,
& alia naſcitur. Omne opus corruptibile
in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit
cum illo. Et omne opus electum iuſti-
ficabitur: & qui operatur illud, honorabi
tur in illo. Beatus vir, qui in ſapiẽtia mora
bitur: & qui in iuſtitia ſua meditabitur,

& in ſenſu ſuo cogitabit circunſpectionem Dei. Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſcōſis ſuis intelligens, vadēs poſt illam quaſi inueſtigator, & in viis illius, conſiſtēs: qui reſpicit per feneſtras illius, & in ianuis illius audiēs: qui requieſcit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum. Statuet caſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per æuum, ſtatuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis eius morabitur, protegetur ſub tegmine illius à feruore, & in gloria eius requieſcet.

Timens Dominum perficit bona, iſque cibatus. Laus ſpecioſa non eſt ex ore mali.

CAPVT XV.

QVi timet Deum, faciet bona: & qui continens eſt iuſtitię, apprehē- A
det illam, & obuiabit illi quaſi mater honorficata: & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum, & firmabitur in illo, & nō flectetur: & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos ſuos, & in medio eccleſiæ aperiet os eius, & adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ, & intellectus, & ſtola gloriæ ve-

ſtiet

ftiet illum. Iucunditatem, & exultatio-
B nem thefaurizabit fuper illum, & nomi-
ne æterno hæreditabit illum. Homines
ftulti non apprehendent illam, & homi-
nes fenfati obuiabunt illi. Homines ftul-
ti non videbunt eam, longè enim abeft à
fuperbia, & dolo. Viri mendaces non
erunt illius memores, & viri veraces in-
uenientur in illa, & fucceffum habebunt
vfque ad infpectionem Dei. Non eft fpe-
ciofa laus in ore peccatoris: quia nõ eft à
Domino miffus: quoniam à Domino
C profecta eft Sapientia. Sapientiæ enim
Dei aftabit laus, & in ore fideli abunda-
bit, & Dominator dabit eam illi. Nõ di-
xeris, Per Deum abeft: quæ enim odit ne
feceris. Non dicas, Ille me implanauit:
non enim neceffarij funt ei homines im-
pij. Omne execramentum erroris odit
Dominus, & non erit amabile timenti-
bus eum. Deus ab initio conftituit homi-
nem; & reliquit illum in manu confilij
fui. Adiecit mandata, & præcepta fua: fi
volueris mandata feruare, conferuabunt
te, & in perpetuum fidem placitam fer-
uare. Appofuit tibi aquam & ignem: ad
quod volueris porrige manum tuã. Ante
hominem vita & mors, bonũ & malum:
quod placuerit ei, dabitur illi: quoniam
multa

multa ſapientia Dei, & fortis in poten-
c tia, videns omnes ſine intermiſſione. Ocu
33 li Domini ad timẽtes eum, & ipſe agno-
4 c ſcit omnem operam hominis. Némini
mandauit impiè agere, & nemini dedit ſpacium peccandi. Non enim concupiſcit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

Non iucundandum in filiis impiis, de igne vltionis Domini, ſicut in vno, ita & in multis.

CAPVT XVI.

NE iucũderis in filiis impiis, ſi multiplicẽtur: nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum, & ne reſpexeris in labores eorũ. Melior eſt enim vnus timẽs Deum, quàm mille filij impij. Et vtile eſt mori ſine filiis, quàm relinquere filios impios. Ab vno ſenſato inhabitatur patria, & à tribus impiis deſeretur. Multa talia vidit oculus meus, & fortiora his audiuit auris mea. In ſynagôga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibilis exardeſcet ira. Non exorauerunt pro peccatis ſuis antiqui gigãtes, qui deſtructi ſunt confidentes ſuæ virtuti: & non pepercit peregrinationi illorũ, ſed percuſſit eos, & execratus eſt eos præ ſuperbia verbi A

illorum

illorum. Nō misertus est illis gentem totam perdens, & extollētem se in peccatis suis. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si vnus fuisset ceruicatus, mirum si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum illo. Potens exoratio, & effundens iram secundum misericordiam suam: sic & correptio illius, hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferētia misericordiam facientis. Omnis misericordia faciet locum vnicuiq; secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas, A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur in populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tā immensa creatura? Ecce, cælum, & cæli cęlorum, abyssus & vniuersa terra, & quę in eis sunt, in conspectu illius commouebuntur, & mōtes simul, & colles & fundamenta terræ: & cū conspexerit illa Deus, tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo: & vias illius quis intelligit, & procellā, quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima illius opera sunt in ab sconsis: sed opera iustitiæ eius quis enuntiabit?

CAPVT XVII.

A DEus Creauit de terra hominem, & G
secundum imaginem suam fecit il- 2
lum. Et iterum conuertit illum in ipsam,
& secũdum se vestiuit illum virtute. Nu-
merum dierum, & tempus dedit illi, & de
dit illi potestatem eorum, quæ sunt super
terrã. Posuit timorem illius super omnẽ
carnem, & dominatus est bestiarũ & vo-
latilium. Creauit ex ipso adiutorium si- G
mile sibi: cõsilium, & linguam, & oculos,
& aures, & cor dedit illis excogitandi: &
disciplina intellectus repleuit illos. Crea
uit illis scientiam spiritus, & sensu imple
uit cor illorum, & mala & bona osten-
B dit illis. Posuit oculum suum super corda
illorum ostẽdere illis magnalia operum
suorum, vt nomen sanctificationis col-
laudent: & gloriari in mirabilibus illius,
vt magnalia enarrent operum eius. Ad-
didit illis disciplinam, & legem vitæ hæ-
reditauit illos. Testamentum æternum
constituit cum illis, & iustitiam & iudi-
cia sua ostendit illis. Et magnalia hono-
ris eius vidit oculus illorum; & honorem
vocis audierunt aures illorum, & dixit
illis, Attendite ab omni iniquo. Et man-
dauit illis vnicuiq; de proximo suo. Viæ
illorum coram illo sunt semper; & non

sunt absconsæ ab oculis ipsius. In vnam-
quanq; gentem præposuit rectorē: & pars
Dei Israël facta est manifesta. Et omnia
opera illorum velut Sol in cōspectu Dei:
& oculi eius sine intermissione inspicien-
tes in viis eorum. Non sunt absconsa te- C
stamenta propter iniquitatem illorum, &
omnes inquitates eorum in conspectu
29 b Dei. Eleemosyna viri quasi sacculus cum
ipso, & gratiam hominis quasi pupillam
conseruabit: & posteà resurget, & retri-
buet illis retributionem, vnicuique in ca-
put ipsorum, & conuertet in inferiores
partes terræ. Pœnitentibus autem dedit
viam iustitiæ, & confirmauit deficientes
sustinere, & destinauit illis sortem verita
tis. Conuertere ad Dominum, & relinque
peccata tua: precare ante faciem Domi-
ni, & minue offendicula. Reuertere ad
Dominū, & auertere ab iniustitia tua, &
nimis odito execrationē: & cognosce iu-
stitias, & iudicia Dei, & sta in sorte propo
sitionis, & orationis altissimi Dei. In par
tes vade seculi sancti, cum viuis & danti-
bus confessionem Deo: Non demoreris
in errore impiorum, ante mortem confi- D
tere. A mortuo quasi nihil petit confes-

beris in miserationibus illius. Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad se! Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniã non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt. Quid lucidius Sole? & hic deficiet. Aut quid nequius, quàm quod excogitauit caro, & sanguis? & hoc arguetur. Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit, & omnes homines terra, & cinis.

Virtus, & potentia Dei consummata, & inenarrabilis, misericordia verò eius immensa, contra illum non quærendum, sed in omnibus est nobis prouidendum, gutta enim dies hominis.

CAPVT XVIII.

A QVi viuit in æternũ, creauit omnia simul, Deus solus iustificabitur, & manet inuict⁹ rex in æternũ. Quis sufficit enarrare opera illius? Quis enim inuestigabit magnalia eius? Virtutem autem magnitudinis eius quis enuntiabit? aut quis adiiciet enarrare misericordiã eius? Non est minuere, neq; adiicere, nec est inuenire magnalia Dei. Cùm consum-
B mauerit homo, tunc incipiet: & cùm quieuerit, operabitur. Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonũ, aut quid

pore infirmitatis ostende conuersationẽ tuam. Non impediaris orare semper, & ne verêris vsq; ad mortẽ iustificari: quoniã merces Dei manet in æternum. Ante orationem præpara animã tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum. Memento iræ in die consummationis, & tempus re-
D tributionis in conuersione faciei. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatẽ paupertatis in die diuitiarum. A mane vsque ad vesperam immutabitur tẽpus, & hæc omnia citata in oculis Dei: Homo sapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attẽdet ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam, & inuenienti eam dabit confessionem. Sensati in verbis & ipsi sapiẽter egerunt, & intellexerũt veritatem, & iustitiam, & implorauerunt prouerbia, & iudicia. Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis, nec im modicis: assidua enim est commissio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & non est tibi nihil in seculo: eris enim inuidus animæ tuæ.

Vinum, & Venus euenos, & stultos fa-

ciunt. Secreta tenēto Correptione vtitor in proximum. Prudentia mundi, stultitia.

CAPVT XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabi- A
tur:& qui spernit modica, paulatim decidet. Vinū, & mulieres apostatare faciunt sapientes,& arguent sensatos:& qui se iungit fornicariis, erit nequam. Putredo,& vermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplū maius, & tolletur de numero anima eius. Qui credit citò, leuis corde est,& minorabitur:& qui delinquit in animā suam, insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam, pœnitebit: & qui iucundatur in malitia, denotabi-
tur. Ne iteres verbum nequā, & durum, B
& nō minoraberis. Amico & inimico noli narrare sensum tuum:& si est tibi delictum, noli denudare. Audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendēs peccatum odiet te: & sic aderit tibi semper. Audisti verbum aduersus proximum tuum; commoriatur in te, fidens quoniā non te dirū pet. A facie verbi parturit fatuus tanquā gemitus partus infantis. Sagitta infixa fe

ripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat, Non feci: aut si fecerit, ne iterũ addat facere. Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & si dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum: sæpe enim fit cõmissio: & nõ omni verbo credas. Est qui labitur lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua?
C Corripe proximũ antequã commineris: & da locum timori Altissimi: quia omnis sapiẽtia timor Dei, & in illa timere Deũ, & in omni sapientia dispositio legis. Et non est sapientia nequitiæ disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudẽtia. Est nequitia, & in ipsa execratio: & est insipiens, qui minuitur sapiẽtia. Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiẽs sensu in timore Dei, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi. Est solertia certa, & ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enarrans verita-
D tem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo, & est iustus, qui se nimium submittit à multa humilitate: & est iustus qui inclinat faciẽ suam, & fingit non videre se quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si inuenerit tempus malefaciẽdi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, & ab

occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Amictus corporis; & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. Eſt correptio mendax in ira contumelioſi: & eſt iudicium, quod non probatur eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt prudens.

Confeßio aperta, bona. Sapientia tacere ad tempus, & loqui. Furtum præſtat xenio, quod corrumpit.

CAPVT XX.

A
QVàm bonũ eſt arguere, quàm iraſci! & confitentem in oratione non prohibere. Concupiſcentia ſpadonis deuirginauit iuuenculam: ſic qui facit per vim iudicium iniquum. Quàm bonũ eſt correptum manifeſtare pœnitentiam! ſic enim effugies voluntarium peccatũ. Eſt tacens, qui inuenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. Eſt autem tacens, non habens ſenſum loquelæ: & eſt tacens, ſciés tempus apti temporis. Homo ſapiens tacebit vſq; ad tempus: laſciuus autem, & imprudens non ſeruabit tempus. Qui multis vtitur verbis, lædet animam ſuam: & qui poteſtatem ſibi ſumit iniuſtè, odietur. Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inuentio in detrimentũ. Eſt datum, quod nõ eſt vtile: & eſt datum, cuius retributio duplex. Eſt

propter gloriam minoratio:& est qui ab humilitate leuabit caput. Est qui multa redimat modico pretio, & restituẽs ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum ama bilem facit gratiæ autem fatuorũ effun dentur. Datus insipientis non erit vtilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit, & multa improperabit:& apertio oris illius inflammatio est. Hodie fœneratur quis,& cras expetit, & odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus,& non erit gratia in bonis illius.
c Qui enim edunt panẽ illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum? Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit:similiter & quod non erat habendum. Lapsus falsæ linguæ,qua si qui in pauimento cadens:sic casus malorum festinãter venient. Homo acharis quasi fabula vana: & in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare prę inopia,& in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab impudenti persona perdet eam: personæ autẽ acceptione perdet se. Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.

Opprobrium nequam in homine menda
cium,& in ore indisciplinatorum assiduè
erit. Potior fur, quàm assiduitas viri men
dacis: perditionem autem ambo hæredi- D
tabũt. Mores hominum mendacium sine
honore: & cõfusio illorum, cum ipsis sine
.1 b intermissione. Sapiẽs in verbis producet
28 c seipsum, & homo prudens placebit ma-
gnatis. Qui operatur terram suam, inalta
bit aceruum frugum: & qui operatur iu-
stitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet
23 a magnatis, effugiet iniquitatem. Xenia,
16 d & dona excęcãt oculos Iudicum: & quasi
41 c mutus in ore auertit correctiones eorũ.
Sapientia absconsa, & thesaurus inuisus,
quæ vtilitas in vtrisq;? Melior est qui ce-
lat insipientiam suam, quàm homo qui
abscondit sapientiam suam.

Non iterandum malum, audax & temerarius hæreticus, inops stultus, & vas fractum est, verba eius sarcina.

CAPVT XXI.

FIli, peccasti? non adiicias iterum: sed A
& de pristinis deprecare, vt tibi di-
mittantur. Quasi à facie colubri fuge pec
cata: & si accesseris ad illa, suscipięnt te.
Dentes leonis, dentes eius: interficientes
animas hominum. Quasi romphæa bis

acuta omnis iniquitas, plagę illius nõ est
ſanitas. Obiurgatio, & iniuriæ annullabunt
ſubſtantiam: & domus quę nimis locuples eſt,
annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtanita ſuperbi eradicabitur.
Deprecatio pauperis ex ore vſq; ad aures eius perueniet,
& iudicium feſtinatò adueniet illi.
B Qui odit correctionẽ, veſtigium eſt peccatoris
& qui timet Deum, conuertetur ad cor ſuum.
Notus à longè potens lingua audaci: & ſenſatus ſcit
labi ſe ab ipſo. Qui ædificat domum ſuam impendiis
alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme.
Stupa collecta ſynagoga peccantium, & conſummatio
illorum flamma ignis. Via peccãtium complanata lapidibus,
& in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. Qui
cuſtodierit iuſtitiam, cõtinebit ſenſum eius.
Cõſummatio timoris Dei, ſapientia & ſenſus. Non
erudietur, qui non eſt ſapiens in bono. Eſt autem in
ſipientia, quæ abundat in malo: & non eſt ſenſus, vbi
abundat amaritudo. Scientia ſapientis tanquam inundatio
abundabit,
C & conſilium illius ſicut fons vitę permanet.
Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam
non tenebit. Verbum ſapiens quodcũque audierit ſcius
laudabit, & ad ſe adiiciet: audiuit luxurioſus, &

displicebit illi, & proiiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via. nam in labiis sensati inuenietur gratia. Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dexteram. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio D
dextro. Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à persona potentis. Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens grauabitur contumelia. Labia imprudentiũ stulta narrabũt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum,
2 e & in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolũ, maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit, animam suam, & in omnibus odietur: & qui permanserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

Piger stercore lapidatur. Liberi, honos, &

confusio parentum. Quibus prædicandum. Quos lugendum. Cum stultis paucis loquendum. Amicitia fide seruanda, & beneuolentia.

CAPVT XXII.

A IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: & omnis qui tetigerit eũ, excutiet manus suas. Cõfusio patris est de filio indisciplinato: filia autẽ fatua in deminoratione fiet. Filia prudens, hæreditas viro suo, nam quæ confundit, in contumeliam fit gẽitoris. Patrẽ & virum cõfundit audax, & ab impiis non minorabitur, ab vtrisq; autẽ inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: flagella, & doctrina in omni tempore sapiẽtia. Qui docet fatuũ, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat
B verbũ non audiẽti, quasi qui excitat dormientem de graui somno. Cum dormiẽte loquitur, qui enarrat stulto sapiẽtiam: & in fine narrationis dicit. Quis est hic? Super mortuũ plora, defecit enim lux eius: & super fatuum plora, deficit enim sensu. Modicum plora supra mortuũ, quoniam requieuit. Nequissimi enim, nequissima vita, super mortem fatui. Luctus mortui septem dies: fatui autem, & impij omnes

dies

dies vitæ illorũ. Cum ſtulto ne multùm
12 c loquaris, & cum inſenſato ne abieris. Ser-
ua te ab illo, vt non moleſtiam habeas, &
non coinquinaberis peccato illius. Defle-
cte ab illo, & inuenies requiem, & nõ ace
diaberis in ſtultitia illius. Super plũbum
quid grauabitur? & quod illi aliud nomẽ,
quàm fatuus? Arenam, & ſalẽ, & maſſam
ferri facilius eſt ferre, quàm hominẽ im-
prudentẽ, & fatuum, & impium. Sicut lo- c
17 a ramentum ligneum colligatum in funda
mento ædificij non diſſoluetur: ſic & cor
confirmatum in cogitatione conſilij. Co-
gitatus ſenſati in omni tẽpore vel metu
nõ deprauabitur. Sicut ornatus arenoſus
in pariete limpido, & ſicut pali in excelſis
& cæmenta ſine impenſa poſita contra
faciem venti non permanebunt: ſic & cor
timidum in cogitatione ſtulti cõtra im-
petum timoris nõ reſiſtet. Cor trepidum
in cogitatione fatui, omni tempore non
metuet: ſic & qui in præceptis Dei per-
manet ſemper. Pungens oculum, deducit
lacrymas: & qui pungit cor, profert ſen-
ſum. Mittẽs lapidem in volatilia, deiiciet
illa: ſic & qui conuitiatur amico, diſſoluit
amicitiam. Ad amicũ etſi produxeris gla
dium, non deſperes: eſt enim regreſſus ad
amicũ. Si aperuerit os triſte, non timeas: D
eſt

eſt enim concordatio:excepto conuitio, & improperio,& ſuperbia,& myſterij reuelatione, & plaga doloſa. In his omnibus effugiet amicus. Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, vt & in bonis illius læteris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, vt & in hæredita te illius cohæres ſis. Ante ignem camini vapor,& fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ. Amicum ſalutare non confundaris. A facie illius non me abſcondam: 7
& ſi mala mihi euenerint per illum,ſuſtinebo. Omnis qui audiet, cauebit ſe ab eo. Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, vt non cadam in ipſis,& lingua mea perdat me?

Precatio ad Deum. Non iurandum temere. Tria genera peccatorum. Timor Domini optimum homini.

CAPVT XXIII.

A
Domine pater & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu & conſilio eorum:nec ſinas me cadere in illa exprobratione. Quis ſuperponit in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam ſapientiæ, vt ignorationibus eorum non parcant mihi,& non appareant

delicta eorum, & ne adincreſcant igno-
rantiæ meæ, & multiplicentur delicta
mea & peccata mea abundẽt,& incidam
in conſpectum aduerſariorum meorum,
& gaudeat inimicus meus? Domine pa-
ter,& Deus vitæ meæ,ne derelinquas me
in cogitatu illorum. Extollentiam oculo
rum meorum ne dederis mihi, & omne
deſiderium prauum auerte à me. Aufer à
me ventris concupiſcentias,& cõcubitus
concupiſcentiæ ne apprehendant me, &
animæ irreuerenti,& infrunitę ne tradas
me. Doctrinam oris audite filij:& qui cu
ſtodierit illam,non periet labiis ſuis, nec
ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.
In vanitate ſua apprehendetur peccator,
& ſuperbus,& maledicus ſcãdalizabitur
in illis. Iurationi non aſſueſcat os tuum: a
multi enim caſus in illa. Nominatio verò
Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nomini-
bus ſanctorum nõ admiſcearis:quoniam
non eris immunis ab eis. Sicut enim ſer-
uus interrogatus aſſiduè,à liuore nõ mi-
nuitur:ſic omnis iurãs,& nominãs,in to-
to à peccato nõ purgabitur. Vir multùm
iurans implebitur iniquitate,& nõ diſce-
7 b det à domo illius plaga. Et ſi fruſtrauerit
fratrem,delictũ illius ſuper ipſum erit:&
ſi diſſimulauerit, delinquet dupliciter:&

ſi in

si in vacuum iurauerit, nõ iustificabitur. Replebitur enim retributione domus illius. Est & alia loquela contraria morti, non inueniatur in hæreditate Iacob. Etenim à misericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur. Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbũ peccati. Memento patris, & matris tuæ: in medio enim magnatorum consistis: ne fortè ob-
c liuiscatur te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus improperiũ patiaris, & maluisses non nasci, & diem natiuitatis tuæ maledicas. Homo assue- 2
tus in verbis improperij, in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundãt in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat: & homo nequam in ore carnis suæ non desinet, donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis: non fatigabitur transgrediẽs vsque ad finem. Omnis homo, qui trasgreditur lectum suum, contemnens animam suam, & dicens: Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circunspicit me, quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissi-

Domini. Gloria magna eſt ſequi Dominum: longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

Sapientiæ excellentia, & laus.

CAPVT. XXIIII.

A SApiẽtia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur, & in medio populi ſui gloriabitur, & in eccleſiis Altiſſimi aperiet os ſuũ, & in cõſpectu virtutis illius gloriabitur, & in medio populi ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur, & in multitudine electorũ habebit laudẽ, & inter benedictos benedicetur, dicens, Ego ex ore Altiſſimi prodiui, primogenita ante omnẽ creaturam. Ego feci in cælis vt orietur lumen indeficiẽs, & ſicut nebula texi omnem terram. Ego in altiſſimis habitaui, & thronus meus in colũna nubis. Gyrum cæli circumiui ſola, & profundum abyſſi penetraui, & in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra ſteti. Et in omni populo, & in omni gente primatum habui: & omnium excellentium, & humilium corda virtute calcaui, & in his omnibus requiẽ quæſiui, &

B in hæreditate Domini morabor. Tũc præcepit, & dixit mihi creator omniũ: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, &

in Iſraël hęreditare,& in electis meis mit te radices. Ab initio,& ante ſecula creata ſum, & vſq; ad futurum ſeculum non deſinam: & in habitatione ſancta corã ipſo miniſtraui.Et ſic in Sion firmata ſum, & in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieruſalem poteſtas mea.Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hęreditas illius,& in plenitudine ſanctorum detentio mea.Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion:quaſi palma exaltata ſum in Cades,&quaſi plantatio roſæ in Iericho. Quaſi oliua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquã in plateis.Sicut cinnamomũ,& balſamum aromatizãs odorem dedi quaſi myrrha electa, dedi ſuauitatem odoris:& quaſi ſtorax, & galbanus, & vngula,& gutta, & quaſi Libanus non inciſus vaporaui habi tationem meam,& quaſi balſamum non miſtum odor meus. Ego quaſi terebin- c thus extẽdi ramos meos, & rami mei ho noris,& gratiæ. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris:& flores mei fructꝰ honoris,& honeſtatis.Ego mater pul chrę dilectionis,& timoris,& agnitionis, & ſanctæ ſpei.In me gratia omnis vitæ,& veritatis,in me omñis ſpes vitæ,& virtutis.

tis. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me,& à generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. Memoria mea in generationes ſeculorum, Qui edunt me, adhuc eſurient:& qui bibunt me, adhuc ſitient. Qui audit me, non confondetur: & qui operantur in me,non peccabunt. Qui elucidãt me, vitam æternam habebunt. Hæc omnia liber vitæ,& teſtamentũ Altiſſimi,& agnitio veritatis. Legem mandauit Moyſes in præceptis iuſtitiarum,& hæreditatẽ domui Iacob,& Iſraël promiſſiones. Poſuit Dauid puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſimum,& in throno honoris ſedentem in ſempiternũ. Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, & ſicut Tigris in diebus
D nouorũm. Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſum: qui multiplicat quaſi Iordanis in tempore meſſis. Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtẽs quaſi Gehon in die vindemiæ. Qui perficit primus ſcire ipſam, & infirmior non inueſtigabit eam. A' mari enim abundabit cogitatio eius,& conſilium illius in abyſſo magna. Ego ſapientia effudi flumina. Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluuio, Ego

ctus exiui de paradiso. Dixi, Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructū. Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluuius meus appropinquauit ad mare. Quoniā doctirinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam vsque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terrę, & inspiciam omnes dormiētes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quęrentibus sapientiam, & nō desinam in progenies illorū vsq; in æuum sanctum. Videte quo-
b niam non soli mihi laboraui, sed omnibus exquirentibus veritatem.

Tria eligit, & totidem odit Deus. Legem laudat. Et nihil peius muliere dicit.

CAPVT. XXV.

IN tribus placitum est spiritui meo, quæ A
sunt probata coram Deo, & hominibus, Concordia fratrum: & amor proximorum: & vir & mulier bene sibi consentientes. Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde animæ illorum, Pauperem superbum: & diuitem mendacem: & senem fatuum & insensatum. Quæ in iuuentute tua non congregasti, quomodo

in senectute tua inuenies? Quàm speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognóscere consilium! Quàm speciosa veteranis sapiẽtia, & gloriosus intellectus, & consilium! Corona senum multa peritia: & gloria illorum timor Dei. Nouem insuspicabilia cordis magnificaui, & de-
B cimum dicam in lingua hominibus. Homo qui iucundatur in filiis, viuens, & videns subuersionem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, & qui lingua sua non est lapsus, & qui nõ seruiuit indignis se. Beatus qui inuenit amicum verum, & qui enarrat iustitiam auri audienti. Quàm magnus, qui inuenit sapientiam, & scientiam! sed non est super timentem Dominum. Timor Dei super omnia se superposuit. Beatus homo, cui donatum est habere timorẽ Dei. Qui tenet illum, cui assimilabitur? Timor Dei initium dilectionis eius: fidei autẽ initiũ
C agglutinãdum est ei. Omnis plaga tristitia cordis est: & omnis malitia nequitia mulieris. Et omnẽ plagam, & non plagã videbit cordis: & omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris: & omnem obductum, & non obductum odientium: & omnem vindictam, & non vindictam inimicorum. Nõ est caput nequius super ca-

put colubri:& non eſt ira ſuper iram mu-
16 lieris: Commorati leoni, & draconi pla-
cebit, quàm habitare cũ muliere nequã.
Nequitia mulieris immutat faciem eius:
& obcæcabit vultum ſuum tanquam vr-
ſus:& quaſi ſaccum oſtendet in medio
proximorũ.Ingemuit vir eius,& audiens
ſuſpirauit modicum. Breuis omnis mali- D
tia ſuper malitiam mulieris,ſors peccato
rum cadat ſuper illam.Sicut aſcenſus are
noſus in pedibus veterani,ſic mulier lin-
guata homini quieto.Ne reſpicias in mu
lieris ſpeciem,& non concupiſcas mulie-
rem in ſpecie. Mulieris ira, irreuerentia,
& confuſio magna. Mulier ſi primatum
habeat,contraria eſt viro ſuo.Cor humi-
le,& facies triſtis,& plaga mortis mulier
nequam.Manus debiles,& genua diſſolu-
ta mulier,quæ non beatificat virũ ſuum.
36 A' muliere initium factum eſt peccati, &
per illam omnes morimur.Non des aquę
tuæ exitum, nec modicũ:nec mulieri ne-
quam veniam prodeundi. Si non ambula
uerit ad manum tuam, confundet te in
conſpectu inimicorum. A' carnibus tuis
abſcinde illam,ne ſemper te abutatur.

Fœmina delectat bona: quatuor indę timenda. Sed tres res diſtant, difficileſque duæ.

CAPVT XXVI.

A MVlieris bonæ beatus vir: numerus
enim annorum illorũ duplex. Mu-
lier fortis oblectat virum suum,& annos
vitæ illius in pace implebit. Pars bona,
mulier bona, in parte bona timentium
Deum, dabitur viro pro factis bonis: diui
tis autem,& pauperis cor bonũ, in omni
tempore vultus illorum hilaris. A' tribus
timuit cor meum,& in quarto facies mea
metuit, Delaturam ciuitatis:& collectio-
nem populi, & calumniam mẽdacem: su-
B per mortem omnia grauia. Dolor cordis,
& luctus, mulier zelotypa. In muliere ze-
lotypa flagellum linguæ omnibus com-
municans. Sicut boum iugum, quod mo-
uetur, ita & mulier nequam: qui tenet il-
lam, quasi qui apprehendit scorpionem.
Mulier ebriosa, ira magna, & contume-
lia,& turpitudo illius non tegetur. Forni-
catio mulieris in extollentia oculorum,
& in palpebris illius agnoscetur. In filia
non auertente se, firma custodiam: ne in-
uẽta occasione abutatur se. Ab omni irre
uerẽtia oculorũ eius caue, & ne mireris,
C si te neglexerit. Sicut viator sitiẽs ad fon-
tem os aperiet,& ab omni aqua proxima
bibet,& cõtra omnem palum sedebit, &

donec deficiat. Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impinguabit. Diſciplina illius, datum Dei eſt. Mulier ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ animæ. Gratia ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata. Omnis autem ponderatio non eſt digna cõtinentis animę. Sicut Sol oriẽs in mũdo in altiſſimis Dei, ſic & mulieris bonę ſpecies in ornamẽtũ domus eius. Lucerna ſplẽdẽs ſuper candelabrũ ſanctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem. Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſuper plãtas ſtabilis mulieris. Fundamẽta æterna ſupra petram ſolidam, ſic mãdata Dei in corde mulieris ſanctæ. In duobus contriſtatum eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi aduenit. Vir bellator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus cõtemptus: & qui trãſgreditur à iuſtitia ad peccatum, Deus parauit eum ad rõphæam. Duę ſpecies difficiles, & periculoſæ mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians à negligentia: & non iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum. D

Gens delinquit inops, iuſtos tribulatio tentat, ſtultus mutatur, celanda arcana.

CAPVT XXVII.

A PRopter inopiã multi deliquerunt:& qui quęrit locupletari, auertit oculũ suum. Sicut in medio cõpaginis lapidum palus figitur: sic & inter medium vendi. tionis,& emptionis angustiabitur pecca tis. Conteretur cũ derelinquente delictũ. Si non in timore Domini tenueris te instãter, citò subuertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit stercus: sic opera hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax,& homines iustos tentatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tenta-
B tio est hominum. Si sequaris iustitiã, apprehendes illam:& indues quasi podêrem honoris, & inhabitabis cum ea:& proteget te in sempiternum, & in die agnitionis inuenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conueniunt:& veritas ad eos qui operantur illam, reuertetur. Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet, sicut Sol: nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serua verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto. Narra tio

tio peccãtium odiosa, & risus illorum in
b delictis peccati. Loquela multũ iurans,
horripilationem capiti statuet,& irreue-
rentia ipsius obturatio aurium. Effusio
sanguinis in rixa superborum:& maledi-
ctio illorum auditus grauis. Qui denu- C
dat arcana amici, fidẽ perdit,& non inue-
niet amicum ad animum suum. Dilige
proximum, & coniungere fide cum illo.
Quòd si denudaueris absconsa illius,non
persequaris post eum. Sicut enim homo
qui perdit amicum suum : sic & qui per-
dit amicitiã proximi sui.Et sicut qui di-
mittit auẽ de manu sua:sic qui dereliqui-
sti proximum tuum , & non eum capies.
Non illum sequaris , quoniam longè ab-
est : effugit enim quasi caprea de laqueo,
quoniam vulnerata est anima eius.Vltrà
eum non poteris colligare , & maledicti
est concordatio. Denudare autem amici
b mysteria,desperatio est animæ infelicis.
Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo D
eum abiiciet.In conspectu oculorum tuo-
rum conculcabit os suum, & super sermo
nes tuos admirabitur. Nouissimè autem
peruertet os suum,& in verbis tuis dabit
scandalum. Multa odiui,& non coæqua-
ui ei, & Dominus odiet illum. Qui in al-
tum mittit lapidem, super caput eius ca-
det:&

det:& plaga doloso dolosi diuidet vulnera. Et qui foueam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo suo offendet in eo:& qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consiliũ,& super ipsum deuoluetur,& nõ agnoscet vnde adueniet illi. Illusio & improperium superborũ, & vindicta sicut leo insidiabitur illi, Laqueo peribunt, qui oblectantur casu iustorum, dolor autem consumet illos antequàm moriantur. Ira, & furor, vtraq; execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

Hic qui non parcit, frustra quærit ipse medelam. vitia linguæ, & eiusdem pericula.

CAPVT XXVIII.

A QVi vindicari vult, à Domino inueniet vindictã, & peccata illius seruans seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te:& tunc deprecanti tibi peccata soluẽtur. Homo homini reseruat iram: & à Deo quærit medelam? In hominem similem sibi nõ habet misericordiam: & de peccatis suis deprecatur? Ipse dum caro sit, reseruat iram: & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memento nouissimorum, & desine inimicari. Tabitudo enim, & mors imminent

minent in mandatis eius. Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo. Memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abstine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem: & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiã. Secundum enim ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit: & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incẽdit ignem: & lis festinans effundit sanguinem, & lingua testificans adducit mortẽ. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur. Vtraque ex ore proficiscuntur. Susurro, & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacẽ habentes. Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos de gẽte in gentẽ: ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorũ effodit. Virtutes populorũ cõcîdit, & gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis. qui respicit illam, non habebit requiem, nec habitauit cum requie. Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem linguæ cõminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladij,
sed

ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuã. Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiã illius nõ tráſiuit, & qui nõ attraxit iugum illius, & in vinculis eius non eſt ligatus. Iugũ enim illius, iugum ferreum eſt, & vinculum il

D lius, vinculũ æreũ eſt. Mors illius mors nequiſſima: & vtilis potius infetus, quàm illa. Perſeuerantia illius nõ permanebit, ſed obtinebit vias iniuſtorum: in flãma ſua non comburet iuſtos. Qui derelinquunt Dominum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos. Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Aurum tuum, & argentum tuum cõfla, & verbis tuis facito ſtatêram, & frænos ori tuo rectos: & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

Mutuũ dandũ, & reddendũ. Eleemoſyna data exorat pro nobis. Lapſus recuperandus: hoſpitalitas, & frugalitas.

CAPVT XXIX.

A QVi facit miſericordiã, fœnerat̃ur proximo ſuo: & qui præualet ma.

nu, mandata seruat. Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbũ, & fideliter age cum illo: & in omni tempore inuenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inuentionem æstimauerunt fœnus, & præstiterunt molestiã his, qui se adiuuerunt. Donec accipiant, osculantur manus dãtis, & in promissionibus humiliant vocem suã. Et in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba acediæ & murmurationum, & tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, aduersabitur solidè, vix B reddet dimidium, & cõputabit illud quasi inuentionem: sin autem, fraudabit illũ pecunia sua, & possidebit illũ inimicum gratis, & conuicia & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. Veruntamen super humilem animo fortior esto, & pro eleemosyna non trahas illum. Propter mandatum assume pauperem: & propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem, & amicum: & non abscõdas illam sub lapide in perditionẽ. Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi,

ſimi,& proderit tibi magis, quàm aurũ.
Conclude eleemoſynam in corde paupe- 7
ris,& hęc pro te exorabit ab omni malo. ſ
Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cũ ipſo,
& gratiam hominis quaſi pupillã conſer
uabit:& poſtea reſurget, & retribuet illis
retributionem vnicuiq; in caput illorũ.
Super ſcutum potentis, & ſuper lãceam,
C aduerſus inimicum tuum pugnabit. Vir
bonus fidẽ facit pro proximo ſuo:& qui
perdiderit cõfuſionem, derelinquet ſibi.
Gratiã fideiuſſoris ne obliuiſcaris:dedit
enim pro te animam ſuam. Repromiſſo-
rem fugit peccator, & immundus. Bona
repromiſſoris ſibi adſcribit peccator: &
ingratus ſenſu, derelinquit liberantẽ ſe.
Vir repromittit de proximo ſuo:& cùm
perdiderit reuerẽtiam, derelinquetur ab
eo. Repromiſſio nequiſſima multos per-
didit diligentes,& commouit illos quaſi
fluctus maris. Viros potentes gyrans mi-
grare fecit,& vagati ſunt in gẽtibus alie-
nis. Peccator tranſgrediens mãdatũ Do-
mini, incidet in promiſſionem nequam:
& qui conatur multa agere, incidet in iu
dicium. Recupera proximũ ſecundũ vir-
D tutẽ tuã, & attẽde tibi ne incidas. Initiũ
vitæ hominis, aqua, & panis, & veſtimen
tum, & domus protegens turpitudinem.

Melior eſt victus pauperis ſub tegmine
c aſſerum, quàm epulæ ſpendidæ in peregrè ſine domicilio. Super minimũ & magnum placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hoſpitandi de domo in domũ: & vbi hoſpitabitur, nõ fiducialiter aget, nec aperiet os. Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit ingratos, & adhæc amara audiet, Tranſi hoſpes, & orna menſam, & quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à facie honoris amicorum meorũ: neceſſitudine domus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater. Grauia hæc homini habenti ſenſum, Correptio domus, & improperiũ fœneratoris.

Iunge flagella, docens natum ſi diligis ipſum. Eſt auro melior vera ſalus hominis.

CAPVT XXX.

d QVi diligit filiũ ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & non palpet proximorũ oſtia. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. Qui docet filiũ ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio inimicorum gloriabitur in illo. Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus. ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe In vita ſua vidit, & lætatus,

tus est in illo: in obitu suo non est cōtristatus, nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus cōtra
B inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocē turbabūtur viscera eius. Equus indomitus euadet durus: & filius remissus euadet præceps. Lacta filium tuum, & pauentem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi: ne cōdoleas, & in nouissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuuentute, & ne despicias cogitatus illius. Curua ceruicē eius in iuuentute, & tunde latera eius dum infans est: ne fortè induret, & nō credat tibi, & erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quàm diues imbecillis, & flagellatus malitia. Salus animæ in sanctitate iustitiæ, & melior est omni auro, & argento: & corpus validum, quam census
C immensus. Non est census super censum salutis corporis, & non est oblectamentū super cordis gaudium. Melior est mors, quàm vita amara: & requies æterna, quā languor perseuerans. Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epulatum

circũpositæ sepulchro. Quid proderit li-
b batio idolo? nec enim manducabit, nec
odorabitur. sic qui effugatur à Domino,
& portans mercedes iniquitatis. Videns
oculis,& ingemiscẽs,sicut spado comple
ctens virginem, & suspirans. Tristitiam B
non des animæ tuæ, & nõ affligas temet-
ipsum in consilio tuo. Iucunditas cordis
hęc est & vita hominis,& thesaurus sine
defectione sanctitatis,& exultatio viri est
longæuitas. Miserere animæ tuæ placens
Deo, & contine, & congrega cor tuum in
sanctitate eius, & tristitiam lõgè expelle
à te. Multos enim occîdit tristitia,& non
est vtilitas in illa. Zelus & iracundia mi-
nuũt dies,& ante tempus senectam addu-
cẽt cogitatus. Splendidum cor, bonum in
epulis est: epulę eñ illius diligẽter fiũt.

*Luxum vigiliæ frænant. Iustus fugit au-
rum, vinúmque sobriè sumit.*

CAPVT XXXI.

Vigilia honestatis tabefaciet carnes, A
& cogitatus illius auferet somnum.
Cogitatus præscientiæ auertit sensum, &
infirmitas grauis sobriam facit animã.
Laborauit diues in congregatione sub-
stantiæ, & in requie sua replębitur bonis
suis

ſuis. Laborauit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit. Qui aurum diligit, non iuſtificabitur: & qui inſequitur conſumptionem, replebitur ex ea. Multi dati ſunt in auri caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum. Lignũ offenſionis eſt aurũ ſacrificãtium: væ illis qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. Beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula: & qui poſt aurũ nõ abiit, nec ſperauit in pecunia, & theſauris. Quis
B eſt hic, & laudabimus eũ? Fecit enim mirabilia in vita ſua. Quis probatus eſt in illo, & perfectus inuẽtus eſt, & erit illi gloria æterna? qui potuit trãſgredi, & nõ eſt trangreſſus, & facere mala, & non fecit. Ideo ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius enarrabit omnis eccleſia ſanctorũ. Supra menſam magnam ſediſti? nõ aperias ſuper illam faucem tuã prior. Non dicas, ſi multa ſunt, quæ ſuper illam ſunt. Memẽto quoniam malus eſt oculus nequam. Nequius oculo quid creatum eſt? Ideo ab omni facie ſua lacrymabitur, cum viderit. Ne extendas manum tuam prior, & inuidia contaminatus erubeſcas. Ne comprimaris in conuiuio vino. Intellige quæ ſunt proximi tui ex te ipſo. Vtere quaſi homo

frugi his, quæ tibi apponuntur: vt non
cùm manducas multum, odio habearis.
Cessa prior causa disciplinæ: & noli ni-
mius esse, ne fortè offendas. Et si in me-
dio multorũ sedisti, prior illis ne exten-
das manum tuã: nec prior poscas bibere.
Quàm sufficiẽs est homini erudito vinũ
exiguum, & in dormiendo nõ laborabis C
ab illo, & non senties dolorem! Vigilia, &
cholera & tortura viro infrunito: somnus
sanitatis in homine parco. Dormiet vsq;
in mane, & anima illius cum ipso delecta
bitur. Et si coactus fueris in edẽdo mul-
tum, surge è medio, & vome: & refrigera
bit te, & non adduces corpori tuo infirmi
tatem. Audi me fili, & ne spernas me: & in
nouissimo inuenies verba mea. In omni-
bus operib⁹ tuis esto velox, & omnis in-
b firmitas non occurret tibi. Splẽdidum in
panibus benedicent labia multorum: &
testimoniũ veritatis illius fidele. In ne-
quissimo pane murmurabit ciuitas. & te-
stimoniũ nequitiæ illius verũ est. Diligẽ-
tes in vino noli prouocare. multos enim
exterminauit vinum. Ignis probat ferrũ
durum: sic vinũ corda superborũ arguet
in ebrietate potatũ. Aequa vita homini-
bus, vinũ in sobrietate: si bibas illud mo- D
deratè, eris sobrius. Quæ vita ei, qui mi-
nuitur

nuitur vino? Quid defraudat vitã? Mors. Vinum in iucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem, ab initio. Exultatio animæ,& cordis vinum moderatè potatũ. Sanitas eſt animæ & corporis, ſobrius potus. Vinum multũ potatum irritationem,& irã, & ruinas multas facit. Amaritudo animæ vinum multum potatum Ebrietatis animoſitas, imprudẽtis offenſio, minorans virtutem,& faciens vulnera. In conuiuio vini non arguas proximum:& non deſpicias eum in iucũditate illius. Verba improperij non dicas illi, & non premas illum in repetendo.

Poteſtas non ſe extollat, ſed omnium curam gerat, omnibus faciles præbendo aures. Iuuenis tacens quærat.

CAPVT XXXII.

A RECtorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis quaſi vnus ex ipſis. Curam illorũ habe, & ſic cõſidera,& omni cura tua explicata recũbe, vt læteris propter illos,& ornamẽtum gratiæ accipias coronam, & dignationem conſequaris corrogationis. Loquere maior natu (decet enim te) primum verbum diligenti ſcientiam,& non impedias muſicam. Vbi auditus non eſt, non effundas ſermonẽ, & importunè noli extolli in ſapientia

tua. Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in cõuiuio vini. Sicut in fabricatione auri signũ est smaragdi: sic numerus musicorum in iucundo, & moderato vino. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gra- B
tia. Adolescens loquere in tua causa vix cùm necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, & audi tacens, simul & quærens. In medio magnatorum loqui non præsumas: & vbi sunt senes, non multùm loquaris. Ante tonitruum præibit coruscatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non tetrices. Prçcurre autem prior in domum C
tuam, & illic auocare, & illic lude, & age conceptiones tuas, & non in delictis, & verbo superbo. Super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius: & qui vigilauerint ad illum, inueniẽt benedictionem. Qui quçrit legem, replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur ab ea. Qui timent Dominum, inuenient iudiciũ iustum, & iustitias quasi lumẽ accẽdẽt. Peccator homo vitabit corre

ptionem,& ſecundum voluntatem ſuam
D inueniet comparationem. Vir cōſilij non
diſperdet intelligentiam, alienus & ſuper
bus non pertimeſcet timorē. Etiam poſt-
quam fecit cum eo ſine conſilio, & ſuis
inſectationibus arguetur. Fili, ſine conſi-
lio nihil facias, & poſt factum nō pœni-
tebis. In via ruinæ nō eas, & non offendes
in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, nec
ponas animæ tuæ ſcandalū. Et à filiis tuis
caue, & à domeſticis tuis attēde. In omni
opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hæc eſt
enim cōſeruatio mandatorum. Qui cre-
dit Deo attendit mandatis: & qui confi-
dit in illo, non minorabitur.

Timor Domini conſeruat à malis. Stultus vt rota eſt. Ordo & oppoſitum omnium rerum. Subdere te noli tuis, ſed corripe, & paſce eos.

CAPVT XXXIII.

A TImenti Dominum non occurrent
mala, ſed in tentatione Deus illum
conſeruabit, & liberabit à malis. Sapiens
non odit mandata, & iuſtitias, & non illi-
detur quaſi in procella nauis. Homo ſen-
ſatus credit legi dei, & lex illi fidelis. Qui
interrogationem manifeſtat, parabit ver
bum, & ſic deprecatus exaudietur, & con
ſeruabit diſciplinam, & tunc reſpōdebit.

Præcordia fatui quasi rota carri:& quasi
axis versatilis cogitatus illius. Equus e-
missarius, sic & amicus subsannator, sub
omni suprasedēte hinnit. Quare dies diē
superat, & iterū lux lucem, & annus an-
num à sole? A' Domini scientia separati
sunt facto sole,& præceptum custodien-
te, per Dei sapientiam diuiduntur. Et im
mutauit tempora,& dies festos ipsorum,
& in illis dies festos celebrauerunt ad ho
ram. Ex ipsis exaltauit, & magnificauit B
Deus,& ex ipsis posuit in numerum die-
rum,& omnes homines de solo,& ex ter-
ra vnde creatus est Adā. In multitudine
disciplinę Dominus separauit eos,& im-
mutauit vias eorum. Ex ipsis benedixit &
exaltauit,& ex ipsis sanctificauit. & ad se
applicauit,& ex ipsis maledixit, & humi
liauit, & conuertit illos à separatione
ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ip-
sius plasmare illud, & disponere. Omnes D
viæ eius secundum dispositionem eius:sic
homo in manu illius qui se fecit, & red-
det illi secundū iudiciū suum:Cōtra ma-
lum,bonū est,& contra vitam, mors: sic
& contra virum iustum, peccator. Et sic
intuere in omnia opera Altissimi. Duo
contra duo, & vnum cōtra vnum:& ego

racemos poſt vindemiatores. In benedi-
ctione Dei & ipſe ſperaui: & quaſi qui
vindemiat, repleui torcular. Reſpicite
quoniã nõ mihi ſoli laboraui, ſed & om-
nibus exquirẽtibus diſciplinam. Audite
me magnates, & omnes populi, & recto-
res eccleſię auribus percipite. Filio & mu
lieri, fratri & amico non des poteſtatem
ſuper te in vita tua: & nõ dederis alij poſ-
ſeſſionem tuam: ne fortè pœniteat te, &
depreceris pro illis. Dũ adhuc ſuperes, &
aſpiras, nõ immutabit te omnis caro, me
lius eſt enim, vt filij tui te rogẽt, quàm te
reſpicere in manus filiorum tuorum. In
omnibus operibus tuis pręcellẽs eſto. Ne
dederis maculam in gloriam tuã. In die
conſummationis dierum vitæ tuæ, & in
tempore exitus tui diſtribue hæreditatẽ
tuam. Cibaria, & virga, & onus aſino: pa-
nis, & diſciplina, & opus ſeruo. Operatur
D in diſciplina, & quærit requieſcere, laxa
manus illi, & quærit libertatem. Iugũ &
lorum curuant collum durum, & ſeruum
inclinant operationes aſſiduæ. Seruo ma
leuolo tortura, & compedes, mitte illum
in operationem, ne vacet. Multam enim
malitiam docuit otioſitas. In opera con
ſtitue eum: ſic enim condecet illum.
Quòd ſi non obaudierit, curua illum
com

compedibus, & non amplifices super omnem carnem. Verùm sine iudicio nihil facias graue. Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine animæ cōparasti illum. Si læseris eum iniustè, in fugam conuertetur. & si extollens discesserit: quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

Mendacia, somnia, & auguria fugienda sapienti: expertus multa scit. Spiritus Deum timentium quæritur: Dona impia ingrata Deo.

CAPVT XXXIIII.

VAna spes, & mendaciū viro insensato, & somnia extollunt imprudētes. A
Quasi qui apprehēdit vmbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mēdacia. Hoc secundū hoc visio somniorum. Ante faciem hominis similitudo alterius hominis. Ab immūdo quid mūdabitur? & à mendace quid verum dicetur? Diuinatio erroris, & auguria, mendacia & somnia malefaciētiū, vanitas est. Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuū. Multos enim errare fecerūt somnia, & exciderūt

ſperantes in illis. Sine mendacio conſummabitur verbum legis, & ſapientia in ore fidelis complanabitur. Qui non eſt tétatus, quid ſcit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectũ. Qui nõ eſt expertus, pauca recognoſcit: qui autem in multis fatuus eſt, multiplicat malitiam. Qui tentatus non eſt, qualia ſcit? Qui implanatus eſt, abundabit nequitia. Multa vidi errando, & plurimas verborũ conſuetudines. Aliquoties vſq; ad mortem periclitatus ſum horũ cauſa, & liberatus ſum gratia Dei. Spiritus timẽtium Deum quæritur, & in conſpectu illius benedicẽtur. Spes enim illorum in ſaluãtem illos: & oculi Dei in diligentes ſe. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pauebit: quoniam ipſe eſt ſpes eius. Timẽtis Dominũ, beata eſt anima ei9. Ad quẽ reſpicit, & quis eſt fortitudo eius? Oculi Domini ſuper timẽtes eum: protector potentiæ, firmamentum virtutis: tegimen ardoris & vmbraculũ meridiani deprecatio offenſionis, & adiutoriũ caſus, exaltãs animam, & illuminans oculos, dans ſanitatẽ & vitam, & benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio eſt maculata, & non ſunt beneplacitæ ſubſannationes iniuſtorum. Dominus ſolus

lus sustinentibus se in via veritatis, & iu-
15 stitiæ. Dona iniquorum non probat Altis-
simus, nec respicit in oblationes iniquo-
rum, nec in multitudine sacrificiorũ eo-
rum propitiabitur peccatis. Qui offert sa- D
crificium ex substantia pauperum, quasi
qui victimat filium in conspectu patris
sui. Panis egẽtium, vita pauperis est: qui
defraudat illũ, homo sanguinis est. Qui
aufert in sudore panem, quasi qui occî-
dit proximum suum. Qui effundit san-
guinem, & qui fraudem facit mercena-
rio, fratres sunt. Vnus ædificans, & vnus
destruens: quid prodest illis, nisi laborat?
Vnus orans, & vnus maledicens, cuius
vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à
mortuo, & iterum tangit mortuum, quid
proficit lauatio illius? Sic homo qui ieiu
nat in peccatis suis, & iterum eadem fa-
ciens, quid proficit humiliãdo se? orario-
nem illius quis exaudiet?

Quòd bene facere, orare est, & sacrificare. Oblatio hilaris, viduæ que, & pupilli, & humiliantis se preces altè scandunt ad Dominum.

CAPVT XXXV.

QVi conseruat legem, multiplcat ora- A
tionem. Sacrificium salutare est
attendere mãdatis, & discedere ab omni
iniq

iniquitate:& propitiationem litare sacrificiis super iniustitias: & deprecatio pro peccatis, recedere ab iniustitia. Retribuet gratiá, qui offert similaginē: & qui facit misericordiā, offert sacrificium. Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Non apparebis ante con-
D spectū Domini vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt. Oblatio iusti inpinguat altare, & odor suauitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium iusti acceptum est: & memoriam eius nō obliuiscetur Dominus. Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarū. In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundū datum eius, & in bono oculo ad inuentionē facito manuū tuarum: quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera
C praua non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus Iudex est, & non est apud illum gloria personæ. Non accipiet Dominus personam in pauperē, & deprecationem læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam ge-

micus. Nonne lachrymæ viduæ ad maxil-
lam descendunt, & exclamatio eius super
deducentem eas? A' maxilla enim ascen-
dunt vsq; ad cælũ, & Dominus exauditor
c non delectabitur in illis. Qui adorat Deũ
c in oblectatione, suscipietur: & deprecatio
illius vsq; ad nubes propinquabit. Oratio
humiliãtis se, nubes penetrabit: & donec
propinquet, non consolabitur, & non di-
scedet, donec altissimus aspiciat. Et Domi D
nus non elongabit, sed iudicabit iustos, &
faciet iudicium, & fortissimus non habe-
bit in illis patientiam, quousq; cõtribulet
dorsum ipsorum, & gentibus reddet vin-
dictam, donec tollat plenitudinem super-
borum, & sceptra iniquorum cõtribulet,
donec reddat hominibus secũdum actus
suos, & secundum opera Adæ, & secundũ
præsumptionem illius, donec iudicet iudi
cium plebis suæ, & oblectabit iustos mi-
sericordia sua. Speciosa misericordia
Dei: in tempore tribulationis quasi nu-
bes pluuiæ in tempore siccitatis.

Quæ te non quærit, timeat gens: Sed miserere nostri, nósque in viam dirige iustitiæ, qui ecclesia sponsa delectaris, cuius es columna. CAP. XXXVI.

Miserere nostri Deus omniũ, & respi- A
ce nos, & ostende nobis lucẽ mise-
ratio

rationũ tuarum,& immitte timoré tuum
ſuper gentes, quæ nõ exquiſierũt te:vt co-
gnoſcat quia nõ eſt Deus niſi tu,vt enar-
rent magnalia tua.Alleua manũ tuam ſu-
per gentes alienas,vt videant potentiam
tuam.Sicut enim in cõſpectu eorũ ſancti-
ficatus es in nobis,ſic in cõſpectu noſtro
magnificaberis in eis : vt cognoſcant te
ſicut & nos cognouimus, quoniã non eſt
Deus præter te Domine.Innoua ſigna, &
immuta mirabilia. Glorifica manum , &
brachiũ dextrũ.Excita furoré,& effunde
iram.Extolle aduerſariũ & afflige inimi-
B cum. Feſtina tempus,& meméto finis,vt
enarrét mirabilia tua.In ira flammæ de-
uoretur,qui ſaluatur:& qui peſſimãt ple-
bem tuam, inueniãt perditioné. Contere
caput Principum , & inimicorum dicen-
tium,Non eſt alius præter nos. Cõgrega
omnes tribus Iacob:& cognoſcant quia
non eſt Deus,niſi tu;vt enarrét magnalia
tua:& hęreditabis eos,ſicut ab initio.Mi-
ſerere plebi tuæ, ſuper quã inuocatum eſt
nomen tuũ:& Iſraël,quem coæquaſti pri-
mogenito tuo. Miſerere ciuitati ſancti-
C ficationis tuæ Ieruſalem,ciuitati requie-
tuę:Reple Siõ inenarrabilibus verbis tuis
& gloria tua populum tuum. Da teſtim

ſuſcita precationes, quas locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores. Da mercedem ſuſtinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniãtur, & exaudi orationes ſeruorum tuorum. Secundum benedictionem Aaron da populo tuo, & dirige nos in viam iuſticiæ: vt ſciant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus cõſpector ſeculorum. Omnem eſcam manducabit venter, & eſt cibus cibo melior. Fauces contingunt cibum feræ, & cor inſenſatum verba mendacia. Cor prauum dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtet illi. Omnẽ maſculum excipiet mulier: & eſt D filia melior filia. Species mulieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnem concupiſcentiam hominis ſuperducit deſiderium. Si eſt lingua curationis, eſt & mitigationis, & miſericordię, nõ eſt vir illius ſecundum filios hominum. Qui poſſidet mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem: adiutorium ſecundum illum eſt, & columna vt requies. Vbi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: & vbi non eſt mulier, ingemiſcit egens. Cui credet, qui non habet nidum? Et deflectens vbicunque obſcurauerit, quaſi ſuccinctus latro exiliens de ciuitate in ciuitatem.

Rumpit amicitiam tibi fictus amicus,

opẽſq;

opúsq;, Consilium prodit, estque sophist. grauis.

CAPVT XXXVII.

A OMnis amicus dicet, Et ego amicitia copulaui: sed est amicus solo nomine amicus. Nónne tristitia inest vsque ad mortem? Sodalis auté, & amicus ad inimicitiam cõuertentur. O' præsumptio nequissima, vnde creata es cooperire aridã malitia, & dolositate illius? Sodalis amico coniucũdabitur in oblectationibus, & in tẽpore tribulationis aduersarius erit. Sodalis amico condolet causa ventris, & contra hostem accipiet scutũ. Non obliuiscaris amici tui in animo tuo. & non immemor sis illius in operibus tuis. Noli consiliari cum socero tuo, & à zelantibus te absconde consiliũ. Omnis consiliarius prodit consilium, sed est cõsiliarius in se-
B metipso. A' cõsiliario serua animã tuam, prius scito quę sit illius necessitas: etenim ipse in animo suo cogitabit, ne fortè mittat sudem in terrã, & dicat tibi, Bona est via tua, & stet econtrariò videre quid tibi eueniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iustitia, & cũ muliere de ea quæ æmulatur, cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum

viro liuido de gratiis agẽdis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario, de omni opere, cum operario annuali de consummatione anni; cum seruo pigro de multa operatione. Non attendas his in omni consilio. Sed cum viro sancto assiduus esto, quencunq; cognoueris obseruantẽ timorem Dei, cuius anima est secundũ animã tuam: qui cùm titubaueris, in tenebris cõ C
delebit tibi. Et cor boni consilij statue te cum: non est enim tibi aliud pluris illo. Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quàm septem circunspectores sedẽtes in excelso ad speculandũ. Et in his omnibus deprecare Altissimum, vt dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnẽ actum consilium stabile. Verbum nequã immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors, & dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudit, & animæ suæ suauis est. Qui sophistice loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur. non est enim illi data à Domino gratia: omni D
enim sapiẽtia defraudatus est. Est sapiẽs, animæ suę sapiens: & fructus sensus illius laudabilis. Vir sapiẽs plebẽ suam erudit,

& fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierum: dies autem Israël innumerabiles sunt. Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomẽ illius erit viuẽs in æternum. Fili in vita tua tẽta animã tuã: & si fuerit nequam, non des illi potestatẽ. Non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet. Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escã. In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad cholerã. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adiiciet vitam.

Honora medicos, nouissimáque recordare: & quòd quisque arte sua gaudet, & sapit.

CAP. XXXVIII.

A HOnora medicum propter necessitatem: etenim illũ creauit altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorũ collaudabitur. Altissimus creauit de terra medicinam, & vir prudẽs nõ abhorrebit illã. Nónne à ligno indulcata est aqua amara? Ad agnitionẽ hominum

tutem,& tristitia cordis flectit ceruicem. In abductione permanet tristitia:& substantia inopis secundum cor eius. Ne dederis in tristitia cor tuũ,sed repelle eam à te: & memento nouissimorum, & noli obliuisci. Neq; enim est cõuersio, & huic
C nihil proderis,& teipsum pessimabis. Memor esto iudicij mei:sic enim erit & tuũ. Mihi heri,& tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriam eius,& consolare illum in exitu spiritus sui. Sapientiã scribe in tẽpore vacuitatis:& qui minoratur actu, sapientiam percipiet: quia sapientia replebitur. Qui tenet aratrum,& qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat,& cõuersatur in operibus eorum, & enarratio eius in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos,& vigilia eius in sagina vaccarũ. Sic omnis faber, & architectus,qui noctem tãquam diem transigit,qui sculpit signaculo sculptilia, & assiduitas eius variat picturam. Cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem, & considerãs opus ferri. Vapor ignis vret carnes eius, & in calore fornacis concertabitur. Vox mallei innouat aurem eius, & contra si-
D militudinem vasis oculus eius. Cor suum

dabit in consummationē operum, & vigilia sua ornabit imperfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum cõuertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, & innumera est omnis operatio eius. In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam. Cor suũ dabit, vt consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hi in manibus suis sperauerũt, & vnusquisq; in arte sua sapiēs est, sine his omnibus non ædificatur ciuitas. Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebũt, & testamentum iudicij non intelligent, neq; palàm facient disciplinam, & iudicium, & in parabolis non inuenietur: sed creaturam æui confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animas suas, & conquirentes in lege altissimi.

Sapientiam ex antiquis, & prophetis inquirit sapiens, omni laude dignus: bona bonis, mala verò creata malis.

CAPVT XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit.

Narrationem virorũ nominatorum conſeruabit,& in verſutias parabolarũ ſimul introibit. Occulta prouerbiorum exquiret,& in abſcõditis parabolarum cõuerſabitur. In medio magnatorum miniſtrabit,& in conſpectu præſidis apparebit. In terram alienigenarum gentium pertranſiet.: Bona enim,& mala in omnibus tentabit. Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum,& in cõſpectu Altiſſimi deprecabitur. Aperiet os ſuũ in oratione,& pro delictis ſuis deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit,ſpiritu intelligentiæ replebit illũ: & ipſe tanquam imbres emittet eloquia ſapientiæ ſuæ,& in oratione confitebitur Domino. Et ipſe diriget conſilium eius, & diſciplinam,& in abſconditis ſuis conſiliabitur. Ipſe palam faciet diſciplinã doctrinæ ſuæ,& in lege teſtamenti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi ſapientiam eius , & vſque in ſeculum non delebitur. Non recedet memoria eius ,& nomen eius requiretur à generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes,& laudem eius enunciabit eccleſia. Si permãſerit nomẽ eius,derelinquet plus quàm mille:& ſi requieuerit,proderit illi. Adhuc conſiliabor , vt enarrem:

vt furo

vt furore enim repletus ſum. Et in voce
dicit, Obaudite me diuini fructus, &
quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarum
fructificate. Quaſi Libanus odorem ſua-
uitatis habete. Florete flores, quaſi liliũ,
& date odorem, & frondete in gratiam,
& collaudate canticum, & benedicite Do
minũ in operibus ſuis. Date nomini eius
magnificentiam, & confitemini illi in vo
ce labiorum veſtrorum, & in canticis la-
biorum, & citharis, & ſic dicetis in con- e
1 d, feſſione, Opera Domini vniuerſa bona
7 d valde, In verbo enim eius ſtetit aqua ſi-
cut congeries: & in ſermone oris illius, ſi-
cut exceptoria aquarũ: quoniã in præce-
pto ipſius placor fit, & non eſt minoratio
in ſalute ipſius. Opera omnis carnis co-
ram illo, & non eſt quicquam abſcondi-
tum ab oculis eius. A ſeculo vſq; in ſecu-
lum reſpicit, & nihil eſt mirabile in con-
ſpectu eius. Non eſt dicere, Quid eſt hoc,
aut quid eſt illud? omnia enim in tempo-
7 d re ſuo quærentur. Benedictio illius quaſi
fluuius inundabit: & quomodo cataclyſ-
mus aridam inebriauit, ſic ira ipſius gen
tes, quæ non exquiſierunt eum hæredita-
14 e bit. Quomodo conuertit aquas in ſicci-
tatem, & ſiccata eſt terra, & viæ illius viis
illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus of-
fenſio

fensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona, & mala. Initium necessariæ rei vitę hominum, aqua, ignis, & ferrũ, sal, lac, & panis simi- *Su*
lagineus, & mel, & botrus vuæ, & oleum
D & vestimentum. Hæc omnia sanctis in bona: sic & impiis, & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo cõfirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent virtutem: & furorem eius, qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt. bestiarum dentes, & scorpij, & serpẽtes, & romphęa vindicans in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur: & super terram in necessitate præparabuntur, & in temporibus suis non præterient verbum. Propter eà ab initio confirmatus sum, & consiliatus sum, & cogitaui & scripta dimisi. Omnia opera Domini bona, & omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere, Hoc illo nequius est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nũc in omni corde, & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

Vita nostra stimulus, furor, timor, ira, fames, mors. Omnia prætereunt, firma

fides

fides remanet CAP. XL.

OCcupatio magna creata est omni- A
bus hominibus, & iugum graue su-
per filios Adam à die exitus de ventre ma-
tris eorum, vsq; in diem sepulturę, in ma-
trem omnium. Cogitationes eorum, & ti-
mores cordis adinuentiones expectatio-
nis, & dies finitionis: à præsidente super
sedem gloriosam, vsq; ad humiliatum in
terram, & cinerē, ab eo qui vtitur hyacin
tho, & portat coronam, vsq; ad eum, qui
operitur lino crudo. Furor, zelus, tumul-
tus, fluctuatio, & timor mortis, iracūdia
perseuerans, & contentio, & in tempore
refectionis in cubili somnus noctis im-
mutat scientiā eius. Modicū autem tan-
quam nihil in requie, & ab eo in somnis;
quasi in die respectus. Conturbatus est B
in visu cordis sui tanquam qui euaserit
in die belli. In tempore salutis suæ exur-
rexit, & admirans ad nullum timorem
cum omni carne, ab homine vsque ad pe-
cus, & super peccatores, septulū. Ad hæc
mors, sanguis, contentio, & romphea, op-
pressiones, fames, & contritio, & flagella.
9 d Super iniquos creata sunt hæc omnia, &
7 d propter illos factus est cataclysmus. O-
mnia enim quæ de terra sunt, in terrā cō-
uertentur, & aquæ omnes in mare cōuer-
tentur

tentur. Omne munus,& iniquitas delebi- *Ec*
tur,& fides in ſeculum ſtabit. Subſtantiæ
iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur, &
ſicut tonitruum magnum in pluuia per-
ſonabunt. In aperiendo manus ſuas, læta-
bitur: ſic præuaricatores in conſumma-
C tione tabeſcent. Nepotes impiorum non
multiplicabunt ramos,& radices immū- *Inj*
dæ ſuper cacumen petræ ſonant. Super
omnem aquam viriditas, & ad oram flu-
minis ante omne fœnum euelletur. Gra-
tia ſicut paradiſus in benedictionibus,&
miſericordia in ſeculo permanet. Vita ſi-
bi ſufficientis operarij conculcabitur, &
in ea inuenies theſaurum. Filij, ædificatio
ciuitatis confirmabit nomē, & ſuper hāc
mulier immaculata cōputabitur. Vinū,&
muſica lætificant cor, & ſuper vtraq; di-
lectio ſapientiæ. Tibiæ,& pſalterium ſua
uem faciunt melodiam,& ſuper vtraque
lingua ſuauis. Gratiam,& ſpeciem deſide-
rabit oculus tuus,& ſuper hæc virides ſa-
tiones. Amicus, & ſodalis in tempore cō-
uenientes, & ſuper vtroſque mulier cum
viro. Fratres in adiutorium in tempore
tribulationis, & ſuper eos miſericordia
liberabit. Aurum,& argentum,& conſti-
tutio pedum, & ſuper vtrunque conſi-
D lium beneplacitū. Facultates, & virtutes
exal

exaltāt cor,& super hæc timor Domini. Non est in timore Domini minoratio, & non est in eo inquirere adiutorium. Timor Domini sicut paradisus benedictionis,& super omnem gloriam operuerunt illum. Fili,in tempore vitæ tuæ ne indigeas,melius est enim mori,quàm indigere. Vir respiciens in mēsam alienam, non est vita eius in cogitatione victus. Alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus, & eruditus custodiet se In ore imprudentis conculcabitur inopia,& in ventre eius ignis ardebit.

Anxia mors prauis, bona pauperibus, senibúsque, de illa non tam curandum,quàm de nomine bono. Coram quibus, de quibúsque erubescendum.

CAPVT XLI.

A

O Mors, quàm amara est memoria tua homini pacē habenti in substātiis suis,viro quieto,& cuius viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibū! O[a] mors,bonū est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus,defecto ætate, & cui de omnibus cura est,& incredibili, qui perdit sapientiā! Noli metuere iudicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ superuentura sunt tibi: hoc iudicium à Domino

omni carni. Et qui superueniēt tibi in beneplacito altissimi, siue decem, siue centum, siue mille anni. Non est enim in inferno accusatio vitæ. Filij abominationum, fiunt filij peccatorum, & qui cōuersantur secus domos impiorum. Filiorum
B peccatorum periet hæreditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrij. De patre impio queruntur filij, quoniā propter illum sunt in opprobrio. Væ vobis viri impij, qui dereliquistis legem Domini altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. Omnia quæ de terra sunt, in terram conuertentur: sic impij à maledicto in perditionem. Luctus hominum in corpore ipsorū, nomen autem
C impiorum delebitur: Curā habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit tibi quàm mille thesauri pretiosi, & magni Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in æuum. Disciplinam in pace conseruate filij. sapientia enim abscōdita, & thesaurus inuisus quæ vtilitas in vtrisque? Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam. Veruntamen reuertimini in his quæ procedunt de ore meo. Nō est enim bonum omnem

irreuerentiam obſeruare:& nō omnia omnibus beneplacent in fide. Erubeſcite à D patre,& à matre de fornicatione:& à præſidente, & à potente de mendacio:à principe,& à iudice de delicto:à ſynagoga, & plebe, de iniquitate : à ſocio & amico de iniuſtitia:& de loco in quo habitas,de furto,de veritate Dei,& teſtamēto,de diſcubitu in panibus,& ab obfuſcatione dati,& accepti:à ſalutantibus de ſilentio:à reſpectu mulieris fornicariæ : & ab auerſione vultus cognati. Ne auertas faciē tuam à proximo tuo,& ab auferendo partem, & non reſtituendo. Ne reſpicias mulierem alieni viri , & ne ſcruteris ancillam eius, c neq; ſteteris ad lectū eius. Caue ab amid cis de ſermonibus improperij: & cùm dederis,ne improperes.

Audita non publices,nec perſonæ rationem habeas. Natam bene ſerua. Iniquus vir, mulier bona. Sapientiæ diuinæ commendatio. CAP. XLII.

NOn duplices ſermonem auditus de A reuelatione ſermonis abſconditi , & eris verè ſine confuſione,& inuenies gratiā in conſpectu omnium hominum : ne pro his omnibus confundaris, & ne accipias perſonam,vt delinquas. De lege altiſſi

tissimi, & testamento, & de iudicio iustificare impium,& de verbo sociorū, & via torum, & de datione hæreditatis amicorum,de æqualitate ſtateræ,& ponderum, & de acquisitione multorum , & paucorum,de correptione emptionis , & negotiatorum,& de multa disciplina filiorum, & seruo pessimo latus sanguinare. Super mulierem nequam bonum est signū. Vbi
B manus multæ sunt,claude: & quodcunq; trades,numera, & appēde:datum verò & acceptum omne describe. De disciplina insensati,& fatui,& de senioribus, qui iudicantur ab adolescentibus:& eris eruditus in omnibus,& probabilis in cōspectu omnium virorum.Filia patris abscondita est , vigilia & solicitudo eius aufert somnum , ne fortè in adulescentia sua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat,ne quādo polluatur in virginitate sua , & in paternis suis grauida inueniatur , ne fortè cum viro cōmorata trāsgrediatur,aut certè sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam:nequādo faciat te in opprobrium venire inimicis,à detractiōe in ciuitate, & obiectione plebis , & confundat te in
C multitudine populi. Omni homini noli intendere in specie : & in medio mulierū

noli cõmorari. De veſtimentis enim pro-
cedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Me
lior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier
benefaciẽs, & mulier cõfundens in oppro
briũ. Memor ero igitur operũ Domini, &
quæ vidi annuntiabo in ſermonibus Do-
mini opera eius. Sol illuminãs per omnia
reſpexit, & gloria Domini plenũ eſt opus
eius. Nónne Dominus facit ſanctos enar-
rare omnia mirabilia ſua, quę cõfirmauit
Dominus omnipotens ſtabiliri in gloria
ſua? Abyſſum, & cor hominum inueſtiga
uit, & in aſtutia eorũ excogitauit. Cogno
uit enim Dominus omnẽ ſciẽtiã, & inſpe-
xit in ſignũ æui, annũtians quæ præterie- D
runt, & quæ ſuperuẽtura ſunt, reuelãs ve-
ſtigia occultorũ: Non pręterit illũ omnis
cogitatus, & nõ abſcõdit ſe ab eo vllus ſer
mo. Magnalia ſapiẽtiæ ſuæ decorauit, qui
eſt ante ſeculum, & vſq; in ſeculũ: neq; ad
iectum eſt, neq; minuitur, & non eget ali
cuius cõſilio. Quàm deſiderabilia omnia
opera eius, & tanquã ſcintilla quæ eſt cõ-
ſiderare! Omnia hæc viuunt, & manent in
ſeculum, & in omni neceſſitate omnia
obediunt ei. Omnia duplicia, vnum con-
tra vnum, & non fecit quicquam deeſſe.
Vniuſcuiuſque confirmabit bona. Et quis
ſatiabitur videns gloriam eius?

 Perg

Pergit cõmemorare mirabilia, virtutésque Dei memorabiles.

CAPVT XLIII.

A ALtitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species cæli in visione gloriꝑ. Sol in aspectu annũtians in exitu, vas admirabile opus excelsi. In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacẽ custodiens in operibus ardoris. Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens, radiis suis obcæcat oculos. Magnus Dominus qui fecit illũ, & in sermonibus eius festinauit iter. Et luna in omnibus in tẽpore suo, ostensio temporis, & signum æui. A' luna signum diei festi, luminare, quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est crescens mirabiliter in cõsummatione vas castrorũ in excelsis, in firmamẽto cæli resplendens. Species cæli gloria stellarum, mundũ illuminans in excelsis Do
B minus. In verbis sanctis stabunt ad iudicium, & non exardescent in vigiliis suis. Vide arcum, & benedic eum qui fecit il- G
lum. Valde speciosus est in splẽdore suo. Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus excelsi aperuerũt illum. Imperio suo accelerauit niuẽ, & accelerat corusca

tiões emittere iudicij ſui. Propterea aperti ſunt theſauri, & euolauerũt nebulæ ſicut aues. In magnitudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis. In conſpectu eius commouebuntur montes, & in voluntate eius aſpirauit Notus Vox tonitrui eius verberauit terrã, tempeſtas Aquilonis, & cõgregatio ſpiritus, & ſicut auis deponens ad ſedendũ aſpergit niuem, & ſicut locuſta demergens de ſcenſus eius. Pulchritudiné candoris eius admirabitur oculus, & ſuper imbré eius c expaueſcit cor. Gelu ſicut ſalé effundet ſuper terram: & dum gelauerit, fiet tanquàm cacumina tribui. Frigidus ventus Aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab aqua. Super omnem congregationé aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aquis. Et deuorabit mõtes, & exuret deſertum, & extinguet viride ſicut ignem. Medicina omnium in feſtinatione nebulæ: & ros obuians ab ardore venienti humilé efficiet eum. In ſermone eius ſiluit ventus, & cogitatione ſua placauit abyſſum, & plantauit illum Dominus Ieſus. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius: & audiẽtes auribus noſtris admirabimur. Illic pręclara opera, & mirabilia: va

rum:& creatura beluarũ. Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone eius compoſita ſunt omnia. Multa dicemus,& deficiemus in verbis: conſummatio autem ſermonum ipſe eſt in omnibus. Gloriantes ad quid valebimus? ipſe enim omnipotẽs ſuper omnia opera ſua. Terribilis Dominus, & magnus vehemẽter,& mirabilis potentia ipſius. Glorificãtes Dominum quantumcunq; potueritis, ſupualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate illum,quantum poteſtis. Maior enim eſt omni laude. Exaltantes eum replemini virtute. Ne laboretis, non enim comprehendetis. Quis videbit eũ,& enarrabit?& quis magnificabit eum, ſicut eſt ab initio? Multa abſcondita ſunt maiora his:pauca enim vidimus operum eius. Omnia autem Dominus fecit,& piè agentibus dedit ſapientiam.

Laus ſanctorum præſertim Enoch, Noë, Abraham, Iſaac, & Iacob.

CAPVT XLIIII.

LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua. Multam gloriã fecit Dominus magnificentia ſua à ſeculo. Dominantes in poteſtatibus ſuis

ſuis homines magni virtute,& prudentia
ſua præditi,nuntiátes in prophetis digni
tatem prophetarum:& imperátes in præ-
ſenti populo, & virtute prudentiæ popu-
lis ſanctiſſima verba. In pueritia ſua re-
quirétes modos muſicos,& narrantes car
mina ſcripturarum. Homines diuites in
virtute pulchritudinis ſtudium habétes,
pacificantes in domibus ſuis. Omnes iſti B
in generationibus gentis ſuæ gloriam a-
depti ſunt,&in diebus ſuis habétur in lau
dibus. Qui de illis nati ſunt, reliquerunt
nomẽ narrandi laudes eorũ.Et ſunt quo-
rum non eſt memoria.Perierũt quaſi qui
non fuerint, & nati ſunt quaſi non nati:
& filij eorum cum ipſis. Sed illi viri mi-
ſericordiæ ſunt,quorum pietates non de-
fuerunt. Et cum ſemine eorum perma-
net bona hæreditas,& nepotum ipſorum
ſemen in teſtamento ſtetit:& filiorũ ipſo
rum ſemen propter illos vſq; in ęternum
manet. Semen eorum, & gloria eorum C
non derelinquetur. Corpora ipſorum in
pace ſepulta ſunt, & nomen eorum viuet
in generationem, & generationem. Sa-
pientiam ipſorum narrent populi,& lau-
c dem eorũ nuntiet eccleſia. Enoch placuit
a Deo,&tranſlatus eſt in paradiſum,vt det
b gentibus ſapientiam. Noë inuentus eſt
 perfect

perfectus, iustus, & in tempore iracūdiæ factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluuium. Testamēta seculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluuio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inuentus similis illi
D in gloria. Qui cōseruauit legem excelsi, & fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, & in tentatione inuētus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gēte sua, crescere illum quasi terræ cumulum, & vt stellas exaltare semen eius, & hæreditare illos à mari vsq; ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terræ. Et Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrē eius. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & testamentum suum cōfirmauit super caput Iacob. Agnouit eū in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem, & diuisit illi partem in tribubus duodecim. Et conseruauit illi homines misericordiæ, inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

De laudibus Moysi, Aaronis, & Phinees.

CAPVT XLV.

A Dilectus Deo, & hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est.

Similem illum fecit in gloria sanctorũ,
a & magnificauit eum in timore inimico-
rum, & in verbis suis monstra placauit.
Glorificauit illum in cõspectu regum, &
6. iussit illi coram populo suo, & ostendit
illi gloriã suam. In fide & lenitate ipsius
sanctum fecit illũ, & elegit eum ex omni
carne. Audiuit enim eum, & vocẽ ipsius,
c & induxit illum in nubem. Et dedit illi
9. cor ad præcepta, & legem vitæ, & disci-
plinæ docere Iacob testamentum suum,
& iudicia sua Israël. Excelsum fecit Aa-
ron fratrem suum, & similem sibi de tri-
bu Leui. Statuit ei testamentũ æternum,
& dedit illi sacerdotium gentis, & beati-
d ficauit illum in gloria, & circũcinxit eũ B
zona iustitiæ, & induit ei stolam gloriæ,
& coronauit eum in vasis virtutis. Cir
f cumpedes & femoralia, & humerale po-
suit ei, & cinxit illum tintinabulis aureis
plurimis in gyro, dare sonitum in inces-
su suo, auditum facere sonitũ in templo
in memoriam filiis gentis suæ. Stolam
sanctam auro, hyacintho, & purpura, o-
pus textile, viri sapientis iudicio, & veri-
tate præditi. Torto cocco opus artificis,
gemmis pretiosis figuratis in ligatura au
ri, & opere lapidarij sculptis in memo-
riam secundum numerum tribuũ Israël.
Cor

Corona aurea super mitrā eius expressa signo sanctitatis, & gloria honoris, & opus virtutis, desiderio oculorū ornata: sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia vsque ad orientem. Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantùm filij ipsius soli, & nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipsius cōsummata sunt igni quo-
C tidie. Compleuit Moyses manus eius, & vnxit illum oleo sancto. Factum est illi in testamentum æternum, & semini eius sicut dies cęli, fungi sacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum suum in nomine suo. Ipsum elegit ab omni viuente, offerre sacrificium Deo incensum, & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo, & dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis iudiciorum, docere Iacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israël. Quia cōtra illum steterunt alieni, & propter inuidiam circundederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan, & Abiron, & congregatio Chore in iracundia. Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & con-
D sumpti sunt in impetu iracūdiæ. Fecit illis mōstra, & cōsumpsit illos in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatē, & primitias frugum ter-
ræ di

ræ dimisit illi. Panem ipsius in primis pa
rauit in satietatē: nā & sacrificia Domini
edent, quę dedit illi, & semini eius. Cæte-
rùm inter gentes nō hæreditabit, & pars
nō est illi in gēte. Ipse est enim pars ei⁹,
c & hæreditas. Phinces fili⁹ Eleazari terti⁹
). in gloria imitando eum in timore Domi
f ni, & stare in reuerentia gentis, in boni-
tate, & alacritate animæ suæ placuit Deo
Israël. Ideo statuit illi testamentum pa-
cis, & principem sanctorum & gētis suæ,
vt sit illi & semini eius sacerdotij digni-
tas in æternum. Et testamentum dedit
Dauid Regi filio Iesse de tribu Iuda: hæ-
reditas ipsi & semini eius, vt daret sapien
tiam in cor nostrum iudicare gentem
suam in iustitia: ne abolerētur bona ipso
rum, & gloriam ipsorum in gentem eo-
rum æternam fecit.

Laus Iosue, Caleb, & Samuelis.

CAPVT XLVI.

FOrtis in bello Iesus Naue successor A
Moysi in prophetis, qui fuit magnus
secundum nomen suū. & maximus in sa-
lutem electorū Dei, expugnare insurgen
tes hostes, vt cōsequeretur hæreditatem
Israël. Quam gloriam adeptus est extol-
lendo manus suas, & iactando contra ci-
uitates romphæas? Quis ante illū sic re-

ſtitit? Nam hoſtes ipſe Dominus percuſ-
ſit. Aut non in iracundia eius impeditus
eſt ſol, & vna dies facta eſt quaſi duo? In-
uocauit altiſsimum potentem in oppu-
gnando inimicos vndiq;, & audiuit illum
magnus, & ſanctus Deus in ſaxis grandi-
nis virtutis valde fortis. Impetum fecit
contra gentem hoſtilem, & in deſcenſu
perdidit contrarios, vt cognoſcant gen-
B tes potentiam eius, quia contra Deum pu-
gnare non eſt facile: & ſecutus eſt à ter-
go potentes. Et in diebus Moyſi miſeri-
cordiam fecit ipſe, & Caleb filius Iepho-
ne, ſtare cõtra hoſtem, & prohibere gen-
tẽ à peccatis, & perfringere murmur ma-
litiæ. Et ipſi duo conſtituti, à periculo li-
berati ſunt à numero ſexcentorum mil-
lium peditum inducere illos in hæredita-
tem, in terram, quæ manat lac, & mel. Et
C dedit Dominus illi Caleb fortitudinem,
& vſq; in ſenectutem permãſit illi virtus,
vt aſcẽderet in excelſum terræ locum, &
ſemen ipſius obtinuit hæreditatẽ. Et vide
rũt omnes filij Iſraël, quia bonum eſt ob
ſequi ſancto Deo. Et Iudices ſinguli ſuo
nomine, quorum non eſt corruptum cor,
qui non auerſi ſunt à Domino, vt ſit me-
moria illorũ in benedictione. Et oſſa eo-
rum pullulant de loco ſuo, & nomen eo-

rum permanet in æternum, permanente ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renouauit imperiũ, & vnxit principes in gente sua. In lege Domini congregationem iudicauit, & vidit Deum Iacob, & in fide sua probatus est D propheta. Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis, & inuocauit Dominum omnipotentem in oppugnando hostes circũstantes vndiq; in oblatione viri inuiolati. Et introiuit de cælo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam, & contriuit principes Tyriorum, & omnes duces Philistiim. Et ante tempus finis vitæ suæ, & seculi testimonium præbuit in conspectu Domini & Christi. Pecunias & vsq; ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accusauit illum homo. Et post hæc dormiuit, & notum fecit Regi, & ostẽdit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocẽ eius de terra in prophetia delere impietatem gentis.

Laudes Nathan, Dauid, Salomonis. Vituperium Roboam, & Hieroboam.

CAPVT XLVII.

Post hæc surrexit Nathan propheta A

paratus à carne, sic Dauid à filiis Israël. Cum leonibus lusit quasi cum agnis, & in vrsis similiter fecit, sicut in agnis ouium in iuuentute sua. Nunquid non occîdit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? In tollendo manum in saxo fundæ deiecit exultationem Goliæ, vbi inuocauit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera eius tollere hominẽ fortem in bello, & exultare cornu gentis suæ. Sic in decem millibus glorificauit eũ, & laudauit eum in benedictionibus Domini, in offerendo illi coronã gloriæ. Contriuit enim inimicos vndiq;, & extirpauit Philistiim
B contrarios vsq; in hodiernum diem, contriuit cornu ipsorum vsq; in æternum. In omni opere dedit confessionem sancto, & excelso in verbo gloriæ. De omni corde suo laudauit Dominum, & dilexit eum, qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam: & stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Et dedit in celebrationibus decus, & ornauit tempora vsq; in cõsummationem vitæ ut laudarent ...

dem gloriæ in Iſraël. Poſt ipſum ſurrexit
filius ſenſatus,& propter illum deiecit o-
c mnem potentiam inimicorum. Salomon C
imperauit in diebus pacis, cui ſubiecit
Deus omnes hoſtes, vt conderet domum
in nomine ſuo, & pararet ſanctitatem in
ſempiternum, quemadmodum eruditus
d eſt in iuuentute ſua. Et impletus eſt quaſi
flumen ſapientia,& terram retexit anima
ſua. Et repleſti in comparationibus æni-
gmata, ad inſulas longè diuulgatum eſt
nomē tuum,& dilectus es in pace tua. In
cantilenis,& prouerbiis,& comparationi
bus,& interpretationib⁹ miratæ ſunt ter
ræ, & in nomine Domini Dei, cui eſt co-
gnomē, Deus Iſraël. Collegiſti quaſi auri
chalcum aurum, & vt plumbū compleſti
argētum,& inclinaſti femora tua mulie-
ribus, poteſtatē habuiſti in corpore tuo.
Dediſti maculam in gloria tua,& propha
naſti ſemen tuum inducere iracundiam
ad liberos tuos,& in cæteris ſtultitiam
tuam, vt faceres imperium bipartitū, &
ex Ephraim imperare imperium durum.
Deus autem non derelinquet miſericor- D
diam ſuam,& nō corrumpet, nec delebit
opera ſua, neq; perdet à ſtirpe nepotes ele

quum Iacob, & Dauid de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo gẽtis stultitiam, & imminutum à prudẽtia Roboam, qui auertit gentem consilio suo, & Hieroboam filium Nabath, qui peccare fecit Israël, & dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redũdauerunt peccata ipsorũ. Valde enim auerterunt illos à terra sua. Et quæsiuit omnes nequitas, vsque dum perueniret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

Heliæ, Helisæi, Ezechiæ, & Esaiæ laudes.

CAPVT XLVIII.

A ET surrexit Helias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, & imitantes illum inuidia sua, pauci facti sunt. Non enim poterant sustinere præcepta Domini. Verbo Domini continuit cælum, & deiecit à se ignem terræ. sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis. Et

noli cōmorari. De veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciēs, & mulier cōfundens in opprobriū. Memor ero igitur operū Domini, & quæ vidi annuntiabo in ſermonibus Domini opera eius. Sol illuminās per omnia reſpexit, & gloria Domini plenū eſt opus eius. Nónne Dominus facit ſanctos enarrare omnia mirabilia ſua, quę cōfirmauit Dominus omnipotens ſtabiliri in gloria ſua? Abyſſum, & cor hominum inueſtigauit, & in aſtutia eorū excogitauit. Cognouit enim Dominus omnē ſciētiā, & inſpexit in ſignū æui, annūtians quæ præterierunt, & quæ ſuperuētura ſunt, reuelās veſtigia occultorū: Non prętereit illū omnis cogitatus, & nō abſcōdit ſe ab eo vllus ſermo. Magnalia ſapiētiæ ſuæ decorauit, qui eſt ante ſeculum, & vſq; in ſeculū: neq; adiectum eſt, neq; minuitur, & non eget alicuius cōſilio. Quàm deſiderabilia omnia opera eius, & tanquā ſcintilla quæ eſt cōſiderare! Omnia hæc viuunt, & manent in ſeculum, & in omni neceſſitate omnia obediunt ei. Omnia duplicia, vnum contra vnum, & non fecit quicquam deeſſe. Vniuſcuiuſque confirmauit bona. Et quis ſatiabitur videns gloriam eius?

D

Perg

Pergit cōmemorare mirabilia, virtutésque Dei memorabiles.

CAPVT XLIII.

A ALtitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species cæli in visione gloriç. Sol in aspectu annũtians in exitu, vas admirabile opus excelsi. In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacē custodiens in operibus ardoris. Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens, radiis suis obcæcat oculos. Magnus Dominus qui fecit illũ, & in sermonibus eius festinauit iter. Et luna in omnibus in tēpore suo, ostensio temporis, & signum æui. A' luna signum diei festi, luminare, quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est crescens mirabiliter in cōsummatione vas castrorũ in excelsis, in firmamēto cæli resplendens. Species cæli gloria stellarum, mundũ illuminans in excelsis Do

B minus. In verbis sanctis stabunt ad iudicium, & non exardescent in vigiliis suis. Vide arcum, & benedic eum qui fecit il- C lum. Valde speciosus est in splēdore suo. Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus excelsi aperuerũt illum. Imperio suo accelerauit niuē, & accelerat corusca

tiōes emittere iudicij ſui. Propterea aper
ti ſunt theſauri, & euolauerūt nebulæ ſi-
cut aues. In magnitudine ſua poſuit nu-
bes, & confracti ſunt lapides grandinis.
In conſpectu eius commouebuntur mon
tes, & in voluntate eius aſpirauit Notus
Vox tonitrui eius verberauit terrã, tem-
peſtas Aquilonis, & cōgregatio ſpiritus,
& ſicut auis deponens ad ſedendū aſper-
git niuem, & ſicut locuſta demergens de
ſcenſus eius. Pulchritudinē candoris eius
admirabitur oculus, & ſuper imbrē eius c
expaueſcit cor. Gelu ſicut ſalē effundet
ſuper terram: & dum gelauerit, fiet tan-
quàm cacumina tribui. Frigidus ventus
Aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab a-
qua. Super omnem congregationē aqua-
rum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe
aquis. Et deuorabit mōtes, & exuret de-
ſertum, & extinguet viride ſicut ignem.
Medicina omnium in feſtinatione nebu
læ: & ros obuians ab ardore venienti hu
milē efficiet eum. In ſermone eius ſiluit
ventus, & cogitatione ſua placauit abyſ-
ſum, & plantauit illum Dominus Ieſus.
Qui nauigant mare, enarrant pericula e-
ius: & audiētes auribus noſtris admirabi
mur. Illic pręclara opera, & mirabilia: va
ria beſtiarum genera, & omnium peco-
rum

rum:& creatura beluarũ. Propter ipsum
confirmatus eſt itineris finis, & in ſermo
ne eius compoſita ſunt omnia. Multa di-
D cemus,& deficiemus in verbis: conſum-
matio autem ſermonum ipſe eſt in omni-
bus. Gloriantes ad quid valebimus? ipſe
enim omnipotẽs ſuper omnia opera ſua.
Terribilis Dominus, & magnus vehemẽ
5 ter,& mirabilis potentia ipſius.Glorificã
tes Dominum quantumcunq; potueritis,
ſupualebit adhuc, & admirabilis magni
ficentia eius. Benedicentes Dominum,
exaltate illum,quantum poteſtis. Maior
enim eſt omni laude. Exaltantes eum re-
plemini virtute. Ne laboretis, non enim
comprehendetis.Quis videbit eũ,& enar
rabit?& quis magnificabit eum, ſicut eſt
ab initio? Multa abſcondita ſunt maiora
his:pauca enim vidimus operum eius.O-
mnia autem Dominus fecit,& piè agenti
bus dedit ſapientiam.

Laus ſanctorum præſertim Enoch, Noë, Abraham,Iſaac,& Iacob.

CAPVT XLIIII.

A LAudemus viros glorioſos, & paren-
tes noſtros in generatione ſua. Mul-
tam gloriã fecit Dominus magnificentia
ſua à ſeculo. Dominantes in poteſtatibus

ſuis homines magni virtute,& prudentia ſua præditi,nuntiātes in prophetis digni tatem prophetarum:& imperātes in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba. In pueritia ſua requirētes modos muſicos,& narrantes carmina ſcripturarum. Homines diuites in virtute pulchritudinis ſtudium habētes, pacificantes in domibus ſuis. Omnes iſti B
in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt,&in diebus ſuis habētur in laudibus. Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomē narrandi laudes eorū.Et ſunt quorum non eſt memoria.Perierūt quaſi qui non fuerint, & nati ſunt quaſi non nati: & filij eorum cum ipſis. Sed illi viri miſericordiæ ſunt,quorum pietates non defuerunt. Et cum ſemine eorum permanet bona hæreditas,& nepotum ipſorum ſemen in teſtamento ſtetit:& filiorū ipſorum ſemen propter illos vſq; in ęternum
manet. Semen eorum, & gloria eorum C
non derelinquetur. Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum viuet in generationem, & generationem. Sapientiam ipſorum narrent populi,& laudem eorū nuntiet eccleſia. Enoch placuit Deo,&tranſlatus eſt in paradiſum,vt det gentibus ſapientiam. Noë inuentus eſt perfect

perfectus, iustus, & in tempore iracũdiæ factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluuium. Testamẽta seculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluuio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inuentus similis illi
D in gloria. Qui cõseruauit legem excelsi, & fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, & in tentatione inuẽtus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gẽte sua, crescere illum quasi terræ cumulum, & vt stellas exaltare semen eius, & hæreditare illos à mari vsq; ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terræ. Et Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrẽ eius. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & testamentum suum cõfirmauit super caput Iacob. Agnouit eũ in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem, & diuisit illi partem in tribubus duodecim. Et conseruauit illi homines misericordiæ, inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

De laudibus Moysi, Aaronis, & Phinees.

CAPVT XLV.

A Dilectus Deo, & hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est.

Similem illum fecit in gloria ſanctorũ, & magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placauit. Glorificauit illum in cõſpectu regum, & iuſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriã ſuam. In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illũ, & elegit eum ex omni carne. Audiuit enim eum, & vocẽ ipſius, & induxit illum in nubem. Et dedit illi cor ad præcepta, & legem vitæ, & diſciplinæ docere Iacob teſtamentum ſuum, & iudicia ſua Iſraël. Excelſum fecit Aaron fratrem ſuum, & ſimilem ſibi de tribu Leui. Statuit ei teſtamentũ æternum, & dedit illi ſacerdotium gentis, & beatificauit illum in gloria, & circũcinxit eũ B
zona iuſtitiæ, & induit ei ſtolam gloriæ, & coronauit eum in vaſis virtututis. Circumpedes & femoralia, & humerale poſuit ei, & cinxit illum tintinabulis aureis plurimis in gyro, dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere ſonitũ in templo in memoriam filiis gentis ſuæ. Stolam ſanctam auro, hyacintho, & purpura, opus textile, viri ſapientis iudicio, & veritate præditi. Torto cocco opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarij ſculptis in memoriam ſecundum numerum tribuũ Iſraël.

Corona aurea ſuper mitrã eius expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria honoris, & opus virtutis, deſiderio oculorũ ornata: ſic pulchra ante ipſum non fuerunt talia vſque ad orientem. Non eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tantùm filij ipſius ſoli, & nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipſius cõſummata ſunt igni quo-
C tidie. Compleuit Moyſes manus eius, & vnxit illum oleo ſancto. Factum eſt illi in teſtamentum æternum. & ſemini eius ſicut dies cęli, fungi ſacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum ſuum in nomine ſuo. Ipſum elegit ab omni viuente, offerre ſacrificium Deo incenſum, & bonum odorem in memoriam placare pro populo ſuo, & dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in teſtamentis iudiciorum, docere Iacob teſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſraël. Quia cõtra illum ſteterunt alieni, & propter inuidiam circundederunt illum homines in deſerto, qui erant cum Dathan, & Abiron, & congregatio Chore in iracundia. Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & con-
D ſumpti ſunt in impetu iracũdiæ. Fecit illis mõſtra, & cõſumpſit illos in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatẽ, & primitias frugum ter-

ræ di

ræ dimisit illi. Panem ipsius in primis parauit in satietatē. nā & sacrificia Domini edent, quę dedit illi, & semini eius. Cæterùm inter gentes nō hæreditabit, & pars nō est illi in gēte. Ipse est enim pars ei⁹, & hæreditas. Phinees fili⁹ Eleazari terti⁹ in gloria imitando eum in timore Domini, & stare in reuerentia gentis, in bonitate, & alacritate animæ suæ placuit Deo Israël. Ideo statuit illi testamentum pacis, & principem sanctorum & gētis suæ, vt sit illi & semini eius sacerdotij dignitas in æternum. Et testamentum dedit Dauid Regi filio Iesse de tribu Iuda: hæreditas ipsi & semini eius, vt daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia: ne abolerētur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

Laus Iosue, Caleb, & Samuelis.

CAPVT XLVI.

Fortis in bello Iesus Naue successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suū. & maximus in salutem electorū Dei, expugnare insurgentes hostes, vt cōsequeretur hæreditatem Israël. Quam gloriam adeptus est extollendo manus suas, & iactando contra ciuitates romphæas? Quis ante illū sic restitit? A

ſtitit? Nam hoſtes ipſe Dominus percuſ- 1
ſit. Aut non in iracundia eius impeditus
eſt ſol, & vna dies facta eſt quaſi duo? In-
uocauit altiſsimum potentem in oppu-
gnando inimicos vndiq;, & audiuit illum
magnus, & ſanctus Deus in ſaxis grandi-
nis virtutis valde fortis. Impetum fecit
contra gentem hoſtilem, & in deſcenſu
perdidit contrarios, vt cognoſcant gen-
B tes potentiam eius, quia contra Deum pu- N
gnare non eſt facile: & ſecutus eſt à ter- b
go potentes. Et in diebus Moyſi miſeri-
cordiam fecit ipſe, & Caleb filius Iepho-
ne, ſtare cõtra hoſtem, & prohibere gen-
tẽ à peccatis, & perfringere murmur ma-
litiæ. Et ipſi duo conſtituti, à periculo li-
berati ſunt à numero ſexcentorum mil-
lium peditum inducere illos in hæredita-
tem, in terram, quæ manat lac, & mel. Et
C dedit Dominus illi Caleb fortitudinem, I
& vſq; in ſenectutem permãſit illi virtus,
vt aſcẽderet in excelſum terræ locum, &
ſemen ipſius obtinuit hæreditatẽ. Et vide
rũt omnes filij Iſraël, quia bonum eſt ob
ſequi ſancto Deo. Et Iudices ſinguli ſuo
nomine, quorum non eſt corruptum cor,
qui non auerſi ſunt à Domino, vt ſit me-
moria illorũ in benedictione. Et oſſa eo-
rum pullulant de loco ſuo, & nomen eo-
rum

rum permanet in æternum, permanente ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renouauit imperiũ,& vnxit principes in gente sua. In lege Domini congregationem iudicauit, & vidit Deum Iacob, & in fide sua probatus est D propheta. Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis, & inuocauit Dominum omnipotentem in oppugnando hostes circũstantes vndiq; in oblatione viri inuiolati. Et introiuit de cælo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam, & contriuit principes Tyriorum, & omnes duces Philistiim. Et ante tempus finis vitæ suæ, & seculi testimonium præbuit in conspectu Domini & Christi. Pecunias & vsq; ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accusauit illum homo. Et post hæc dormiuit, & notum fecit Regi, & ostẽdit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocẽ eius de terra in prophetia delere impietatem gentis.

Laudes Nathan, Dauid, Salomonis. Vituperium Roboam, & Hieroboam.

CAPVT XLVII.

Post hæc surrexit Nathan propheta A in diebus Dauid. Et quasi adeps separat

paratus à carne, sic Dauid à filiis Israël.
Cum leonibus lusit quasi cum agnis,& in 1.
vrsis similiter fecit, sicut in agnis ouium d
in iuuentute sua. Nunquid non occîdit
gigantem,& abstulit opprobrium de gen
te? In tollendo manum in saxo fundæ de-
iecit exultationem Goliæ, vbi inuocauit
Dominum omnipotentem,& dedit in de
xtera eius tollere hominē fortem in bel-
lo,& exultare cornu gentis suæ. Sic in de- 1.
cem millibus glorificauit eū, & laudauit b
eum in benedictionibus Domini,in offe-
rendo illi coronā gloriæ.Contriuit enim
inimicos vndiq;,& extirpauit Philistiim
B contrarios vsq; in hodiernum diem,con-
triuit cornu ipsorum vsq; in æternum.In
omni opere dedit confessionem sancto,
& excelso in verbo gloriæ. De omni cor-
de suo laudauit Dominum, & dilexit
eum, qui fecit illum, & dedit illi contra
inimicos potentiam:& stare fecit canto-
res contra altare,& in sono eorum dulces
fecit modos. Et dedit in celebrationibus
decus,& ornauit tempora vsq; in cōsum-
mationem vitæ, vt laudarent nomen san
ctum Domini,& amplificarent manè Dei
sanctitatem. CHRISTVS purgauit pec
cata ipsius. Et exaltauit in æternū cornu 2.
eius,& dedit illi testamentum regni,& se d
dem

dem gloriæ in Iſraël. Poſt ipſum ſurrexit
filius ſenſatus, & propter illum deiecit o-
mnem potentiam inimicorum. Salomon C
imperauit in diebus pacis, cui ſubiecit
Deus omnes hoſtes, vt conderet domum
in nomine ſuo, & pararet ſanctitatem in
ſempiternum, quemadmodum eruditus
eſt in iuuentute ſua. Et impletus eſt quaſi
flumen ſapientia, & terram retexit anima
ſua. Et repleſti in comparationibus æni-
gmata, ad inſulas longè diuulgatum eſt
nomē tuum, & dilectus es in pace tua. In
cantilenis, & prouerbiis, & comparationi
bus, & interpretationibꝰ miratæ ſunt ter
ræ, & in nomine Domini Dei, cui eſt co-
gnomē, Deus Iſraël. Collegiſti quaſi auri
chalcum aurum, & vt plumbū compleſti
argētum, & inclinaſti femora tua mulie-
ribus, poteſtatē habuiſti in corpore tuo.
Dediſti maculam in gloria tua, & propha
naſti ſemen tuum inducere iracundiam
ad liberos tuos, & in cæteris ſtultitiam
tuam, vt faceres imperium bipartitū, &
ex Ephraim imperare imperium durum.
Deus autem non derelinquet miſericor- D
diam ſuam, & nō corrumpet, nec delebit
opera ſua, neq; perdet à ſtirpe nepotes ele
cti ſui: & ſemen eius, qui diligit Domi-
num, non corrumpet. Dedit autem reli-
quum

quum Iacob,& Dauid de ipſa ſtirpe. Et ſi
nem habuit Salomon cum patribus ſuis.
Et dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo gẽtis 3
ſtultitiam, & imminutum à prudẽtia Ro
boam, qui auertit gentem conſilio ſuo, &
Hieroboam filium Nabath, qui peccare
fecit Iſraël, & dedit viam peccandi E-
phraim, & plurima redũdauerunt pecca-
ta ipſorũ. Valde enim auerterunt illos à
terra ſua. Et quæſiuit omnes nequitas,
vſque dum perueniret ad illos defenſio,
& ab omnibus peccatis liberauit eos.

Heliæ, Heliſæi, Ezechiæ, & Eſaiæ laudes.

CAPVT XLVIII.

A ET ſurrexit Helias propheta, quaſi 3
ignis, & verbum ipſius quaſi facula
ardebat. Qui induxit in illos famem, &
irritantes illum inuidia ſua, pauci facti
ſunt. Non enim poterant ſuſtinere præce
pta Domini. Verbo Domini continuit cæ
lum, & deiecit à ſe ignem terræ. ſic ampli
ficatus eſt Helias in mirabilibus ſuis. Et
quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi?
Qui ſuſtuliſti mortuũ ab inferis, de ſorte
mortis, in verbo Domini Dei Qui deieci
ſti Reges ad perniciem, & confregiſti fa-
cile potentiam ipſorum, & glorioſos de

lecto suo: Qui audis in Sina iudicium, & in Oreb iudicia defensionis. Qui vngis Reges ad pœnitētiam:& prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis in curru equorum igneorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum B
lenire iracundiam Domini, cōciliare cor patris ad filiū, & restituere tribus Iacob. Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt: nam nos vita viuimus tantùm, post mortem autem nō erit tale nomen nostrum. Helias qui in turbine tectus est, & in Helisæo completus est spiritus eius. In diebus suis nō pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum. Nec superauit illum verbum aliquod, & mortuū prophetauit corpus eius. In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis non pœnituit C
populus, & non recesserūt à peccatis suis vsq; dum abiecti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terrā, & relicta est gens perpauca, & princeps in domo Dauid. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alij autem multa commiserūt peccata: Ezechias muniuit ciuitatē suā, & induxit in medium ipsius aquam & fodit ferro rupem, & ædificauit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib,

cherib,& misit Rapsacē, & sustulit manū
suam contra illos,& extulit manum suam
in Siō, & superbus factus est potētia sua.
Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum,& doluerunt quasi parturientes mu
D lieres. Et inuocauerunt Dominum misericordem,& expandētes manus suas, extulerunt ad cælum, & sanctus Dominus
Deus audiuit citò vocem ipsorum. Non
est commemoratus peccatorum illorū,
neq; dedit illos inimicis suis, sed purgauit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
Deiecit castra Assyriorum,& contriuit
illos angelus Domini. nā fecit Ezechias
quod placuit Deo, & fortiter iuit in via
Dauid patris sui:quā mandauit illi Isaias
propheta magnus,& fidelis in conspectu
Dei. In diebus ipsius retrò rediit sol,&
addidit Regi vitam.Spiritu magno vidit
vltima,& consolatus est lugentes in Siō,
vsque in sempiternum. Ostendit futura,
& abscondita antequam euenirent.

Inter omnes Reges tres iusti reperti solummodo. Ieremiæ, Ezechielis, xij. prophetarum, Zorobabel, Nehemiæ, Enoch, Ioseph, Sem,& Seth, laudes.

CAPVT XLIX.

A MEmoria Iosiæ in compositione
odoris facta opus pigmentarij. In

omni ore quasi mel indulcabitur eius
memoria, & vt musica in conuiuio vini.
Ipse est directus diuinitus in potentiã gẽ
tis,& tulit abominationes impietatis. Et
gubernauit ad Dominum cor ipsius,& in
diebus peccatorum corroborauit pieta-
tem.Pręter Dauid,& Ezechiã,& Iosiam,
omnes peccatum commiserunt.Nam reli B
querunt legem altissimi Reges Iuda, &
contempserunt timorem Dei. Dederunt
enim regnum suum aliis, & gloriã suam
alienigenæ genti.Incenderunt electã san
ctitatis ciuitatẽ, & desertas fecerunt vias
ipsius in manu Ieremiæ. Nam malè tra.
ctauerunt illũ, qui à ventre matris conse
cratus est propheta,euertere,& eruere,&
perdere,& iterum ædificare,& renouare.
Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ,
quã ostẽdit illi in curru Cherubin.Nam C
cõmemoratus est inimicorum in imbre,
bene facere illis qui ostenderunt rectas
vias.Et duodecim prophetarum ossa pul-
lulant de loco suo:nam corroborauerunt
Iacob,& redemerũt se in fide virtutis suę.
Quomodo amplificemus Zorobabel? nã
& ipse quasi signum in dextera manu
Israël. Et Iesum filium Iosedech? qui in
diebus suis ædificauerũt domum, & exal
tauerunt templum sanctum Domino pa-
ratum

paratum in gloriam sempiternam. Et Neemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros euersos: & stare fecit portas, & seras, qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra, qualis Enoch: nam & ipse receptus est à terra. Et Ioseph qui natus est homo, Princeps fratrum, firmamentum gentis: rector fratrum, stabilimētum populi, & ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetauerunt. Seth & Sem apud homines gloriam adepti sunt, & super omnem animam in origine Adam.

Iure sacerdotij, Simon magnus bene fundat templum, qui quasi sol, luna, stellá ve micat. Gentes quas oderit vel amet. Autor libri quis fuerit.

CAPVT L.

A Simon Oniæ filius, sacerdos magnus qui in vita sua suffulsit domum; & in diebus suis corroborauit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio, & excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanauerunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modū. Qui curauit gentem suam, & liberauit eam à perditione. Qui præualuit amplificare ciuitatē, qui adeptus

est gloriam in cõsuetudine gentis: & ingressum domus, & atrij amplificauit. Quasi stella matutina in medio nebulæ: & quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in tẽplo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, & quasi tus redolens in diebus æstatis. Quasi ignis effulgens: & quasi tus ardens in igne. Quasi vas auri solidum ornatũ omni lapide pretioso. Quasi B oliua pullulans, & cupressus in altitudinem se extollens. In accipiẽdo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum in consummatione virtutis. In ascensu altaris sancti gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, & ipse stans iuxta aram. Circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano: sic circa illum steterũt quasi rami palmæ, & omnes filij Aarõ in gloria sua. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israël, & consummatione fungens in aram, amplificare oblationem excelsi regis porrexit manum suam in libatione, & libauit de sanguine vuæ. Effudit in fundamẽto altaris odorem diuinum excelso

celſo principi. Tunc exclamauerunt filij Aaron, in tubis ductilibus ſonuerunt, & auditam fecerũt vocem magnam in memoriam corã Domino. Tunc omnis populus ſimul properauerunt, & ceciderunt in faciem ſuper terram adorare Dominum Deum ſuum, & dare preces omnipotenti Deo excelſo. Et amplificauerunt pſallẽtes in vocibus ſuis, & in magna domo auctus eſt ſonus ſuauitatis plenus. Et rogauit populus Dominum excelſum, in prece vſq; dum perfectus eſt honor Domini, & munus ſuum perfecerunt. Tunc deſcẽdens manus ſuas extulit in omnem congregationem filiorũ Iſraël dare gloriã Deo à labiis ſuis, & in nomine ipſius gloriari. Et iterauit orationem ſuam,
D volens oſtendere virtutem Dei. Et plus orauit Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies noſtros à ventre matris noſtræ, & fecit nobiſcum ſecundum ſuam miſericordiam. Det nobis iucũditatem cordis, & fieri pacem in diebus noſtris in Iſraël per dies ſempiternos: credere Iſraël nobiſcum eſſe Dei miſericordiã, vt liberet nos in diebus ſuis. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non eſt gens quam oderim. Qui ſedent in monte Seir, & Philiſtiim, &

ſtultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam ſapientiæ & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Ieſus filius Sirach Hierosolymita, qui renouauit ſapientiam de corde ſuo. Beatus qui in iſtis verſatur bonis. Qui ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper. Si enim hęc fecerit, ad omnia valebit, quia lux Dei veſtigium eius eſt.

ORATIO IESV FILII SIRACH.

CAPVT LI.

CONFITEBOR tibi Domine rex, & collaudabo te Deum ſaluatorē meum. Cōfitebor nomini tuo, quoniam adiutor, & protector factus es mihi, & liberaſti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium: & in conſpectu aſtantium factus es mihi adiutor. Et liberaſti me ſecundum multitudinem miſericordiæ nominis tui à rugiētibus præparatis ad eſcam, de manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum, quæ circundederunt me à preſſura flammæ, quæ circundedit

me,

me,& in medio ignis non ſum æſtuatus
De altitudine ventris inferi, & à lingua.
coinquinata,& à verbo mendacij, à rege
iniquo,& à lingua iniuſta. Laudabit vſq;
ad mortem anima mea Dominũ, & vita
B mea appropinquãs erat in inferno deor-
ſum. Circundederunt me vndiq;, & non
erat qui adiuuaret. Reſpiciens erã in ad-
iutorium hominum,& non erat. Memo-
ratus ſum miſericordiæ tuæ Domine, &
cooperationis tuę,quæ à ſeculo ſunt:quo
niam eruis ſuſtinẽtes te Domine, & libe
ras eos de manibus gentium exaltaſti ſu
per terram habitationem meam, & pro
morte defluente deprecatus ſum. Inuoca-
ui Dominum patrem Domini mei, vt nõ
derelinquat me in die tribulationis meę,
& in tempore ſuperborum ſine adiuto-
rio. Laudabo nomẽ tuum aſſiduè, & col-
laudabo illud in confeſſione, & exaudita
eſt oratio mea. Et liberaſti me de perdi-
tione,& eruiſti de tempore iniquo. Pro-
ptereà confitebor,& laudem dicã tibi, &
C benedicam nomini Domini. Cum adhuc
iunior ſum priuſquam oberrarem, quæſi
ui ſapientiam palàm in oratione mea. An
te tempus poſtulabam pro illa, & vſq; in
nouiſſimis inquiram eam,& florebit tan
quam præcox vua. Lætatũ eſt cor meum

in ea, ambulauit pes meus iter rectum, à iuuentute mea inuestigabam eam. Inclinaui modicè aurem meam, & excepi illam. Multã inueni in meipso sapiẽtiam: & multum profeci in ea. Danti mihi sapientiam, dabo gloriam. Cõsiliatus sum enim, vt facerem illam zelatus sum bonum, & non confundar. Colluctata est anima mea in illa, & in faciendo eam cõfirmatus sum. Manus meas extẽdi in altum, & in sapiẽtia eius luxit anima mea, & ignorantias meas illuminauit. Animam meam direxi ad illã, & in agnitione inueni eam. Possedi cum ipsa cor ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter meus conturbatus est, quærendo illam, propterea bonam possidebo possessionem. Dedit enim mihi Dominus linguam mercedem meam & in ipsa laudabo eum: Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domum disciplinæ, qui adhuc retardatis? & quid dicitis in his? Animæ vestræ sitiũt vehemẽter. Aperui os meum, & locutus sum. Comparate vobis sine argento sapientiam, & collum vestrũ subiicite iugo eius, & suscipiat anima vestra disciplinã. In ꝓximo est enim inuenire eam. Videte oculis vestris, quia modicum laboraui, & inueni mihi mul-
D

tam requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti, & copiosum aurũ possidete in ea. Lætetur anima vestra in misericordia eius, & non confundemini in laude ipsius. Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

ORATIO SALOMONIS.

T inclinauit Salomon genua sua in conspectu totius ecclesiæ Israël, & aperuit manus suas ad cælum, & dixit, Domine Deus Israël, non est similis Deus in cælo sursum, neq; in terra deorsum, qui custodis testamentum tuum, & misericordiam pueris tuis euntibus in conspectu tuo, in toto corde seruans puero tuo Dauid: quæ locutus es illi, & locutus es in ore tuo, & in manu tua implesti quasi dies iste. Et nũc Domine Deus Israël, custodi puero tuo, Dauid patri meo, quæ locutus es illi, dicens: Nõ deerit tibi vir à facie mea, sedens in throno Israël. Verumtamen si custodierint filij tui legem meam, & in præceptis meis ambul

ambulent, ſicut ambulauerunt in conſpe ctu meo fideles. Et nunc Domine Deus Iſraël, creditum eſt verbum, quod locutus es puero tuo Dauid, quoniam ſi verè habitabit Deus cum hominibus in terra. Si cælum, & cæli cælorum non ſufficiant tibi, quantò minus domus hæc, quàm ædificaui? Sed reſpicias ad orationem ſerui tui, & deprecationem eius, vt exaudias Domine placationem orationis, quam puer tuus orat coram te hodie, vt ſint oculi tui ſuper domum hanc die, ac nocte, in locum quem dixiſti inuocare nomen tuum: & exaudias orationem, quam puer tuus orat in hoc loco, & exaudias precationem pueri tui, & populi tui Iſraël, ſi orauerint in loco iſto, & exaudias in loco habitationis de cælo, & exaudias, & propitius ſis, ſi peccauerit vir in te.

*

FINIS.

Cornelio Franciscucci